

Sayı : 21

DÜŞÜNCE

DÜNYA'DAN BİR HABER

SOĞUK KAOS

COLD CHAOS

YENİ DÜNYA DÜZENİNDE SESSİZ SAVAŞLAR

Dosya: ABD-Çin Rekabeti, Enerji, Afrika, Ortadoğu

HEGEMONYANIN SONU VE BELİRSİZLİĞİNBAŞLANGICI	4
ABD’NİN ÇÖZÜLÜŞÜ: HEGEMONYA YORGUNLUĞU VE İMPARATORLUĞUN KRİZİ	7
ÇİN’İN YÜKSELİŞİ VE BATI’NIN PANİK ÇAĞI	9
RUSYA’NIN DÖNÜŞÜ: ENERJİ, GÜÇ VE KAOS STRATEJİSİ	12
AVRUPA’NIN SESSİZ ÇÖKÜŞÜ VE YENİ ÇOK KUTUPLULUK	16
SESSİZ SAVAŞLAR DOKTRİNİ: GÖRÜNMEYEN CEPHELER ÇAĞI	20
ENERJİ VE NADİR TOPRAK GERÇEKLİĞİ: KÜRESEL BAĞIMLILIĞIN GÖRÜNMEYEN KAYNAĞI	24
AFRİKA: YENİ SÖMÜRGE VE SESSİZ İŞGALLER	28
ORTADOĞU: KAOSUN KALBI	32
AVRUPA: KİTANIN YENİDEN ASKERİLEŞMESİ	36
ASYA PASİFİK: YENİ JEOPOLİTİK FIRTINA	39
LATİN AMERİKA: SESSİZ DİRENİŞ VE YENİ POPÜLİZMİN DÖNÜŞÜ	42
AFRİKA 2.0: YENİ MADENCİLİK, YENİ İTTİFAKLAR, YENİ DİRENİŞLER	46
KÜRESEL KAOS EKONOMİSİ: DOLARIN SONU, DİJİTAL PARANIN YÜKSELİŞİ, YAPAY ZEKÂNIN İMPARATORLUĞU	49
YAPAY ZEKÂ VE JEOPOLİTİK: DİJİTAL İMPARATORLUKLARIN ÇAĞI	52
İKLİM KAOSU VE ENERJİ JEOPOLİTİĞİ: GEZEĞENİN YENİ SAVAŞ ALANI	55
KÜLTÜREL SAVAŞLAR VE POST-HAKİKAT ÇAĞI: GERÇEĞİN ÖLÜMÜ, ALGININ YÜKSELİŞİ	58
YENİ ORTA ÇAĞ: DEVLETİN ÇÖZÜLÜŞÜ, ŞİRKET-İMPARATORLUKLAR VE KÜRESEL ANARŞİ	61
DİRENİŞİN YENİ BİÇİMLERİ: BİLİNÇ, SANAT, SİVİL TEKNOLOJİ VE AHLAKİ EKONOMİ	64
SONUÇ: SOĞUK KAOS’TAN SONRA — YENİ İNSAN, YENİ DÜNYA, YENİ UMUT	67
BELGESEL	69
BELGESEL	70
KİTAP	71

İçinde bulunduğumuz çağ, düzenin değil, düzensizliğin kurumsallaştığı bir dönemi temsil etmektedir. Küresel sistem artık istikrar üzerine değil, kontrollü istikrarsızlık üzerine inşa edilmektedir. Bu bağlamda “Soğuk Kaos”, modern dünyanın en belirgin yönetim paradigması hâline gelmiştir. Kavram, yalnızca siyasal bir kırılmayı değil, aynı zamanda varoluşsal bir dönüşümü de ifade eder: Devletlerin, ideolojilerin ve toplumsal yapının çözülmesiyle birlikte belirsizlik, bir kriz göstergesi olmaktan çıkıp bir yönetim tekniğine dönüşmüştür.

Soğuk Savaş döneminin iki kutuplu dengesini ayakta tutan mekanizmalar çözülmüş, yerlerine görünmez ağlar, veri tabanları ve dijital iktidar biçimleri geçmiştir. Günümüzde güç, tankların gölgesinde değil, algoritmaların satır aralarında tanımlanmakta; hâkimiyetin ölçüsü silah değil, bilgi akışının denetimi olmaktadır. Devletler ordularını değil, veri merkezlerini silahlandırmakta; uluslararası rekabet, artık veri trafiği, yapay zekâ kapasitesi ve dijital erişim hiyerarşisi üzerinden yürütülmektedir. Bu dönüşüm, Michel Foucault’nun “biyopolitika” kavramını aşarak, Gilles Deleuze’ün öngördüğü biçimiyle “kontrol toplumu”nun somutlaşmış hâline karşılık gelmektedir.

“Soğuk Kaos” kavramı, bu çağın ikili doğasını yansıtır: Bir yanda sistematik çöküş, diğer yanda anlam arayışı. Günümüz dünyası, sıcak çatışmaların değil, süreklilik kazanan düşük yoğunluklu krizlerin alanıdır. Savaşlar artık açık cephelerde değil, ekonomik bağımlılıklar, bilgi manipülasyonu ve siber alanlar üzerinden yürütülmektedir. Bu durum, devletin klasik anlamdaki egemenliğini aşındırmış; çok uluslu şirketler, dijital platformlar ve algoritmik sistemler yeni bir küresel egemenlik mimarisi kurmuştur. Devletin yerini ağ, vatandaşın yerini kullanıcı, kamunun yerini veri tabanı almıştır.

Bu bağlamda “Soğuk Kaos”, yalnızca jeopolitik bir olgu değil, aynı zamanda insanın kendi varoluş biçimiyle hesaplaşmasıdır. Teknoloji özgürlük vaat ederken gözetimi, küreselleşme refah vaat ederken eşitsizliği derinleştirmiştir. İnsan, bilgiyle kuşatılmış ama anlamdan yoksun bir dünyada, kendi inşa ettiği dijital sistemlerin tutsağı hâline gelmiştir. Bilgi bolluğu, anlam kıtlığı yaratmıştır. Artık kaos, dışsal bir tehdit değil, insanın içsel aynasıdır.

Bununla birlikte, bu belirsizliğin içinde yeni bir farkındalık doğmaktadır. Toplumlar, merkezsizleşmiş bir dünyada yeniden dayanışma biçimleri geliştirmektedir. Kadın hareketlerinden çevresel adalet mücadelelerine, dijital aktivizmden etik ekonomilere kadar uzanan yeni direniş biçimleri, klasik devrimlerin ötesine geçerek ahlaki bir yeniden doğuşun habercisi hâline gelmiştir. Bu hareketler bir ideolojiyi değil, vicdanı temsil eder. Artık çağın devrimcisi elinde silah değil, bilgi, empati ve bilinç taşımaktadır.

“Soğuk Kaos” böylece iki kutbun arasında salınan bir ara durumdur: ne tamamen yıkım, ne tam anlamıyla yeniden inşa. Bu çağ, askıda kalmış bir medeniyetin zamanıdır. Artık çağın temel sorusu “kim yönetiyor?” değil, “anlam kimde?” sorusudur. Çünkü yönetim biçimleri çoklu, iktidar ağları dağınık, gerçeklik ise simülasyonlarla kuşatılmıştır. Bu soruya verilecek her yanıt, yalnızca siyasal sistemleri değil, insanlığın geleceğini de belirleyecektir.

Sonuç olarak, Soğuk Kaos dönemi, modernitenin çözülüşüyle başlayan epistemolojik bir kırılmanın ürünüdür. Düzenin yerini belirsizlik, ideolojinin yerini algoritma, otoritenin yerini veri akışı almıştır. Ancak bu düzensizlik, aynı zamanda yeni bir etik ve bilinç düzeyinin doğum sancısıdır. Çünkü kaostan ortasında ayakta kalmak, yalnızca güçle değil, anlamla mümkündür. Ve belki de bu çağın en radikal eylemi, hâlâ insan kalabilmektir.

Yirminci yüzyıl, iki kutuplu bir düzenin hikâyesiydi: bir yanda Amerikan rüyası, diğer yanda Sovyet disiplini. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte dünya kısa bir süreliğine tek merkezli bir güvenlik illüzyonuna kapıldı. 1990'lar boyunca liberal demokrasinin “tarihin sonu” olduğuna inanan bir kuşak, 21. yüzyılın ilk çeyreğinde bu inancın altındaki zeminin ne kadar kırılan olduğunu fark etti.

Bugün dünya, artık bir “düzenin çöküşünü” değil, “düzensizliğin kurumsallaşmasını” yaşamaktadır.

Düzenin Çöküşü: Güç Boşluğunun Politikası

Amerika Birleşik Devletleri, 1945'ten bu yana ilk kez küresel hegemonya kapasitesini sürdürmekte zorlanıyor.

Askerî gücü hâlâ devasa, ancak anlamı eriyor. Ekonomik üstünlük rakiplerle paylaşılıyor; normatif meşruiyeti ise Irak, Afganistan, Guantánamo ve Gazze'de yitirildi.

ABD artık yalnızca bir güç değil, bir güven krizi üreticisi. Bu durum, dünya siyasetini klasik “güç dengesi” denklemlerinden çıkarıp “belirsizlik yönetimi”ne sürüklüyor. Artık hiçbir devlet tek başına düzen kuramıyor.

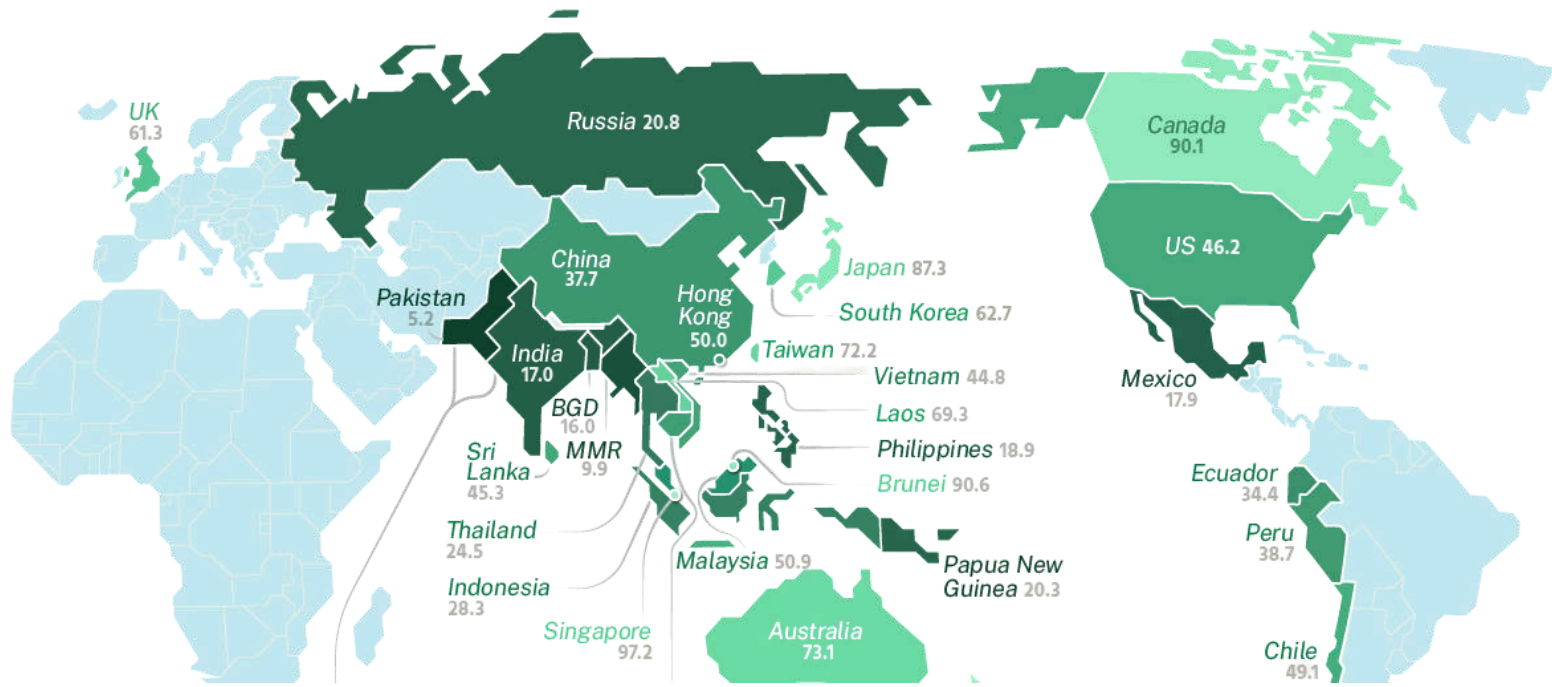
Kuralların kaynağı değil, kuralların yorumlayıcısı olmak değer kazandı. Her aktör, kendi çıkarını “küresel kriz” estetiğiyle pazarlıyor.

Enerji savaşları, gıda krizi, mülteci dalgaları ve dezenformasyon kampanyaları bu yeni çağın “görünmeyen silahları” hâline geldi. İşte bu bağlamda “Soğuk Kaos”, yalnızca bir kavram değil — 21. yüzyılın yeni jeopolitik iklimidir.

HEGEMONYANIN SONU VE BELİRSİZLİĞİN BAŞLANGICI

Kaosun Yeni Mantiğı: Yönetilen Belirsizlik

Bugünün dünyasında “istikrar” artık bir hedef değil, yönetilen bir risk alanıdır. Devletler, krizleri çözmekten çok, krizleri yönetmek ve sürdürmek üzerinden güç devşiriyorlar.

Pandemi, enerji fiyatları, savaşlar, göç...

Her biri aynı jeopolitik oyunun farklı yüzleri. İletişim ağları küreselleşirken, güvenlik duvarları millileşiyor.

Ekonomi küresel kalıyor, siyaset ise yerelleşiyor.

Bu ikili yapı, dünyanın soğuk ama sürekli bir gerilim hâlinde kalmasını sağlıyor.

“Artık savaş değil, istikrarsızlık ihraç ediliyor.”

Soğuk kaos, klasik savaşın aksine “kazanma” hedefi olmayan, sonsuz bir mücadele biçimi yarattı.

Dünyanın her köşesinde süreklileşmiş krizler görüyoruz:

Sudan’da iç savaş, Ukrayna’da cephe, Gazze’de abluka, Tayvan Boğazı’nda bekleyiş...

Hiçbiri çözülüyor, çünkü çözümleri istenmiyor.

Kaos, kontrolün yeni aracı hâline geldi.

Hegemonik Çağ: Güç Dağıldı, Belirsizlik Yoğunlaştı

Soğuk Savaş sonrasında ABD’nin hâkimiyetine dayalı liberal düzen, ne Çin’in yükselişine ne de Rusya’nın geri dönüşüne dayanabildi. Küresel sistem, artık post-hegemonik: güç merkezleri çok, ama otorite yok.

Hiçbir aktör, kendi çıkarını “evrensel norm” gibi sunamıyor. Bunun yerine her biri, belirsizliği bir strateji olarak benimsiyor. Çin, ekonomik bağımlılık ağlarını “kuşak-yol”la dokurken; Rusya, enerjiyle Avrupa’yı soğuk bir rehine haline getiriyor. ABD ise teknolojik üstünlüğünü korumak için siber alanı yeni bir savaş sahasına dönüştürüyor. Her biri, bir “kontrollü kaos” inşa ediyor: Ne tam düzen, ne tam yıkım. Bu ara rejim, “soğuk kaos”un özüdür.

Yeni Düzenin Parodisi

Bugünün küresel sistemi, aslında bir düzenin değil, düzen illüzyonunun sürdürülmesidir. Uluslararası kurumlar işlevini yitirmiştir: Birleşmiş Milletler, “daimi kınama organı”na dönüşmüş; NATO, “güvenlik” değil “silah endüstrisi”nin vitrini olmuştur. Avrupa Birliği iç çatlaklarla dağılırken, Asya ittifakları pragmatizmin sınırında yürümektedir. Bütün bunlar, dünya siyasetinin bir “soğuk simülasyon” hâline geldiğini gösteriyor: Gerçek çatışmalar yerine medya savaşları, gerçek diplomasi yerine sanal ittifaklar.

Soğuk Kaos’un Doğası

Bu tablo, bir çöküş değil, bir dönüşüm biçimidir. Artık savaşın anlamı, “çatışma” değil; enerji, bilgi ve psikoloji üzerindeki akışların kontrolüdür. Soğuk kaos, yeni bir dünya düzeninin geçiş dönemidir: belirsizlik, artık istisna değil; sistemin kendisidir.

“21. yüzyılda gücü elinde tutan, düzen kuran değil, kaosu yöneten olacaktır.”

Soğuk Savaş'ın galibi olarak tarihe geçen Amerika Birleşik Devletleri, yirmi birinci yüzyıla tek süper güç olarak girdi. Ancak yirmi yıl geçmeden, bu zaferin bir yanılsama olduğu anlaşıldı. ABD, yalnızca rakiplerini değil, kendi düzenini de yıprattı. Bugün artık Washington, düzen kuran değil, kriz yöneten bir devlettir.

İmparatorluğun Yorgunluğu

9/11 saldırıları, “tek kutuplu dünya” masalının sonunu getirdi. Terörle mücadele adı altında başlayan savaşlar, ABD'nin “ahlaki liderlik” iddiasını yok etti. Irak'ta yalan istihbaratla başlayan işgal, Afganistan'da yirmi yıllık bataklığa dönüştü. Askerî güç kazandırmadı; yalnızca meşruiyet erozyonu getirdi.

Amerika artık sadece “yorgun” değil; tükenmiş bir hegemonya modelinin mirasçısıdır.

İktidarın İç Erozyonu

Washington'ın gücü dışarıda değil, içeride çözülüyor. Eşitsizlik, kutuplaşma ve kurumsal yozlaşma, küresel iddiayı içeriden çürüttü. Kongre artık bir “politika üretim merkezi” değil, lobilerin savaş alanı. Trumpizm'in yükselişi, imparatorluğun içten çöküşünün sembolüdür:

ABD, dış düşman ararken kendi toplumsal dokusunu kaybetti.

Bu kırılma, dış politikada da “süreklilik” yerine kaotik zikzaklar doğurdu.

Düzen Kurucu Rolün Erozyonu

ABD'nin “demokrasi ihracı” projesi, Ortadoğu'da ve Latin Amerika'da yıkıcı sonuçlar üretti. Ukrayna'dan Gazze'ye kadar Washington'un müdahaleleri, artık özgürlük değil, çıkar merkezli istikrarsızlık anlamına geliyor. NATO, Amerika'nın çıkar aracı hâline gelirken, uluslararası hukuk “izinli şiddet” kavramına indirgenmiş durumda.

Sonuçta, ABD'nin hegemonik kapasitesi askerî üstünlüğünden değil, ahlaki ve kurumsal meşruiyet kaybından çökmektedir.

ABD’NİN ÇÖZÜLÜŞÜ: HEGEMONYA YORGUNLUĞU VE İMPARATORLUĞUN KRİZİ

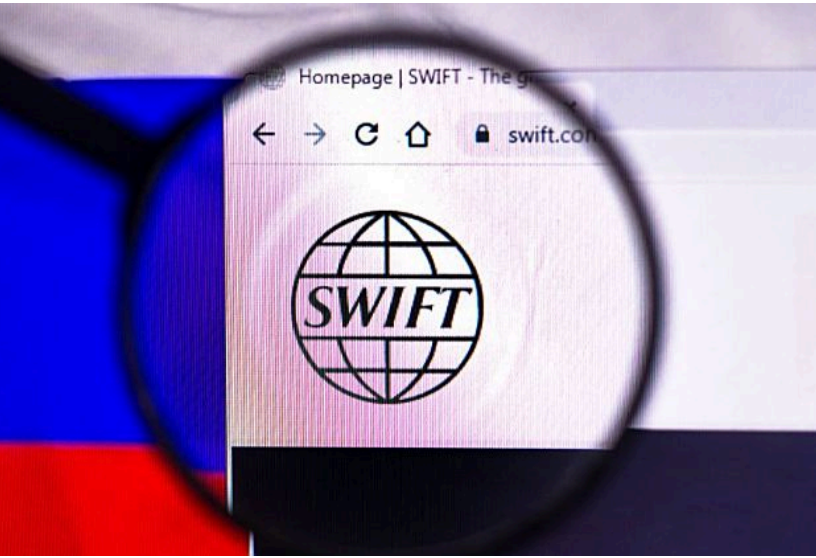
Arab Center Washington DC
المركز العربي للأبحاث ودراسة السياسات

US Presidential Candidates' Middle East Policy Positions
Tamara Kharroub

	Coalition of Western & Arab states	No-fly zone	Safe zones for refugees	More air strikes	More US ground troops	Support & arm Kurdish fighters	Support & arm Sunni fighters / opposition	Taking in Syrian Refugees	Push Gulf states to do more / fight ISIS	Priority to remove Assad
Hillary Clinton (D)	👍	👍	👍	👍	👍	👍	👍	at 100% year	👍	👍
Bernie Sanders (D)	👍	👍	👍	👍	👍	👍	👍	at 100% year	👍	👍
Donald Trump (R)	👍	👍	👍	👍	👍	👍	👍	👍	👍	👍
Ted Cruz (R)	👍	👍	👍	👍	👍	👍	👍	👍	👍	👍
Marco Rubio (R)	👍	👍	👍	👍	👍	👍	👍	👍	👍	👍
John Kasich (R)	👍	👍	👍	👍	👍	👍	👍	👍	👍	👍

March 2016 - 1 of 5

arabcenterdc.org

Yeni Çağ: Kaosun İhracı

Bugün ABD, düzen ihraç etmiyor; kaos ihraç ediyor.

Ekonomik yaptırımlar, teknoloji savaşları, doların silahlaşması, siber casusluk... Hepsi tek bir amaca hizmet ediyor: küresel bağımlılığı sürdürmek. Ancak bu bağımlılık sürdürülebilir değil; çünkü her yaptırım, yeni bir alternatif doğuruyor.

Rusya'nın SWIFT'ten çıkarılması Çin'e dijital para sistemini hızlandırma cesareti verdi; İran'a uygulanan ambargo bölgesel dayanışmayı tetikledi.

ABD'nin kontrol stratejisi, artık bumerang etkisi yaratıyor.

İmparatorluğun Uzatılmış Gölgesi

Amerika hâlâ güçlü, ama artık yönlendirici değil. Askerî üstünlüğü, ekonomik ağırlığı ve kültürel etkisi sürüyor; fakat bunlar küresel düzenin temelini taşıyor. Hegemonya, yalnızca güç değil, inanılır bir hikâye gerektirir — ve Amerika artık kendi hikâyesine inanmıyor.

“İmparatorluklar savaşla yıkılmaz, anlamını yitirdiğinde çöker.”

Yüzyıllık Uyanışın Anatomisi

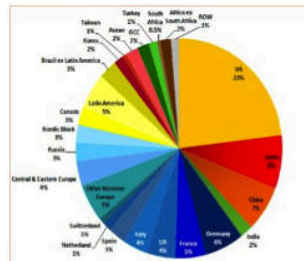
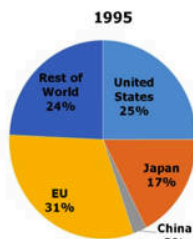
1978'de Deng Xiaoping'in başlattığı reformlarla birlikte Çin, ideolojik bir devletten jeoekonomik bir makineye dönüştü. Mao'nun "devrimci ulus" anlayışı yerini "hesaplayan ulus" aklına bıraktı. Kapitalizmin dinamiklerini kullanarak sosyalist bir merkez inşa etmek: işte Çin mucizesinin ideolojik formülü buydu.

1980'lerde "dünyanın fabrikası", 2000'lerde "dünyanın bankası", 2020'lerde ise "dünyanın altyapı sağlayıcısı" hâline geldi. Ancak bu yükseliş, Batı'nın planladığı türden bir "küresel bütünleşme" değildi. Çin, liberal düzenin içine entegre olurken onu içerden dönüştürdü. Artık rekabet, ideolojiler arasında değil; sistem mühendislikleri arasında yaşanıyor: Batı, "piyasa demokrasisi" yle; Çin ise "devlet kapitalizmi" yle dünya düzenini yeniden tanımlıyor.

Batı'nın Korkusu: Çinleşen Küresel Ekonomi

Küresel ticaretin %18'i, imalatın %30'u, nadir toprak elementlerinin %80'i Çin'in kontrolünde. Huawei'nin 5G teknolojisi, BYD'nin elektrikli araçları, Alibaba ve Tencent'in dijital altyapıları artık sadece ekonomik değil, stratejik tehdit olarak görülüyor. Batı, Çin'i "ticaret ortağı" olarak büyüttü; ama sonunda "sistem rakibi" yarattı.

2008 finans krizinden sonra ABD merkezli kapitalizmin meşruiyeti sarsılırken, Çin modeli "alternatif kalkınma" reçetesi olarak gelişmekte olan ülkelere yayıldı. Afrika'da demiryollarını, Latin Amerika'da limanları, Asya'da barajları Çin inşa etti. Batı'nın "yardım diplomasisi" yerini Çin'in altyapı diplomasisine bıraktı. Bu dönüşüm, klasik sömürgecilikten çok daha etkiliydi: para değil, bağımlılık altyapısı inşa ediliyordu.

Çin Komünist Partisinin tarihsel yolculuğu

İlk ulusal kongresini 1921'de toplayan ÇKP, 21. yüzyıla uzanan serüveninde modern Çin'i şekillendiren merkezi siyasi güç oldu

1921 Çin Komünist Partisi (ÇKP), ilk ulusal kongresini topladı. Mao Zidong, Hunan eyaleti delegesi olarak yer aldı	1958 Mao, "İleriye Doğru Büyük Atılım" hareketini başlattı. Kitlikla sonuçlanan bu dönemde 4 yılda yaklaşık 30 milyon kişi yaşamını yitirdi	1989 Tiananmin Meydanı'nda siyasi reform talebiyle başlatılan gösteriler kanlı şekilde bastırıldı. Ciang Zimin, ülkenin liderliğini üstlendi
1937 Japonya'nın Çin'i işgali başladı	1966 Mao, siyasal siddet ve baskı döneminin yaşandığı "Kültür Devrimi"ni başlattı	2002-2012 Hu Cinto iktidara geldi. Çin, büyük bir ekonomik büyüme ivmesi yakaladı
1945 Japon işgali sona erdi. Çin'de iç savaş başladı. Mao önderliğindeki komünistler, Koumintang güçlerini mağlup ederek iktidara geldi	1976 Mao Zidong hayatını kaybetti	2012 Hu'nun ardından iktidara Şi Ceping geldi
1949 Çin Halk Cumhuriyeti kuruldu. Koumintang güçleri Tayvan Adası'nda geçici hükümet kurdu	1978 Ding Siaoping iktidara geldi. Ding, Çin ekonomisinin dışa açılmasını başlattı	2022 Şi'nin, ÇKP'nin 20. Ulusal Kongresi'nde iktidarını 3. döneme taşıması bekleniyor

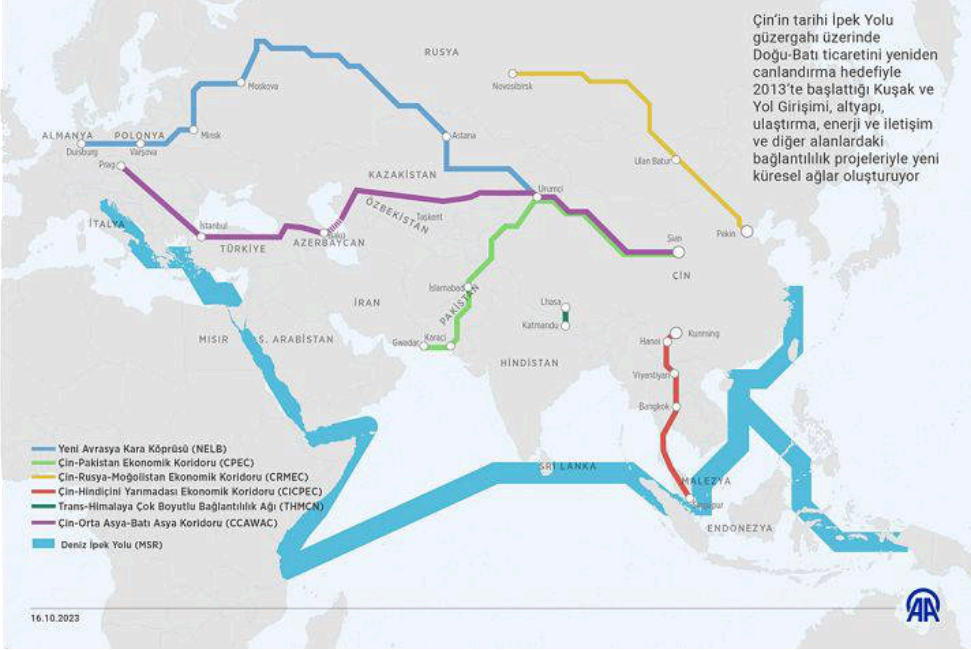
9/10/2022

ÇİN'İN YÜKSELİŞİ VE BATI'NIN PANİK ÇAĞI

"Bir zamanlar Çin'in uyanmasından korkulurdu. Şimdi dünya, o uyanışın ortasında." — Henry Kissinger, 2012

Kuşak ve Yol Girişimi: Çin'in yükselen güç stratejisinin temel taşı

Kuşak-Yol Girişimi: Haritaların Yeniden Çizilişi
2013'te Xi Jinping tarafından açıklanan Belt and Road Initiative (BRI), modern tarihin en kapsamlı jeoekonomik projesidir. 150'den fazla ülkeyi kapsayan bu ağ, yalnızca ulaştırma hatları değil, politik sadakat koridorları kurmaktadır.

Çin, kara ve deniz yollarını kullanarak, Batı merkezli ticaret akışını tersine çevirdi: "Atlantik çağı" kapanıyor, "Pasifik çağı" başlıyordu. Kuşak-Yol Projesi, üç düzeyde işliyor:

- Altyapı diplomasisi: Liman, demiryolu, enerji hattı.
- Finans diplomasisi: Asya Altyapı Yatırım Bankası (AIIB) ve Çin Kalkınma Bankası.
- Teknolojik ağlar: Dijital İpek Yolu, BeiDou uyduları ve 5G ağları.

Bu sistem Batı'nın "IMF + Dünya Bankası" düzenine alternatif yaratıyor. Krediler "yap-işlet-devret" modeliyle stratejik erişim sağlıyor: Sri Lanka'daki Hambantota Limanı, Pakistan'daki Gwadar, Kenya'daki Mombasa...

Hepsi yalnızca ticaret değil, küresel jeopolitik satranç taşları.

Batı'nın Panik Çağı

Batı'nın Çin'e tepkisi stratejik değil, refleksiftir. ABD ve Avrupa, 30 yıl boyunca Çin'in büyümesini "küresel kapitalizmin başarısı" olarak gördü. Oysa Çin bu sistemi kullanarak Batı'nın kural setini içerden bozdu. Bugün Batı'nın en büyük korkusu, "liberal düzenin değerleriyle otoriter bir başarı hikâyesi"nin var olmasıdır.

Çin'in başarısı, Batı'nın "evrensellik" iddiasını yerle bir etti. Artık demokrasi, tek modernleşme yolu değil; otoriter kalkınma da meşruiyet kazandı. Bu, Batı için sadece ekonomik değil, ontolojik bir krizdir: Artık Batı, kendini evrensel norm olarak tanımlayamıyor.

Yeni Denge: Sessiz İttifaklar Çağı

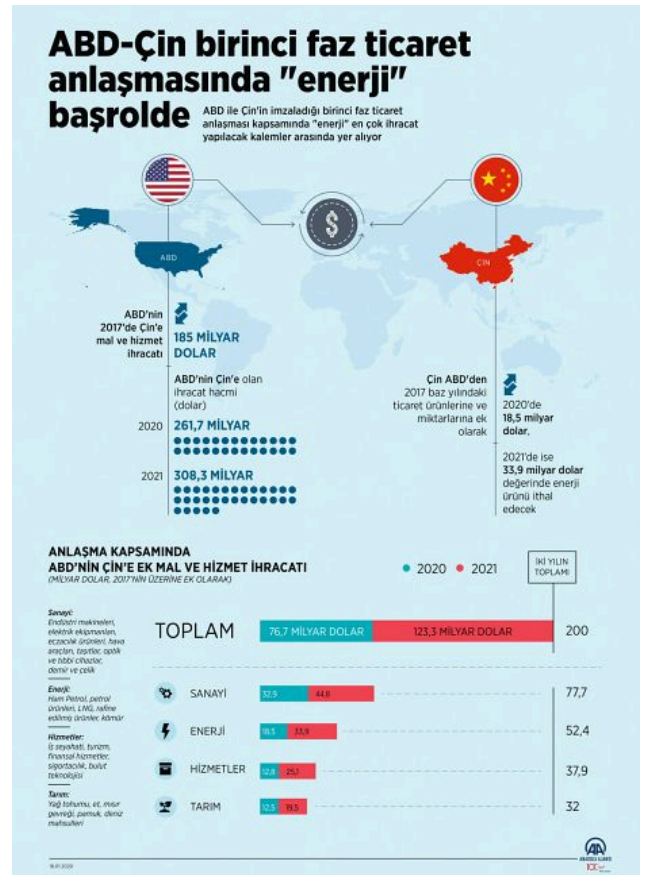
Çin'in yükselişi, klasik ittifak sistemlerini çözdü. Birçok ülke, artık taraf seçmek yerine denge politikası izliyor. Suudi Arabistan hem ABD'den silah alıyor, hem Çin'le petrol anlaşması yapıyor. Avrupa, Çin pazarına muhtaç; Rusya, Çin'in enerji müşterisi; Afrika ülkeleri Çin kredileriyle ayakta duruyor. Bu "sessiz ittifaklar çağı", Batı'nın net düşman-müttefik ayrımını yok ediyor. Her ülke, kendi çıkarına göre "kaosun içindeki denge"yi kurmaya çalışıyor.

Çin Yüzyılı mı, Kaos Yüzyılı mı?

Çin'in yükselişi, dünya düzenini istikrara değil, karmaşık bir dengeye sürüklüyor. Çin, ABD'nin hatalarını tekrarlamak istemiyor; düzen kurmak yerine, akışları yönetmeyi tercih ediyor. Enerji, veri, finans ve ticaret akışlarını kontrol etmek bu, Soğuk Kaos çağının gerçek gücüdür. "Batı dünyayı yönetmek istedi."

Çin, sadece dünyanın akışını yönetmek istiyor." Ancak bu yükseliş, barış getirmiyor. Çünkü Batı'nın korkusu, Çin'in gücünden değil; kendi anlam kaybından kaynaklanıyor. Bu yüzden dünya artık bir hegemonya savaşı değil, bir anlam savaşı yaşıyor:

kim geleceği tanımlayacak? Soğuk Kaos'un en kritik cephesi işte budur artık savaş toprak için değil, gerçekliğin kimin tarafından tanımlanacağı içindir.

Tarihsel Hafızanın Geri Dönüşü

Rusya, hiçbir zaman tamamen çökmemiş bir imparatorluktur. 1991'de Sovyetler Birliği dağıldığında Batı, “tarihin sonu”nu kutladı. Ancak Rusya için bu, yalnızca stratejik bir duraklamaydı.

Putin'in 2000'de iktidara gelişiyle başlayan dönem, sadece devletin değil, hafızanın restorasyonu oldu. Kremlin, 1990'larda yaşadığı kaotik çöküşü bir “jeopolitik travma” olarak kodladı. Batı'nın liberal reçeteleri (özelleştirme, serbest piyasa, NATO genişlemesi) Moskova'nın gözünde yalnızca ekonomik kriz ve toprak kaybı getirdi. Bu travma, yeni Rusya'nın dış politikasını belirleyen temel duyguyu yarattı: kuşatılmışlık. Ve bu duygudan doğan strateji, “kaosu yöneten imparatorluk” anlayışıdır.

Putin Doktrini: Güvenlik mi, Yeniden İmparatorluk mu? Vladimir Putin'in dış politika doktrini üç sütuna dayanır:

1. Egemenlik Mutlaklığı: Uluslararası hukuktan önce ulusal güvenlik.
2. Bölgesel Etki Alanı: Yakın çevre (Near Abroad) üzerinde kontrol.
3. Enerji Asimetrisi: Gaz, petrol ve nükleer teknolojiyle bağımlılık yaratmak.

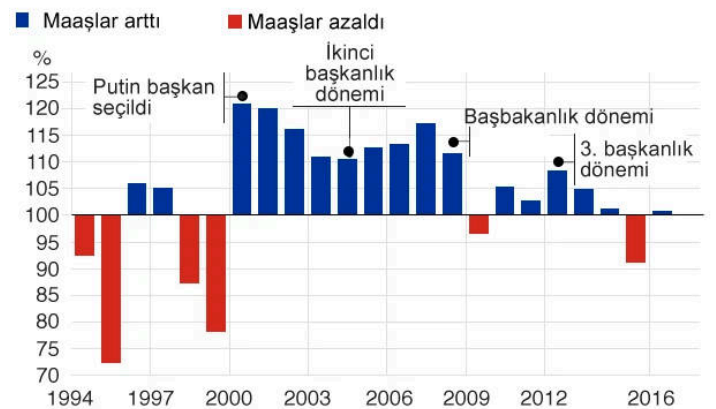
Batı'nın “demokratikleşme” baskısına karşı Moskova, “istikrar ve güç” söylemini yeniden icat etti. 2008'de Gürcistan, 2014'te Kırım, 2022'de Ukrayna operasyonları, bu doktrinin üç aşamalı uygulamalarıdır. Her biri, Rusya'nın askeri kapasitesinden çok, Batı'nın kararsızlığını hedef almıştır. Rusya, karşısındaki blokları yenmekten ziyade, karar veremez hâle getirmeyi amaçlar. Bu stratejiye Kremlin'de “asimetrik dengeleme” denir: düşmanı yormak, bölmek, enerjisini tükettirmek. İşte bu, Soğuk Kaos çağında Rusya'nın ustalık alanıdır.

RUSYA'NIN DÖNÜŞÜ: ENERJİ, GÜÇ VE KAOS STRATEJİSİ

“Rusya düşmanlarına savaş ilan etmez; onların sabrını tüketir.”— Fyodor Tyutçev

Aylık gelir ortalamasındaki yüzdelik artış ve azalışlar

Kaynak: Rosstat

BBC

Enerji: Rusya'nın Savaşsız Silahı

Rusya'nın en büyük gücü tanklarında değil, boru hatlarındadır. Doğal gaz ve petrol ihracatı, Moskova için yalnızca ekonomi değil, jeopolitik bir kaldıraçtır.

Almanya'nın sanayi devini bile diz çöktürebilen bu güç, "enerji üzerinden siyaset yapma" sanatının en rafine örneğidir.

- Gazprom, Rusya'nın diplomatik enstrümanıdır.
- Nord Stream 1 ve 2, Avrupa'nın enerji bağımlılığının sembolüydü.
- Rosneft ve Lukoil, küresel enerji piyasasında Kremlin'in uzantılarıdır.

Rusya, enerji akışını bir psikolojik silah gibi kullanır: Kriz anlarında fiyatları yükseltir, anlaşmaları askıya alır, ve karşı tarafı diplomatik tavizlere zorlar. Bu stratejiye Batı'da "weaponization of energy" denir; Moskova'da ise "doğal dengeleme."

"Gaz vanası, Kremlin'in sessiz topçusudur."

Ukrayna: Soğuk Kaos'un En Sıcak Cephesi

2022'de başlayan Ukrayna Savaşı, klasik anlamda bir "fetih savaşı" değildir. Bu savaş, Avrupa düzeninin sınırlarını yeniden çizme operasyonudur. Rusya için Ukrayna, NATO'nun genişlemesine karşı stratejik tampon bölgedir; Batı içinse, "liberal değerlerin son kalesi." Bu nedenle savaş, sahada değil; anlam düzleminde yürümektedir. Rusya, askeri açıdan ağır kayıplar verse de, Batı'yı enerji, tahıl, göç ve korku üzerinden rehin aldı. Avrupa'nın gaz fiyatları patladı, tahıl koridorları kesildi, ve Rusya'yla köprüleri tamamen atma cesareti gösterilemedi. Ukrayna, bir savaş alanından çok, küresel güçlerin psikolojik laboratuvarı hâline geldi.

Putin bu süreçte iki şeyi başardı:

1. NATO'yu birleştirirken, Avrupa Birliği'ni böldü.
2. Batı'nın "ahlaki üstünlük" iddiasını yerle bir etti.

Avrupa, enerji krizinde tedbirler almayı sürdürüyor

Avrupa ülkeleri, Rusya'nın gaz sevkiyatını düşürmesi, gaz ve elektrik fiyatlarının artması nedeniyle enerji krizini hafifletmek için önlemler almaya devam ediyor

NATO 1949'dan bu yana Avrupa'da nasıl genişledi?

Batı'nın Çifte İkilemi

ABD ve Avrupa, Rusya'ya karşı hem ekonomik hem ahlaki bir savaş yürütmek istedi. Yaptırımların, rubleyi çökertmesi bekleniyordu; olmadı.

- Rus ekonomisi 2023 sonunda yeniden büyümeye geçti.
- Avrupa'da enerji fiyatları iki katına çıkarken, Rusya Asya'ya yöneldi.
- Çin ve Hindistan, Rus petrolünün yeni alıcıları oldu.

Böylece Batı, kendi yaptırımlarının jeopolitik bumerangına yakalandı. Rusya, Batı'nın ekonomik araçlarını silahsızlandırarak kullandı: SWIFT sisteminden çıkarılmak, Moskova'yı kendi finansal alternatiflerini geliştirmeye itti.

Batı, Rusya'yı izole etmeye çalışırken, Rusya BRICS+ ve Şanghay İşbirliği Örgütü'nde yeni ittifaklar kurdu.

Rusya'nın Kaos Stratejisi: Düzen Kurmamak

Rusya'nın gücü, düzen kurmasında değil, düzen bozmamasındadır. Moskova, Batı'nın kurallarına alternatif bir sistem sunmaz; onların işleyişini aksatır. Bu strateji, Galtung'un “negatif barış” teorisinin tersine çevrilmiş hâlidir: çatışmayı çözmek yerine, sürdürülebilir belirsizlik üretmek. Bu nedenle Rusya, Soğuk Kaos çağında eşsiz bir role sahiptir. Çünkü Kremlin'in en etkili silahı: öngörülemezlik.

Batı, Rusya'yı tahmin etmeye çalıştıkça, Moskova stratejik inisiyatifi elinde tutar. Bu, askeri zaferden çok daha değerlidir: küresel gündemi belirleme yetkisi. “Rusya kazanmak zorunda değil, sadece çözülmek zorunda.”

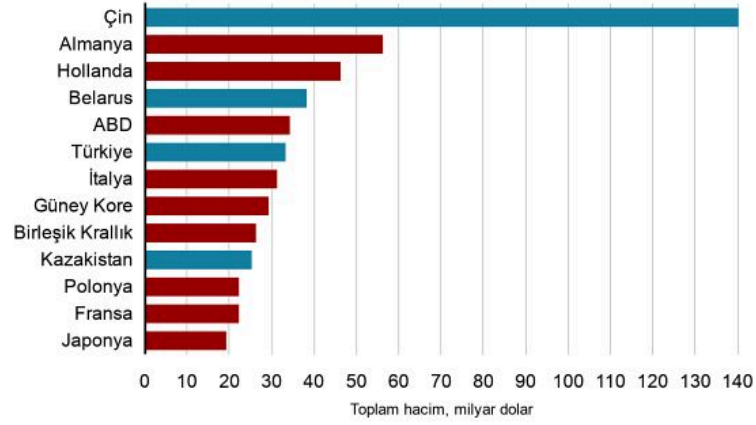
Avrasya Doktrini: Kaostan Jeopolitik Dengeye

Putin'in yakın çevresindeki ideolog Aleksandr Dugin'in “Avrasyacılık” düşüncesi, Rus dış politikasının entelektüel zeminidir. Batı merkezli dünya düzenine karşı, Avrasya'nın tarihsel ve kültürel birlikteliğini öne çıkarır. Bu doktrin, Rusya'nın yalnızca coğrafi değil, ideolojik haritasını da çizer. Rusya bu ideolojiyle, Çin'le rekabet etmeden, yan yana var olma stratejisi geliştiriyor.

Avrasya eksenini, Batı'ya karşı bir “anti-hegemonik blok” olarak yükseliyor: Moskova enerjiyle, Pekin ticaretle, Tahran direnişle; her biri farklı bir “kaos aracılığı” modeliyle küresel sistemin alternatif damarlarını besliyor.

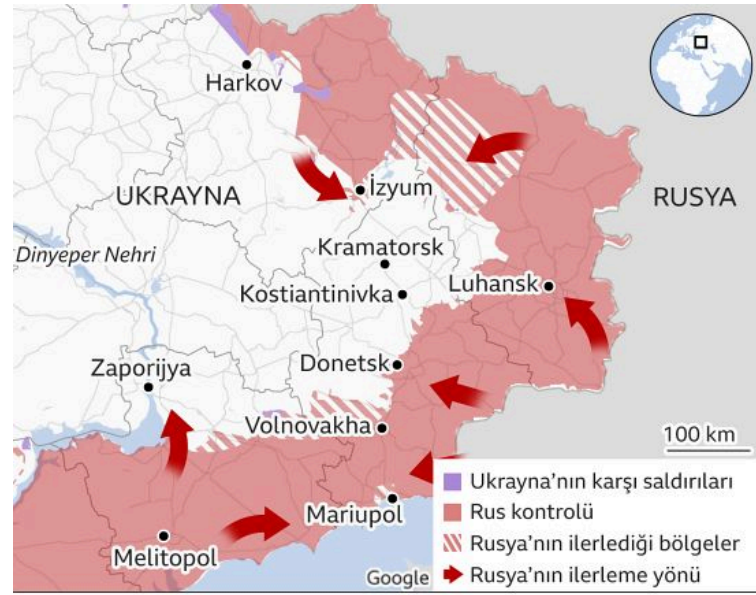
Rusya'nın dış ticaret partnerleri

Kırmızı ülkeler Rusya'ya yaptırım açıkladı

Kaynak: Statista, 2021

BBC

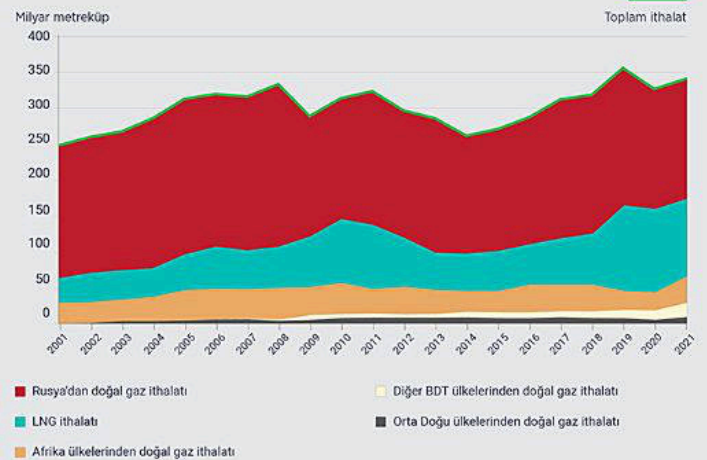

Kaynak: İngiltere Savunma Bakanlığı ve Institute for the Study of War
(18 Nisan 21:00 GMT)

BBC

Avrupa'nın doğal gaz ithalatı

2030'a kadar Rusya'ya olan bağımlılığı bitirmeyi hedefleyen Avrupa ülkeleri, vatandaşlarından karneyle doğal gaz almalarını, dış sürelerini kısıtlamalarını isteyebilir

01.08.2022 Kaynak: BP Statistical Review of World Energy

Rus ekonomisi modern tarihin en kapsamlı yaptırımları altında 2 yılı geride bıraktı

Yaptırımlar nedeniyle çöküş yaşaması beklenen Rus ekonomisi, bazı aksaklıklara rağmen 2023'te Avrupa ve ABD'yi geride bırakarak yüzde 3,6 büyüdü

Batılı ülkeler Rusya'ya ait 300 milyar dolardan fazla varlığı dondurdu

Rus bankaları SWIFT sisteminden çıkarıldı

Batılı ülkelerin Rusya'ya toplam yaptırım sayısı
23 Şubat 2022-12 Şubat 2024

16.587

Rus otomobil piyasasında en çok satılan yabancı araç markaları

Savaş öncesi	Savaş sonrası
Toyota	Haval
Mercedes	Geely
Volkswagen	Chery
Audi	

Rusya'nın ihracatında dolar ve avronun payı

Enerjiye yeni güzergah Asya

Rusya, doğal gaz ve petrol ihracatında Çin ve Hindistan'a yöneldi
Rusya 2023'te Hindistan'ın en büyük petrol tedarikçisi haline geldi

28.02.2024 Kaynak: Rusya Merkez Bankası, Rusya Maliye Bakanlığı, Castellum.AI, Rusya Enerji Bakanlığı

Batılı ülkelerin yaptırım uyguladığı Rus oligarkların serveti 118 milyar doları buluyor

15.01.2022

İçeriden Dönüşüm: Otoriter İstikrarın Anatomisi

Putin, içeride bir tür “sivil seferberlik rejimi” yarattı. Devlet, güvenlik aygıtı ile toplum arasında düşük yoğunluklu savaş hâlinde. Ekonomi, oligarklar aracılığıyla kontrol ediliyor; medya, “ulusal güvenlik” gerekçesiyle tek sesliliğe indirgenmiş durumda. Fakat bu sıkı yapı, Rusya’nın çökmesini değil, krizlerde esneklik kazanmasını sağlıyor.

Rusya, kaosu dışarıda değil, içeride yönetiyor. Bu da Putin rejiminin ironik biçimde istikrarlı kalmasını sağlıyor. Çünkü bu rejim, krizle besleniyor; her yaptırım, her cephe, içerdeki dayanışmayı güçlendiriyor. Soğuk Kaos’un içsel karşılığı, işte bu **“kriz dayanıklılığı ekonomisi”**’dir.

Kaosun Mimarı mı, Mirasçısı mı?

Rusya, Batı’nın yüzyıllardır kurduğu küresel düzenin en yıkıcı eleştirisini yapıyor: Düzenin kendisi, kaosu nedenidir. Bu yüzden Moskova, düzeni değil, dengeyi savunuyor — ama bu denge, sürekli krizle beslenen bir denge. “Rusya’nın istikrarı, dünyanın dengesizliğinden doğuyor.” Soğuk Kaos çağında Rusya, artık eski Sovyetler değil; küresel düzenin yorgunluğunu kullanarak güç kazanan bir aktör. Enerji dünyayı istikrarsızlaştırarak kendi istikrarını sürdürüyor.

Refahın Sonu, Korkunun Başlangıcı

Avrupa yüzyıllardır kendi merkezli tarih anlatısına inanarak yaşadı: medeniyetin, hukukun, bilimin ve ahlakın beşiği olduğuna... Oysa 21. yüzyılda Avrupa, kendi inşa ettiği düzenin kurbanı oldu.

Küreselleşme dalgası kıtayı zenginleştirdi ama kırılganlaştırdı; ABD'ye bağımlı güvenlik yapısı, enerji dışa bağımlılığıyla birleşince "Avrupa modeli" bir refah yanılsamasına dönüştü. 2022'de Rusya'nın Ukrayna'ya müdahalesi, bu yanılsamayı paramparça etti. Almanya, tarihinin en ağır enerji krizine girdi; Fransa, Afrika'da etkisini yitirirken kendi sokaklarında iç güvenlik tehdidiyle boğuştu. İtalya, göç dalgalarıyla; Polonya ve Macaristan, milliyetçi popülizmle sınıandı. Avrupa, artık barışın kıtası değil — korkunun kıtası.

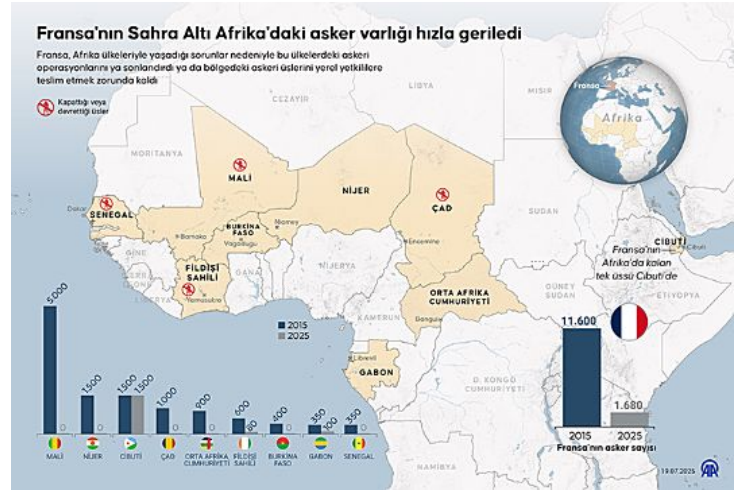
Avrupa'nın Enerji Paradoksu

Rus gazına yıllarca bağımlı hâle gelen Avrupa, kendi sürdürülebilirlik söyleminin ironisini yaşadı. Almanya'nın "Energiewende" (enerji dönüşümü) politikası, Rusya'dan gelen ucuz enerjiye dayanıyordu. Yani "yeşil dönüşüm", aslında "jeopolitik körlük" üzerine kuruluydu. Ukrayna savaşıyla birlikte bu sistem çöktü.

Kıta, LNG ithalatına yöneldi; ABD'den sıvı gaz, Norveç'ten petrol almaya başladı. Fakat fiyatlar yükselirken sanayi üretimi daraldı, enerji şirketleri kamu desteğine muhtaç kaldı. Almanya'nın kimya devi BASF bile Çin'e taşınmayı düşündü. Bu, yalnızca ekonomik değil, jeostratejik bir çöküştü: Avrupa kendi enerji damarlarını kaybetti.

"Avrupa'da enerji krizi yok, bağımsızlık krizi var."

Enerji bağımlılığı, Avrupa Birliği'nin siyasi kırılmalarını derinleştirdi. Doğu Avrupa NATO'ya daha çok sarılırken, Batı Avrupa enerji güvenliği için ABD'ye yeniden mahkûm oldu. Brüksel'in "stratejik özerklik" söylemi, Washington'un gölgesinde eridi.

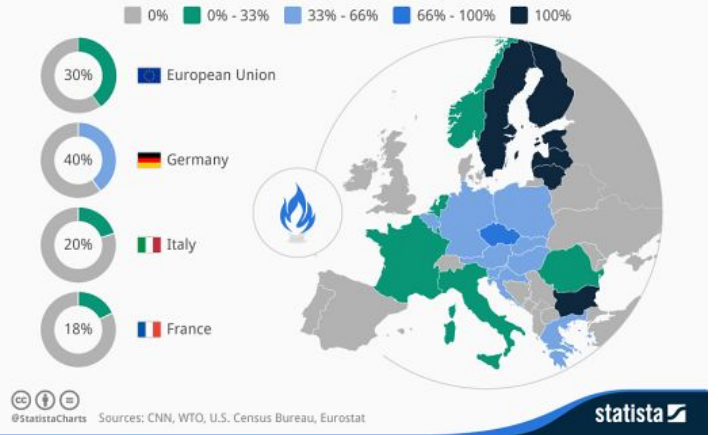

AVRUPA'NIN SESSİZ ÇÖKÜŞÜ VE YENİ ÇOK KUTUPLULUK

"Avrupa, bir barış projesi olmaktan çıktı; şimdi yalnızca hayatta kalmaya çalışıyor."
— Joschka Fischer

Europe is Highly Dependent on Russian Gas

Percentage of gas supplied by Russia to European countries

NATO ülkelerinin savunma harcamaları 1,2 trilyon dolara yaklaştı

Toplam savunma harcamalarının %69'unu ABD yaptı. GSYH'nin %2'sini savunmaya harcama beklentisini 8 NATO ülkesi karşıladı

NATO üyesi ülkelerin toplam savunma harcamaları (2021)
1,17 TRİLYON DOLAR

NATO'nun Geri Dönüşü ve Askerileşen Kıta

Soğuk Savaş'ın bitimiyle "barış projesi"ne dönüşen Avrupa, şimdi yeniden silahlanıyor. Almanya 100 milyar avroluk savunma fonu ayırdı, Polonya tarihteki en büyük askeri modernizasyon programını başlattı, İsveç ve Finlandiya NATO'ya katıldı.

Avrupa'nın askeri doktrini, savunmadan önleyici caydırıcılığa evriliyor. Ancak bu yeniden silahlanma, stratejik bütünlük getirmedir. NATO'nun Doğu kanadı agresif, Batı kanadı temkinli. Fransa "Avrupa Ordusu" fikrini savunurken, Baltık ülkeleri ABD'nin kalıcı üslerini talep ediyor. Bu durum, Avrupa'nın stratejik ikiliğini büyütüyor: Kıta, kendi güvenliğini sağlamak için yeniden dış güçlere dayanıyor.

"Avrupa'nın bağımsızlığı, Washington'un izin verdiği kadar mümkün."

Bu askerileşme, yalnızca dış güvenlik değil, iç güvenlik mantığını da değiştiriyor. Göçmenler, siber tehditler, enerji hatları, sosyal medya manipülasyonları... Hepsi "milli güvenlik" kategorisine alınıyor. Avrupa artık askeri değil, bürokratik bir güvenlik devleti.

Popülizmin Yükselişi ve Liberal Yorgunluk

Ekonomik daralma, göç baskısı ve kültürel kırıma, Avrupa demokrasilerinde derin bir meşruiyet krizi yarattı. Macaristan'da Orban, İtalya'da Meloni, Fransa'da Le Pen, Hollanda'da Wilders... Bir zamanlar "uç" olarak görülen söylemler, bugün merkez siyaseti belirliyor. Avrupa Birliği, içinden çözülen bir yapı hâline geldi. Bir yanda teknokratik Brüksel, diğer yanda ulusal kimliklerin geri dönüşü. Birliğin ortak değerleri artık sözleşmesel değil, koşullu. Hukukun üstünlüğü, yalnızca üyeler arası pazarlık konusu. Bu nedenle Avrupa, bir "birlik" değil, belirsiz bir koalisyon görünümünde.

"Birlik fikri hâlâ yaşıyor; ama Avrupalı kimliği artık yok."

Kültürel Panik ve Kimlik Bunahımı

Avrupa'nın krizi yalnızca enerji veya ekonomiyle sınırlı değil; derin bir anlam kaybı içeriyor. Kıta, kendini tanımlayan değerleri artık savunamıyor. Aydınlanma'nın evrensel insan ideali, yerini korku siyasetine bıraktı.

“Biz kimiz?” sorusu, göç ve İslam tartışmalarıyla yeniden alevlendi.

Fransa'da “laiklik” artık bir özgürlük ilkesi değil, bir kimlik savunusu aracıdır. Almanya'da “entegrasyon” terimi, “uyum”dan çok “itaat” anlamına geliyor. Avrupa, kimliğini korumak için “ötekini” yaratmak zorunda hissediyor. Bu öteki, bazen göçmen, bazen Rusya, bazen Çin. Her durumda sonuç aynı: korku üzerinden kimlik inşası. Bu da Avrupa'yı içeriden tüketiyor — çünkü korku, kalıcı bir kimlik sağlayamaz.

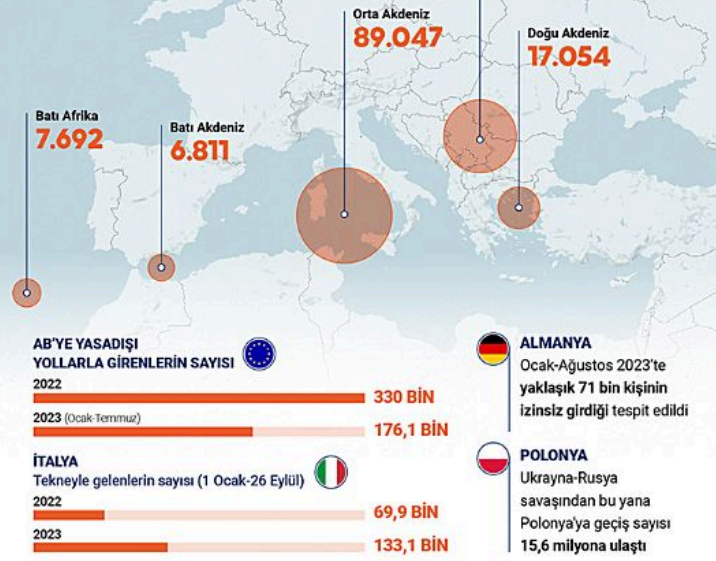
Avrupa'nın Dijital ve Teknolojik Geriliği

Bir diğer sessiz çöküş alanı teknoloji. ABD ve Çin arasında süren dijital hegemonya yarışında Avrupa yalnızca “regülasyon gücü”ne sahip. Facebook, Google, TikTok, Amazon... Avrupa, bu devleri düzenliyor ama kendi alternatifini üretemiyor. Yapay zekâ yatırımları ABD'nin %15'i kadar, yarı iletken üretimi Asya'nın gerisinde, uzay teknolojileri hâlâ ESA'nın yavaş bürokrasisine sıkışmış durumda.

“Dijital egemenlik” çağında Avrupa, veri üretmeyen ama veri tüketen bir kıta konumunda. Bu da onu dijital sömürge hâline getiriyor. Soğuk Kaos'un görünmeyen cephesi işte buradadır: Kıta fiziksel olarak özgür, ama algoritmik olarak bağımlıdır.

Avrupa'nın göçmen kavgası büyüyor

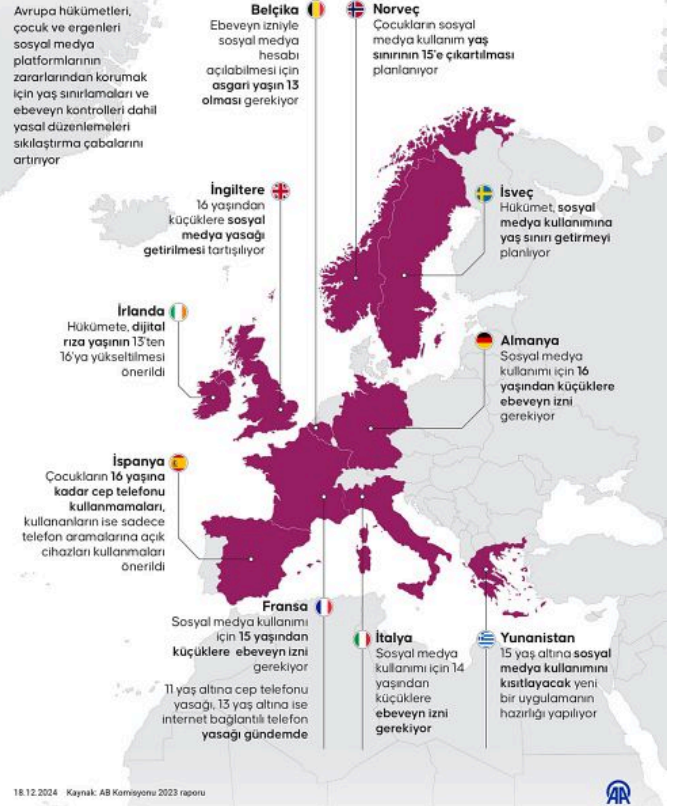
AB'YE YASADIŞI SINIR GEÇİŞLERİ
(OCAK-TEMMUZ 2023)

28.09.2023 Kaynak: Frontex

Avrupa'da çocukları korumak için kısıtlayıcı politikalar ivme kazanıyor

Avrupa hükümetleri, çocuk ve ergenleri sosyal medya platformlarının zararlarından korumak için yaş sınırlamaları ve ebeveyn kontrolleri dahil yasal düzenlemeleri sıkılaştırma çabalarını artırıyor

18.12.2024 Kaynak: AB Komisyonu 2023 raporu

Yeni Çok Kutupluluk: Dengeye Değil, Kaosa Doğru

Avrupa'nın krizleri yalnızca içsel değil, küresel çok kutuplulukla da besleniyor. ABD-Çin rekabeti, Rusya'nın agresifleşmesi, Afrika ve Ortadoğu'daki istikrarsızlıklar, Avrupa'yı stratejik pasifliğe zorluyor.

Bir yandan ABD'ye bağımlı kalmak istemiyor, öte yandan kendi savunmasını kuracak iradeyi gösteremiyor.

Bu ikilem, Avrupa'yı yeni Soğuk Kaos çağında tampon kıta hâline getirdi: savaşların doğrudan tarafı değil ama tüm sonuçlarının muhatabı. Mülteci akınları, enerji dalgalanmaları, finansal krizler — hepsi kıtanın üstüne yağıyor. "Avrupa artık tarih yazan değil, tarihin yazdığı bir coğrafya."

Sessiz Çöküşün Anatomisi

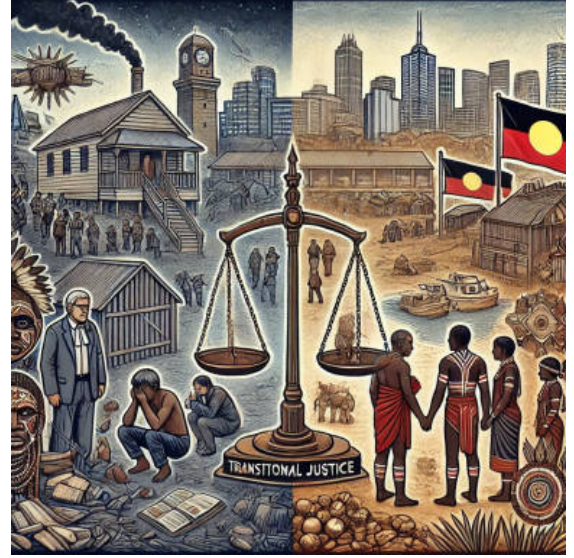
Bu çöküş sessizdir, çünkü Avrupa hâlâ güçlü kurumlara, yüksek yaşam standartlarına ve diplomatik etkilere sahiptir. Ama bu güç, anlamsızlaşan bir refahın içinde eriyor. Kıta, geçmişin görkemli değerlerini sürdürürken, geleceğe dair hiçbir iddiası kalmamıştır. Küresel Güney'de yükselen dayanışma, Afrika ve Asya'nın yeni kalkınma modelleri, Avrupa'yı tarihsel olarak marjinalleştiriyor.

Bir zamanlar "modernitenin merkezi" olan kıta, bugün "nostaljinin müzesi"dir.

Avrupa'nın Rolü Soğuk Kaos'ta

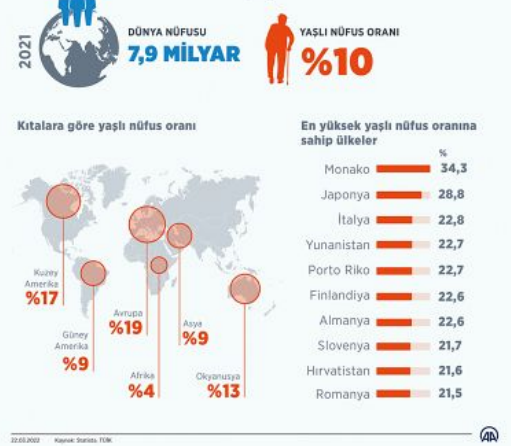
Avrupa artık güç merkezi değil, denge alanı. ABD'nin güvenlik gölgesinde, Çin'in ekonomik çekiminde, Rusya'nın enerji baskısında var olmaya çalışıyor. Her adımı temkinli, her politikası reaktif. Soğuk Kaos'un dünyasında Avrupa, ne savaşan ne de barışan bir aktör.

Sadece varlığını yönetmeye çalışan bir sistem. "Avrupa'nın geleceği, artık kendi elinde değil — ama sessizliğinde yankılanıyor."

Dünya'da en yüksek yaşlı nüfus oranı Avrupa'da

Dünya genelinde yaşlı nüfus oranı artmaya devam ederken nüfusu en yaşlı olan kıtalar arasında Avrupa önde geliyor

Avrupa doğal gaz ihtiyacının yalnızca çeyreğini depolayabiliyor

Tükettiği doğal gazın yaklaşık yüzde 40'ını Rusya'dan ithal eden Avrupa ülkeleri, yaşanan enerji krizi nedeniyle alternatif çözümler arıyor.

Yirmi birinci yüzyılın savaşları artık cephelerde değil, veri ağlarında yaşanıyor. Toprak kazanımı yerini alrı hâkimiyetine, tanklar yerini dijital ordulara bıraktı.

Bu çağda “savaş” ve “barış” kavramları birbirine karıştı; çünkü dünya artık görünmeyen ama kesintisiz çatışmaların laboratuvarı.

Soğuk Kaos'un özünü işte bu durum oluşturuyor: silahsız, sessiz, ama sürekli bir savaş hali. Klasik savaş stratejileri, Clausewitz'in "devletler arası şiddet" tanımına dayanıyordu. Bugünün savaşlarında ise sınırlar, uniformalar ve cephe çizgileri yok. Bir tweet, bir siber saldırı, bir dezenformasyon kampanyası, artık bir füze kadar yıkıcı.

Vekâlet Savaşları: Gölgede Yürüyen Ordular

Suriye, Yemen, Libya, Sudan, Ukrayna...

Bu savaşların hiçbirinde taraflar doğrudan savaşmadı. Her biri bir vekalet laboratuvarıydı: Büyük güçler sahaya inmeden, yerel aktörleri silahlandırarak “kontrollü istikrarsızlık” yarattılar. Vekâlet savaşları, Soğuk Kaos’un en temel stratejisidir. Çünkü doğrudan savaş maliyetlidir; vekil üzerinden savaşmak ise sürdürülebilir. Bu model, klasik savaşların “yıkım”ını değil, sürekli kriz üretimini hedefler. Hiçbir taraf tam olarak kaybetmez; çünkü amaç kazanmak değil, dengeyi bozup yeniden kurma sürecini yönetmektir.

“Bir savaş bittiğinde diğeri başlasın diye tasarlanıyor.” Suriye’de İran ve Rusya, ABD ile aynı anda hem çatıştı hem uzlaştı. Yemen’de Suudi Arabistan, Çin’in arabuluculuğuyla İran’la anlaşma masasına oturdu. Ukrayna’da Batı silah veriyor ama asker göndermiyor; çatışmanın “kontrollü sürmesi” tüm aktörlerin işine geliyor. Bu yüzden modern savaş, artık “sonsuz oyun” hâline geldi: kurallar değişiyor, oyuncular değişiyor, ama masa hep aynı kalıyor.

SESSİZ SAVAŞLAR DOKTRİNİ: GÖRÜNMEYEN CEPHELER ÇAĞI

“Savaş artık savaş değil; her şey bir savaş biçimidir.” — Jean Baudrillard

Dezenformasyon Ekonomisi: Gerçeğin

Silahsızlandırılması

Soğuk Kaos'un en ölümcül cephesi, zihinlerdir. Gerçek, artık silah olarak kullanılmakta; yalan, stratejik bir araç hâline gelmiştir. Bu durum, yalnızca politik manipülasyon değil, tam anlamıyla bir bilgi savaşı doktrini.

“Hasbara”, “troll orduları”, “bot ağları”, “deepfake medya”...

Bu araçlar, klasik propagandanın ötesine geçti. Artık hedef, insanı ikna etmek değil; gerçeğin anlamını parçalamak. Bir toplumun algısını yönlendirmek, bir orduyu yenmekten çok daha kolay. Çünkü bilgi çağında savaş, insanların neye inandığını değil, neyden şüphe ettiğini belirlemekle ilgilidir.

“Dezenformasyonun başarısı, yalanın inandırıcılığı değil, gerçeğin yorgunluğundadır.”

Siber Cepheler: Görünmeyen Orduların Çağı

Estonya 2007, İran Stuxnet 2010, Ukrayna enerji şebekesi 2015... Bu tarihler, yeni savaşın milatlarıdır.

Artık hedef askerî üs değil, veri merkezleri. Bir ülkenin elektriğini kesmek, tanklarını vurmak kadar etkilidir. Siber saldırılar, Soğuk Kaos'un en görünmez ama en etkili araçlarıdır. Rusya'nın “Fancy Bear” ve “Sandworm” grupları, Çin'in “APT” ağları, Kuzey Kore'nin “Lazarus” birimi, ve Batı'nın “Five Eyes” istihbarat ittifakı...

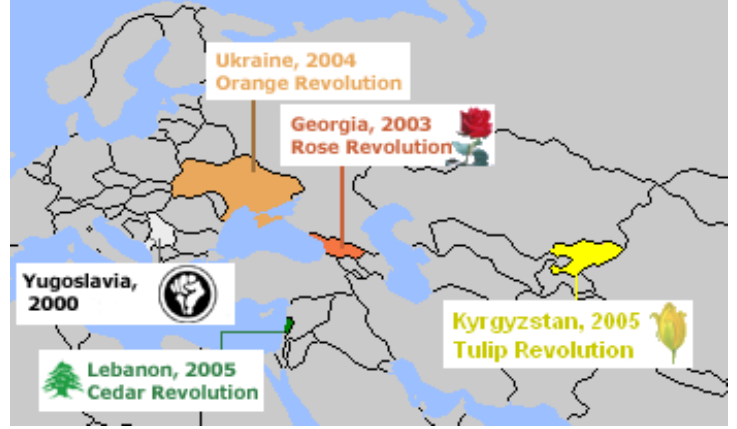
Hepsi, dijital çağın görünmeyen cephelerinde savaşılmaktadır. Siber savaş, artık devletlerin yanında şirketleri de kapsıyor. Google, Microsoft, Palantir gibi firmalar, bugün hem istihbarat hem savunma işlevi görüyor. Bu nedenle savaş alanı, artık devletlerin değil algoritmaların kontrolünde.

Psikolojik Operasyonlar: Algının Jeopolitiği

Soğuk Kaos'un yeni cephesi, toplumsal bilinçtir. Sosyal medya, haber platformları, kültürel üretim, artık yalnızca iletişim aracı değil, algı mühendisliği laboratuvarı. ABD'nin "color revolutions" stratejisi, Rusya'nın "reflexive control" taktikleri, Çin'in "discourse power" (söylem gücü) politikası... Hepsi aynı amaca hizmet eder: rakibin eyleminden önce düşünme biçimini şekillendirmek.

Netflix'te bir belgesel, Twitter'da bir kampanya, TikTok'ta viral bir video — hepsi modern savaşın mühimmatıdır. Çünkü artık insanlar savaşlara değil, hikâyelere inanıyor.

Ekonomik Savaşlar: Doların Silahlaşması

ABD, askeri üstünlüğünü değil, finansal sistemini silah hâline getirdi. Yaptırımlar, ambargolar, doların küresel rezerv gücü, bugünün "ekonomik nükleer silahlarıdır." Ancak her yaptırım, yeni bir alternatif finans sistemi yaratıyor. Rusya–Çin arasında ulusal para ticareti, BRICS'in "ortak dijital para" planı, ve İran–Hindistan petrol takası sistemi, Batı'nın para hegemonyasının sonunu işaret ediyor. Soğuk Kaos'un bu cephesinde, savaş artık bankalarla, blok zincirleriyle ve merkez bankalarıyla yürütülüyor. Dolar, hâlâ güçlü ama itibar rezervini kaybediyor.

Kültürel Savaşlar: Anlamanın Sömürgeleştirilmesi

Hollywood filmleri, dijital platformlar, marka ideolojileri... Batı kültürü hâlâ küresel imge üretiminde güçlü, ama artık sorgulanmadan kabul edilmiyor. Rusya "anti-liberal değerler"i savunurken, Çin "kolektif refah"ı alternatif bir anlatı olarak sunuyor. Küresel Güney ülkeleri ise "kültürel bağımsızlık" arayışında. Artık ideolojik savaş "iyi–kötü" değil, "anlam–boşluk" ekseninde yaşanıyor. Batı anlam satıyor, Doğu sistem sunuyor. Küresel Güney ise anlamını geri kazanmaya çalışıyor.

"Savaş artık silahla değil, sembolle yürütülüyor."

KÜRESEL ŞİRKETLER

DİJİTAL PLATFORMLAR

AR VE

VERİ

Savaşın Sonsuz Biçimleri

Görünmeyen savaşların ortak özelliği, bitmemek. Çünkü amaç, zafer değil süreklilik. Krizler, savaşlar, manipülasyonlar, artık düzenin parçası hâline geldi. Soğuk Kaos Doktrini, dünyanın yeni kuralını formüle eder: “Çatışma, artık hatadır değil; yönetim biçimidir.” Savaşın yerini alan bu yeni model, ulusların değil, insanlığın bütün anlam evrenini dönüştürüyor. Savaşın hedefi artık toprak değil; gerçekliktir.

Sessiz Savaşın Aktörleri

Soğuk Kaos'ta artık yalnızca devletler yok. Savaşların görünmeyen aktörleri:

- Küresel şirketler (Google, Amazon, SpaceX, Palantir)
- Dijital platformlar (Meta, TikTok, X)
- Paralı ordular ve güvenlik şirketleri (Wagner, Blackwater, Frontier)
- Veri araçları (Cambridge Analytica tipi yapılar)

Bu aktörler, savaşla ticareti, bilgiyle iktidarı, teknolojiyle egemenliği birleştiriyor. Dünya artık yalnızca politik değil, kurumsal bir savaş alanı. Soğuk Kaos'un karmaşıklığı, işte bu çok katmanlı aktör ağından doğuyor.

Enerjinin Jeopolitiği: Modern Çağın En Eski Savaşı

İnsanlık tarihi, enerji tarihidir. Kömür imparatorlukları, petrol savaşları, doğalgaz diplomasi masaları...

Bugünün Soğuk Kaos dünyasında enerji, artık yalnızca ekonomik bir kaynak değil;dünyayı yöneten stratejik sinir sistemidir.Petrol, yirminci yüzyılın haritalarını çizdi. Doğalgaz, yirmi birinci yüzyılın dengelerini belirliyor. Ama şimdi, görünmeyen bir enerji savaşına giriyoruz:Lityum, Kobalt, Nadir Toprak Elementleri (NTE) ve hidrojen çağının sessiz devrimi.

Enerji artık bir yakıt değil — bir silah, bir bağımlılık biçimi. Rusya Avrupa'yı gazla; ABD müttefiklerini petrol ve dolar sistemiyle; Çin ise tüm dünyayı kritik minerallerle yönlendiriyor. Bu güç üçgeni, Soğuk Kaos'un ekonomik damarını oluşturuyor.

Petro-Dolar Sisteminin Çözülüşü

1970'lerden bu yana ABD, dünya enerji piyasalarını dolar üzerinden yönlendirerek finansal hegemonya kurdu. Petrol satmak, doları kullanmak anlamına geliyordu. Bu mekanizma, hem enerji hem para hem güvenlik döngüsünü oluşturdu: ABD'nin askerî koruması karşılığında dolar sistemi güçlendi.Ancak 2020'lerle birlikte tablo değişti. Suudi Arabistan Çin'le yuan üzerinden ticareti tartışıyor, Rusya petrolünü ruble ve rupilerle satıyor, BRICS ülkeleri "ortak dijital para birimi" geliştiriyor. Yani petro-dolar imparatorluğu,çok para-çok merkezli enerji çağına doğru çözülüyor.Bu çözülme, ABD'nin ekonomik üstünlüğünü tehdit ettiği kadar Batı dışı bloklara yeni bir manevra alanı sağlıyor. Çünkü artık enerji, yalnızca rezerv değil;rezerv para anlamına da geliyor.

ENERJİ VE NADİR TOPRAK GERÇEKLİĞİ: KÜRESEL BAĞIMLILIĞIN GÖRÜNMEYEN KAYNAĞI

"Enerji çağımızın oksijendir; kim kontrol ederse, hayatı kontrol eder."— Daniel Yergin

Gazın Siyaseti: Boru Hatları Üzerinden Kurulan İttifaklar

Enerji, haritalarla konuşur. Boru hatları, modern diplomasinin damarlarıdır. Kuzey’de Nord Stream, Güney’de TürkAkım, Orta Asya’da Power of Siberia...

Her hat, bir ekonomik geçişten çok, bir politik bağlantıdır. Rusya’nın Avrupa’ya giden gazı kesmesi, sadece enerji krizine değil, siyasi sarsıntıya neden oldu.

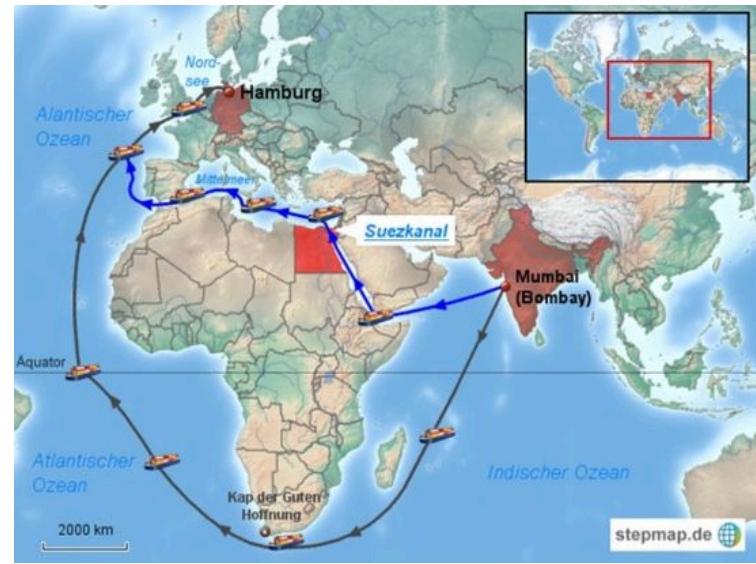
Almanya’nın sanayisi küçülürken, Fransa nükleer enerjiye döndü. Türkiye, bölgesel enerji hub’ı olarak stratejik bir konuma yerleşti. Katar ve Azerbaycan gibi aktörler, “ara denge” unsuru hâline geldi. Bu tablo, enerji coğrafyasını “çok katmanlı bağımlılık” sistemine çevirdi: Her ülke hem tedarikçi hem tüketici hem de aracı. Bu karmaşık ağ, Soğuk Kaos’un en somut örneğidir: herkes birbirine bağlı ama kimse kimseye güvenmiyor.

Nadir Toprak Elementleri (NTE): Görünmeyen İmparatorluk

Enerjinin yeni çağı minerallerin savaşını başlattı. Elektrikli araçlar, bataryalar, rüzgâr türbinleri, roketler, mikroçipler... hepsi Nadir Toprak Elementleri’ne (REE – Rare Earth Elements) bağlı. Bu 17 element, modern ekonominin sinir hücreleridir. Dünya rezervlerinin %60’tan fazlası Çin’de bulunuyor. İşleme kapasitesi ise %85’i aşıyor.

Yani Batı, yeşil enerjiye geçmek için yine Çin’e bağımlı. Bu durum ironiktir: “temiz enerji” vaadi, kirli bir madencilik gerçeğine dayanıyor. ABD, Avustralya, Kanada yeni madenler arıyor; ama çevre yasaları ve yerel direnişler üretimi yavaşlatıyor.

Çin ise bu alanda yalnızca üretici değil, standart belirleyici. Bu da ona görünmeyen bir imparatorluk kazandırıyor: dünyanın “yeşil geleceği”, Pekin’in elinde. “Petrol 20. yüzyılı şekillendirdi; nadir topraklar 21. yüzyılı tanımlıyor.”

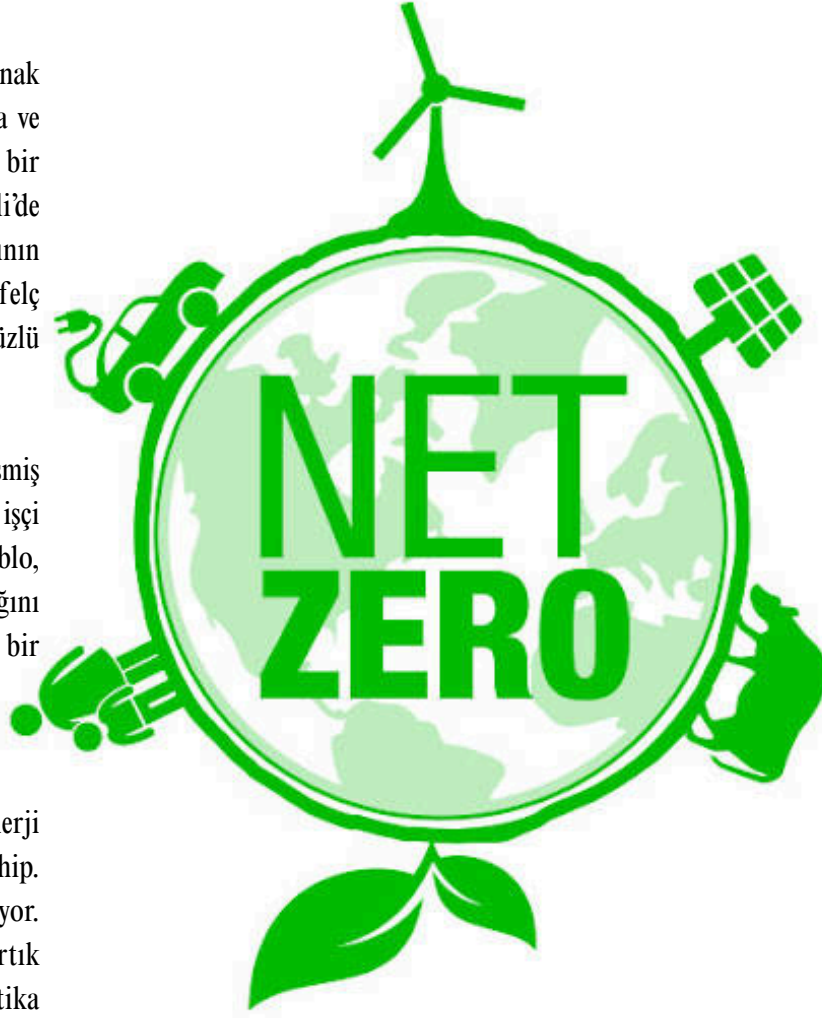
Yeşil Dönüşümün Karanlık Yüzü

Batı'nın "Net Zero" hedefleri, yeni bir kaynak sömürgeciliği biçimi doğurdu. Afrika, Latin Amerika ve Asya'daki maden sahaları "yeşil enerji" adına yeni bir sömürü zincirine dönüştü. Kongo'da kobalt, Şili'de lityum, Endonezya'da nikel... hepsi Batı markalarının tedarik zincirinde, ama yerel halklar yoksul, çevre felç olmuş durumda. Bu, Soğuk Kaos'un en ikiye bölünmüş yüzüdür: gezegen kurtarılırken insanlar harcanıyor.

"Yeşil enerji, siyah emeğin üstüne inşa ediliyor." Birleşmiş Milletler raporları, bu madencilik sahalarında çocuk işçi oranının %30'a ulaştığını belirtiyor. Bu tablo, sürdürülebilirliğin yalnızca reklam dilinde kaldığını gösteriyor. Gerçekte ise enerji dönüşümü, yeni bir neokolonyal döngü.

Enerji Şirketleri: Devletlerden Güçlü Aktörler

Bugün Shell, BP, ExxonMobil ya da Sinopec gibi enerji devleri çoğu devletten daha büyük bütçelere sahip. Savaşlar bittiğinde bile onlar kazanmaya devam ediyor. Çünkü Soğuk Kaos'un gerçek aktörleri, artık şirketler. Bu şirketler sadece petrol değil, politika üretiyor. Lobiler kuruyor, hükümetler şekillendiriyor, yaptırımları yönlendiriyor. ABD'nin Orta Doğu politikaları Exxon'la, Rusya'nın enerji stratejileri Gazprom'la, Çin'in dış yatırımları Sinopec ve CNPC'yle iç içe. Küresel enerji, şirket-devlet hibrit modeline dönüştü. Artık devletler savaş çıkarmaz; şirketler çıkarır, devletler gerekçelendirir.

Enerji Güvenliği: Yeni Dünya Savaşının Sebebi

İklim krizi, su kıtlığı, enerji geçişi derken dünyanın yeni savaş gerekçeleri yeniden tanımlanıyor. ABD'nin Orta Doğu'daki varlığı azalsa da, enerji rotaları üzerindeki gözetimi sürüyor. Rusya, Arktik bölgesinde askeri üsler kuruyor. Çin, Afrika ve Latin Amerika'da enerji hatlarına yatırım yapıyor. Enerji güvenliği, artık “kaynağı koruma” değil; akışı kontrol etme meselesidir. Bu yüzden boru hatları, deniz yolları, veri kabloları modern çağın “cephe hatlarıdır.” “Enerji, artık yalnızca tüketilen değil, yönetilen bir korkudur.”

Enerjinin Soğuk Kaosu

Dünya enerjisi bitirmiyor; enerji, dünyayı bitiriyor. Fosil yakıt bağımlılığı, yeşil dönüşüm paradoksu, madencilik sömürüsü ve finansal rekabet...

Hepsi insanlığın varoluşunu yeni bir krize sürüklüyor. Soğuk Kaos çağında enerji, artık sadece kaynak değil; küresel kontrol mimarisinin özü. Kim enerji akışını yönetiyorsa, gerçeği de, gündemi de, geleceği de yönetiyor. “Petrol çağında savaşlar, enerji için yapıldı. Nadir toprak çağında, savaşlar enerjiyle yapılacak.”

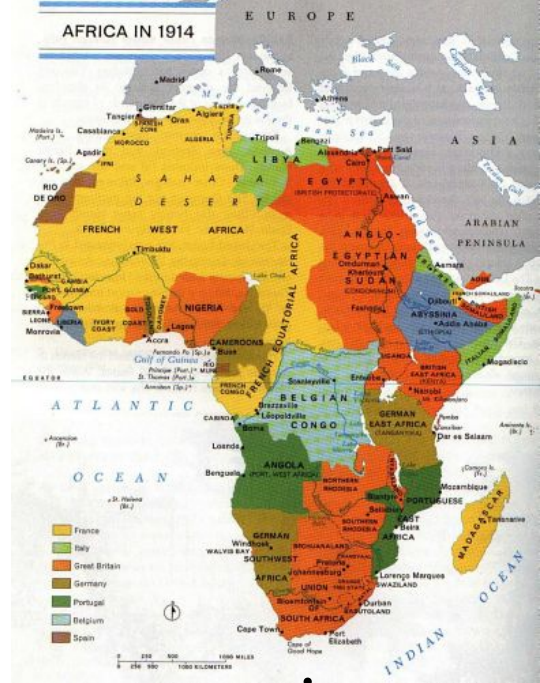
1884'te Berlin Konferansı, Afrika'nın sınırlarını cetvelle çizdi. 2024'te ise aynı kıta, bu kez boru hatları, madencilik anlaşmaları ve askeri üslerle yeniden paylaşılıyor. Sömürgecilik biçim değişti: Toprak işgal edilmiyor, kaynaklar finansal zincirlerle kontrol ediliyor

Bugün Afrika kıtası, küresel bakırın %60'ı, kobaltın %70'i, altının %30'u, platin rezervlerinin %40'ına sahip. Ama Afrika hâlâ dünyanın en yoksul kıtası. Bu paradoks, “Afrika’nın laneti” değil; küresel düzenin sürdürülebilir sömürsüdür. “Afrika’nın toprağı zengin, ama elleri boş.” Batı, yüzyıllarca “medeniyet misyonu” bahanesiyle sömürdü. Bugün aynı işi “kalkınma kredileri” ve “yeşil enerji yatırımları” üzerinden yürütüyor. Afrika, bir kez daha dünya ekonomisinin hammadde deposu, siyasal sistemlerin deney alanı hâline getirildi.

Çin'in Afrika Hamlesi: Kredilerle Kurulan İmparatorluk

Çin, 2000’lerden itibaren Afrika’da sömürgecilik modelini uyguladı. Batı’nın siyasi koşullar dayattığı krediler yerine, “altyapı karşılığı kaynak” anlaşmaları sundu. Bugün Afrika’daki yolların, limanların, barajların üçte biri Çin tarafından yapıldı. Etiyopya–Cibuti demiryolu, Kenya’da Mombasa–Nairobi hattı, Angola’da hidroelektrik santraller, Nijerya’da telekom ağıları...

Hepsi Kuşak—Yol Girişimi’nin kara ayağını oluşturuyor. Ancak Çin’in “yardımı” geri ödenemiyor; pek çok ülke borcunu ödeyemeyince stratejik altyapılarını devrediyor. Sri Lanka’daki Hambantota Limanı örneği Afrika’da tekrarlanıyor: Zambiya, Tanzanya, Kenya gibi ülkeler borç karşılığı altyapılarını “kira” veriyor. Bu yeni sistemin adı: borç diplomasi imparatorluğu. Çin, Batı’nın kolonyal dilini değil, ekonomik kontrol mekanizmasını benimsedi. Afrika’da artık sömürge valileri değil, kredi anlaşmaları hüküm sürüyor.

AFRİKA: YENİ SÖMÜRGE VE SESSİZ İŞGALLER

“Afrika artık paylaşılmıyor; parçalara ayrılarak kiralanıyor.” — Walter Rodney

Rusya'nın Gölgesi: Wagner ve Askerî Sözleşmeler

Rusya, Afrika'ya askeri güvenlik üzerinden girdi. “Wagner Grubu” adlı paralı ordu, kıtanın onlarca ülkesinde faaliyet gösterdi. Mali, Orta Afrika Cumhuriyeti, Sudan, Burkina Faso... Her biri Wagner'in “güvenlik anlaşmaları”yla Rusya'ya bağlandı. Wagner yalnızca savaşmadı; altın ve elmas madenlerini de kontrol etti.

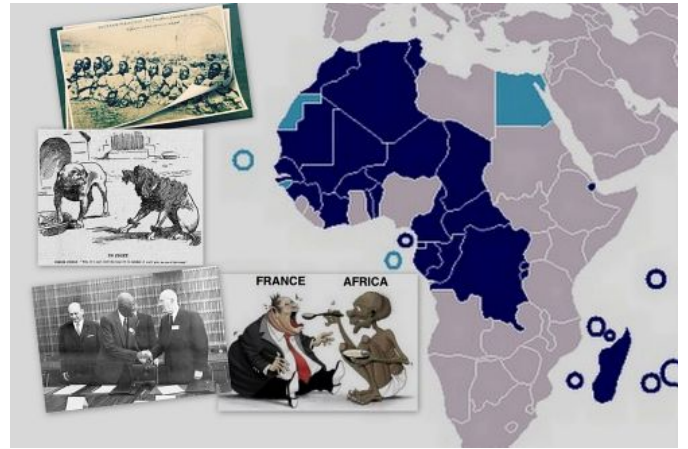
Bu, Soğuk Kaos'un “askerî-ekonomik sömürü” modeliydi. Rusya, Batı'nın bıraktığı boşluğu silahla değil, istikrar vaadiyle doldurdu. Putin yönetimi, Wagner'in yerini 2024 itibarıyla “Afrika Lejyonu” adıyla resmileştirdi. Ama sistem aynı: askeri koruma karşılığında madencilik imtiyazı. Bu, ne diplomasi ne de işgal — tam anlamıyla hizmet karşılığı kaynak sömürüsü.

Fransa'nın Çöküşü: Sömürge Sonrası Travma

Fransa, yüzyıllardır “Françafrique” ağıyla Afrika'yı kontrol etti. Ancak 2020'lerde bu ağ çöktü. Mali, Nijer, Burkina Faso — hepsi Fransız askerlerini kovdu, Rusya ve Çin'le anlaşmalar yaptı. Fransa'nın CFA Fransı sistemi bile sorgulanmaya başladı. Bu para birimi, 14 ülkenin ekonomisini hâlâ Paris Merkez Bankası'na bağlıyor. Yani sömürgecilik sadece toprakta değil, para da devam ediyor.

Bugün Fransa, Afrika'da yanan bayrağını “terörle mücadele” bahanesiyle savunmaya çalışıyor. Ama genç Afrikalılar için Fransa, artık “güvenlik” değil; yoksulluğun markası. “Afrika, Fransa'nın geçmişi idi; şimdi onun utancıdır.”

ABD'nin Yeni Stratejisi: Kayıp Kıtanın Hatırlanışı

Uzun yıllar Afrika'yı Çin'e ve Avrupa'ya bırakan ABD, 2020 sonrası yeniden "Afrika Stratejisi" başlattı. Ancak bu kez demokrasi veya yardım değil, Çin karşıtı denge politikası gündemdedir. ABD, Etiyopya ve Somali'de üslerini güçlendirdi, Kenya ve Gana'da teknoloji yatırımlarını artırdı. Ama bu strateji geç geldi; çünkü Afrika artık "tek merkezli" bir kıta değil, çok kutuplu bir güç pazarı. ABD, Soğuk Savaş döneminde Sovyetlerle yarışmıştı; bugün ise Çin, Rusya, Türkiye ve Körfez ülkeleriyle aynı anda rekabet ediyor. Kıta artık kimseye ait değil, herkesin içinde olduğu bir kaos sistemi.

Türkiye'nin Konumu: Aracılık Diplomasisi ve Yumuşak Güç

Türkiye son on yılda Afrika'da önemli bir aktör hâline geldi. 2010'da 12 olan büyükelçilik sayısı bugün 44'e ulaştı. THY, kıtadaki en geniş uçuş ağına sahip; TİKA, eğitim ve sağlık alanında projeler yürütüyor. Somali'deki askeri üs, Nijer ve Çad'la yapılan savunma anlaşmaları, Türk savunma sanayisinin Afrika'ya ihracatı — Türkiye'yi yeni dönemin çok yönlü güçlerinden biri hâline getirdi. Ancak Türkiye'nin modeli Batı veya Çin gibi değil; "eşit ortaklık" söylemine dayalı, medeniyet diplomasisi temelli bir strateji. Yine de bu strateji, Çin'in ekonomik gücü ve Rusya'nın askeri etkisi karşısında henüz kırılgan. Türkiye'nin Afrika'daki başarısı, kıta içindeki bölgesel dengelere hassas uyum sağlamasına bağlı.

Yeni Sömürgeciliğin Beş Biçimi

Modern Afrika'da sömürgecilik artık beş biçimde yaşanıyor:

Biçim Açıklama

1. Finansal Sömürgecilik IMF kredileri, Çin borç tuzakları, dolarizasyon.
2. Askerî Sömürgecilik Wagner, Fransız üsleri, ABD insansız hava operasyonları.
3. Enerji Sömürgeciliği Petrol ve maden anlaşmaları, enerji koridoru kontrolü.
4. Gıda Sömürgeciliği Tarım arazilerinin kiralanması (özellikle Körfez ülkeleri tarafından).
5. Veri Sömürgeciliği Telekom altyapılarının Çin şirketleri (Huawei, ZTE) tarafından işletilmesi.

Bu tablo, Soğuk Kaos'un Afrika versiyonudur: işgal yok, ama teslimiyet var; savaş yok, ama sömürü sürüyor.

Halkların Sessiz Direnişİ

Afrika’da bugün görünmeyen ama büyüyen bir hareket var: “Yeni Bağımsızlık.”

Genç nesiller, sosyal medya aracılığıyla sömürgeci yapıları ifşa ediyor, yerel markalar kuruyor, Afrika’yı anlatan belgeseller ve müziklerle kültürel özgürlük mücadelesi veriyor.

Nijerya’daki Afrobeats dalgası, Senegal ve Gana’daki start-up ekosistemi, Kenya’daki “green innovation” girişimleri... hepsi, Batı’nın “yardım anlatısını” reddediyor. Afrika artık yardım istemiyor —eşitlik istiyor.

“Kıta, artık kurtarılmayı değil, dinlenmeyi bekliyor.”

Sessiz İşgal Çağında Afrika

Afrika’nın bugünkü mücadelesi, artık sömürgeciliğe karşı değil; bağımlılığa karşı. Çünkü bağımlılık, en sessiz esarettir. Her ülke, bir başka merkeze yaslanarak ayakta kalmaya çalışıyor. Ama hiçbir bağımlılık kalıcı değil; Afrika’nın tarihi, direnişin hafızasıyla dolu. Soğuk Kaos çağında Afrika, yalnızca sömürülen değil, dengeyi bozabilen bir kıta hâline geliyor. Çünkü burada atılan her adım — bir borç anlaşması, bir üs, bir liman — dünya düzeninin yeni bir çatlağını açıyor. “Afrika konuştuğunda, dünya yankılanır; ama kimse dinlemediği için, hep sessiz sanıldı.”

Coğrafyanın Laneti

Ortadoğu, insanlık tarihinin başlangıcı ama modern siyasetin sonsuz felaket laboratuvarı. Her imparatorluk bu topraklara hükmetmek istedi; ama hiçbiri burada kalıcı olamadı. Çünkü bu coğrafya, inançların, enerji damarlarının ve kimliklerin kesiştiği jeopolitik bir fay hattıdır.

Petrol, su ve inanç...

Üçü birleştiğinde burada hiçbir denge kalmaz. Ortadoğu'da savaşlar neden değil, sonuçtur; kaos bu bölgeye dışarıdan gelmez, içeride üretilir ve dışarıya ihraç edilir.

“Ortadoğu, dünyanın kalbi değil; tansiyonudur.”

İsrail–Filistin: Sonsuz Abluka, Süresiz Direniş

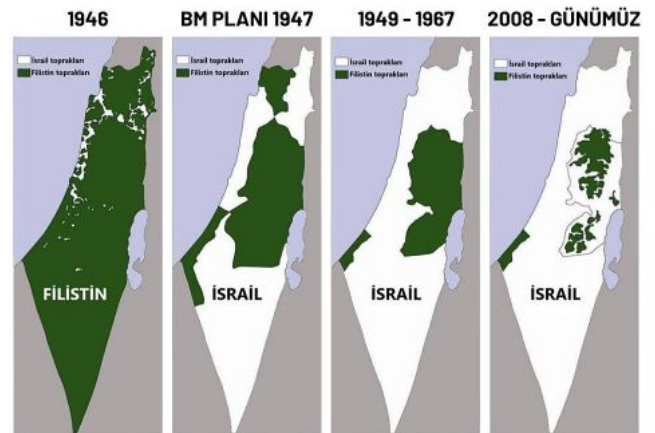
7 Ekim 2023'teki saldırılar, yeni bir dönemin değil, aynı kabusun yeni perdesinin başlangıcıydı. Gazze, artık bir coğrafya değil, uluslararası hukukun cenaze alanı. İsrail, “güvenlik” adına toplu cezalandırma politikasını kurumsallaştırdı. Birleşmiş Milletler kararları, UAD uyarıları, uluslararası raporlar... hiçbiri katliamları durduramadı. Çünkü Ortadoğu'da adalet değil, çıkar dengesi hüküm sürüyor. Hamas ve diğer direniş örgütleri, askerî olarak değil, ahlaki olarak varlık mücadelesi veriyor. Gazze'nin her sokağı, uluslararası sistemin ikiyüzlülüğünü belgeleyen bir arşiv. Batı, Ukrayna için gözyaşı dökerken, Filistin için istatistik tutuyor. “Bir çocuğun adı Filistin olduğunda, insan hakları sessizleşir.”

İsrail'in sürekli “meşru müdafaa” söylemi, Soğuk Kaos doktrininin en trajik örneğidir: meşruiyetin sınırları, medya ve diplomasiyle çiziliyor. Gerçekler bombalanıyor, yalanlar yayın akışına giriyor. Gazze, yalnızca bir şehir değil; düzenin çöküşünü belgeleyen bir hakikat aynasıdır.

ORTADOĞU: KAOSUN KALBI

“Ortadoğu'da barış, bir ihtimal değil; bir taktik molasıdır.” — Edward Said

İran ve Suudi Arabistan: Düşmanlıktan Denkleme

Yarım yüzyıllık mezhepsel rekabet, 2023'te Çin arabuluculuğuyla “normalleşme”ye dönüştü. Ancak bu barış, bir anlaşma değil, bir ateşkes. İran'ın Şii eksenini (Tahran–Bağdat–Şam–Beyrut) ve Suudi Arabistan'ın Sünni ittifakı (Riyad–Kahire–Abu Dabi) artık doğrudan çarpışmıyor ama her biri bölgeyi farklı bir Soğuk Kaos modeliyle yönetiyor. İran, ideolojik nüfuzla yayılıyor; Suudi Arabistan, ekonomik prestijle. Biri “direniş eksenini”, diğeri “modernleşme vitrini.” Ama her ikisi de aynı hedefi paylaşıyor: Batı sonrası Ortadoğu'nun yeni liderliği. Riyad, Vision 2030 ile “petrol sonrası mucize”yi satarken, Tahran nükleer kapasitesini bölgesel caydırıcılık aracına dönüştürüyor. Sonuç: bölgede barış değil, denge üzerinden inşa edilmiş belirsizlik.

“Ortadoğu'da ittifaklar kalıcı değil, yalnızca hesaplıdır.”

Enerji Hatları ve Yeni Koridor Savaşı

Ortadoğu'nun jeopolitiği artık haritalarda değil, boru hatlarında okunur. Irak–Türkiye, İran–Pakistan, İsrail–Kıbrıs–Yunanistan, ve Çin'in “Kızıldeniz–Basra” enerji koridorları... Her biri, görünmeyen bir savaş alanı.

ABD'nin bölgedeki askeri varlığı, artık enerji güvenliğini değil, enerji rotalarını koruyor. Çünkü enerji yalnızca bir meta değil; jeopolitik bir damar. Bir boru hattı koptuğunda, bir devlet çöker. Gazze'deki savaş, yalnızca insani bir trajedi değil; Arap enerji hatlarının yeniden tasarlandığı bir operasyon alanı. İsrail'in Gazze kıyısındaki gaz rezervleri, Doğu Akdeniz'in jeoekonomik kalbi. Bu yüzden “barış” süreci, aslında enerji diplomasisi maskesi altında yürütülüyor.

ABD ve Çin: Ortadoğu'nun Yeni İkili Oyunu

ABD için Ortadoğu artık "stratejik öncelik" değil, ama hâlâ "stratejik bağımlılık." Washington, İsrail üzerinden askeri dengeyi, Suudi Arabistan üzerinden enerji denetimini sürdürüyor. Çin ise farklı bir oyun kuruyor: Kuşak–Yol'un deniz ayağını Kızıldeniz ve Umman Körfezi'nden geçirerek, sessiz ekonomik kolonizasyon uyguluyor. Pekin, bölgeye silah değil, kredi gönderiyor; ama uzun vadede etkisi daha kalıcı. ABD askerî varlıkla, Çin finansla, Avrupa ise enerjiyle Ortadoğu'da tutunmaya çalışıyor. Böylece bölge, bir kez daha dış güçlerin denge tiyatrosuna dönüştü.

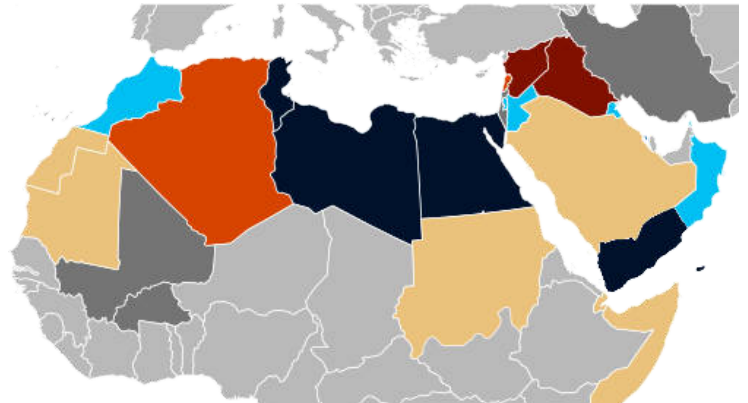
Arap Baharı'nın Ardından: İsyanın Sessizliği

2011'de umutla başlayan "Arap Baharı", bugün "otoriter kış"la sonuçlandı. Mısır'da Sisi, Tunus'ta Saied, Suriye'de Esad, demokrasi söylemini gömdü. Arap halkları, reform beklerken güvenlik devletiyle kuşatıldı. Batı, demokrasi çağrısı yaptığı rejimlerle aynı masada silah anlaşması imzaladı. İsyanlar, değişim getirmedi amabilinç kazandı. Ortadoğu halkı artık ne Batı'ya inanıyor, ne kendi liderlerine. Bu kolektif umutsuzluk, Soğuk Kaos'un en derin sosyolojik formudur. "İsyanlar öldü; ama öfke diri kaldı."

Dinin Siyasallaşması: İman, Kimlik, İktidar

Ortadoğu'da din, yalnızca inanç değil; devlet inşasının meşruiyet kaynağı. İran'da İslam Cumhuriyeti, İsrail'de Yahudi devleti, Suudi Arabistan'da Vahhabi monarşisi, her biri dini kimliği politik zırh olarak kullanıyor. Bu durum, bölgeyi teolojik değil, teopolitik bir düzleme taşıyor. Her savaş, bir "inanç anlatısı"yla paketleniyor; her barış, "ilahi plan" söylemiyle satılıyor.

Dinin siyasallaşması, artık kutsalın değil, meşruiyetin silahı. Ortadoğu bu yüzden yalnızca savaşıyor; aynı zamanda hakikat üzerine rekabet ediyor.

Küresel Sessizlik ve İnsani Çöküş

Ortadoğu, insanlık tarihinde ilk kez dünyanın vicdan testine dönüşmüştür. Gazze’de ölen çocuklar, Yemen’de açlıktan ölen bebekler, Suriye’nin harabelerinde kaybolan nesiller... Bunların hiçbiri manşet olmuyor artık.

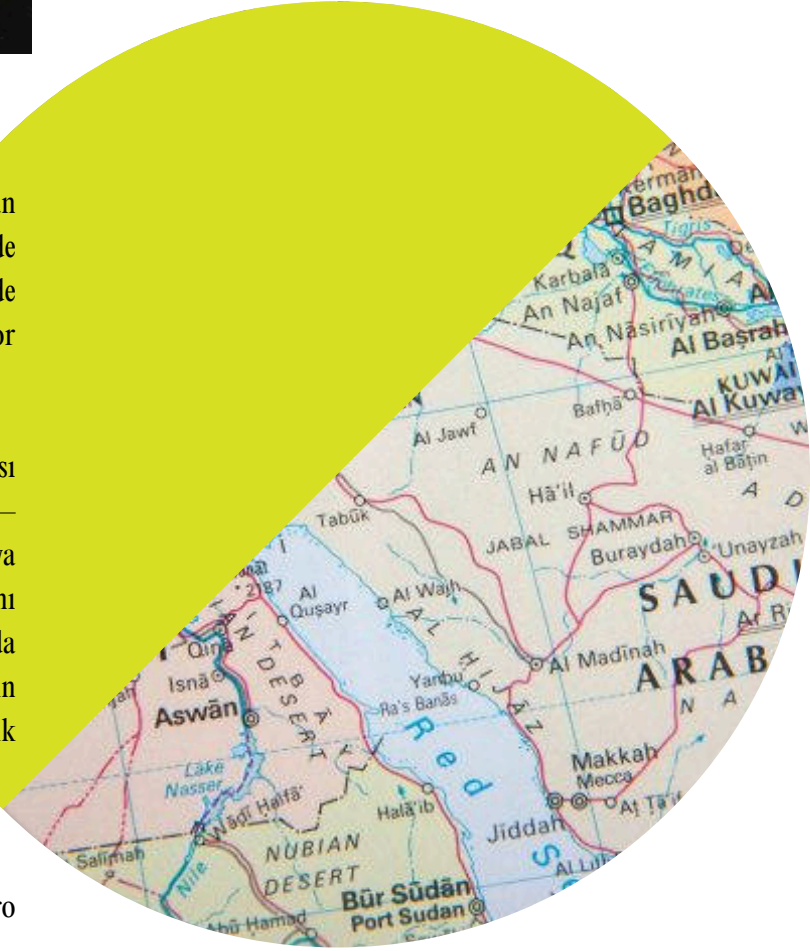
Birleşmiş Milletler raporları okunmuyor; uluslararası hukuk yalnızca kâğıtta var. Dünya kamuoyu, aşırı bilgi – sıfır duyarlılık paradoksuna hapsoldü. “Ortadoğu’ya baktığınızda dehşet hissediyorsunuz. Ama ekranı kapattığınızda, savaş bitmiyor.” Soğuk Kaos çağında vicdan da ticarileşti. Kimin ölümleri “önemli”, kimin ölümleri “görmezden gelinebilir” algısı sistematik biçimde yönetiliyor.

Kaosun Kalbi Neden Burada Atıyor?

Ortadoğu’da her savaş, küresel bir sistemin mikro yansımasıdır. Burada enerji, kimlik, inanç ve güç aynı anda çarpıştığı için bölge hiçbir zaman istikrara kavuşmaz. Soğuk Kaos’un motoru, işte bu çakışmadır.

Her güç, Ortadoğu’yu sorun olarak değil, araç olarak görür. Bu nedenle çözüm, dışarıdan değil, ancak içeriden — insanlardan, şehirlerden, hafızadan — gelebilir.

“Ortadoğu’da barış, harita çizmekle değil; yıkıntılar arasında adalet aramakla mümkündür.”

Bariş Projesinden Güvenlik Kıtasına

Avrupa Birliği'nin kuruluş felsefesi, savaşın imkânsız kılınmasıydı. Ancak 2020'lerin sonunda, Avrupa yeniden askeri mantığa döndü. Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı yalnızca Doğu Avrupa'yı değil, Avrupa kimliğinin özünü sarstı. Artık kıta, barış değil güvenlik üzerinden tanımlanıyor. Berlin, Paris, Roma ve Varşova'da savunma bütçeleri arttı; Avrupa Komisyonu bile ilk kez silah sanayiine doğrudan fon ayırdı. Bu, Avrupa tarihinin en keskin ideolojik dönüşümlerinden biridir: “demokrasi ihracı” çağından “savunma devleti” çağına geçiş.

“Avrupa, artık fikirlerle değil, füzelerle ikna ediyor.”

Ukrayna Savaşı: NATO'nun Dirilişı

2019'da Emmanuel Macron, NATO'yu “beyin ölümü gerçekleşmiş bir yapı” olarak tanımlamıştı. 2022'den sonra aynı ittifak, yeniden “yaşam desteğine” bağlandı. Ukrayna, NATO için hem laboratuvar hem vitrin hâline geldi. İttifak, Soğuk Savaş'tan sonra ilk kez gerçek bir cepheyle karşılaştı. ABD, askeri gücünü yeniden Avrupa'ya yığarken, Doğu kanadı (Polonya, Baltıklar, Finlandiya) “yeni ön cephe”ye dönüştü. Polonya ordusu, Avrupa'nın en büyük kara kuvvetine dönüşme yolunda. Ama NATO'nun bu yeniden doğuşu, Avrupa'nın stratejik özerkliğini zayıflattı. Çünkü kıta artık güvenliğini kendi kurumlarına değil, Washington'un niyetine emanet ediyor.

“NATO yaşadı; ama Avrupa öldü.”

Savunma Sanayiinin Yükselişi: Silah, Artık Ekonomi

Avrupa, 1945'ten bu yana ilk kez savunma sanayiini büyümenin ana motoru olarak benimsedi. Almanya Rheinmetall, Fransa Dassault, İtalya Leonardo, İngiltere BAE Systems... hepsi kâr rekorları kırıyor. Ukrayna'ya gönderilen her füze, aynı zamanda yeni siparişlerin reklamı oldu. Askerî üretim, ahlaki ekonomi hâline geldi: barış adına silah üretmek artık çelişki sayılmıyor. Avrupa ekonomisi, enerji krizinin bedelini silah ihracatıyla kapatmaya çalışıyor. Bu, kıtanın ekonomik barış fikrinden vazgeçtiğini gösteriyor. Silah artık yalnızca savunma değil, refah aracıdır.

AVRUPA: KITANIN YENİDEN ASKERİLEŞMESİ

“Avrupa, barışla tanımlanıyordu; şimdi silahlarla ölçülüyor.” — Josep Borrell

Doğu Avrupa: Yeni Batı'nın Doğuşu

Polonya, Çekya, Slovakya, Baltık ülkeleri...

Soğuk Savaş döneminde “periferide” kalan bu ülkeler, artık Avrupa güvenliğinin merkezinde. Batı Avrupa yavaş, diplomatik ve temkinli davranırken; Doğu Avrupa hızlı, militarist ve kararlı. Bu durum, Avrupa içinde yeni bir jeopolitik hiyerarşi yarattı. Brüksel'in kararları artık Varşova'da test ediliyor. Polonya, ABD'nin Avrupa'daki stratejik karargâhına dönüştü. Yani kıtanın doğusu, NATO'nun askerî kalbi hâline geldi. Ama bu yükselişin bedeli ağır: Doğu Avrupa, kendi güvenliği uğruna kıtanın diplomatik birliğini zayıflatıyor.

“Avrupa artık birleşik değil; yalnızca aynı korkuya sahip.”

Fransa ve Almanya: Eski Merkezin Çatlaması

Paris ve Berlin, Avrupa'nın siyasi omurgasıydı. Ancak Ukrayna krizi, bu eksenı zayıflattı. Fransa, “Avrupa Ordusu” fikrini savunuyor; Almanya ise ABD'ye tam bağımlılık çizgisinde ilerliyor. Berlin'in 100 milyar euroluk savunma fonu, “barışçı devlet” imajını bitirdi. Fransa, Afrika'da yaşadığı başarısızlıkları telafi etmek için Avrupa savunma vizyonuna liderlik etmeye çalışıyor. Ama iki ülke de birbirine güvenmiyor. Almanya'nın ABD'ye, Fransa'nın nükleer bağımsızlığa yönelmesi, kıtanın liderlik krizini derinleştiriyor.

Göç, Enerji, Güvenlik Üçgeni

Avrupa'nın askerileşmesi sadece dış tehditlerle ilgili değil; aynı zamanda iç korkularla bağlantılı. Göçmenler, enerji krizi ve dijital tehditler, artık “güvenlik kategorisi” içinde değerlendiriliyor. Akdeniz'de göçmen tekneleri batarken, Brüksel yeni bir “sınır ordusu” kurdu.

Enerji altyapılarına yönelik siber saldırılar, “dijital NATO” fikrini gündeme getirdi. Avrupa kendi değerlerini korumak için giderek daha çok duvar inşa ediyor — hem fiziksel hem zihinsel. Bu da kıtayı dış tehditlerden değil, içeriden çürümekten koruyamaz. “Avrupa'nın en yüksek surları, kendi korkularıdır.”

Kültürel Sonuç: Barışın Belleği Siliniyor

Bir zamanlar “Avrupa kimliği” denildiğinde, hukuk, insan hakları ve uzlaşa akla gelirdi. Bugün bu kavramlar yerini “savunma, güvenlik, caydırıcılık” sözcüklerine bıraktı. Kıtada, kendi kültürel mirasını askerî meşruiyet zırhıyla korumaya çalışıyor. Ama bu savunma refleksi, kültürel kısırlığa yol açıyor. Çünkü barış fikri olmadan Avrupa, yalnızca ekonomik ve askeri bir coğrafyadır.

Avrupa’nın Soğuk Kaos’taki Rolü

Avrupa artık küresel denge unsuru değil, denge nesnesi. ABD’nin güvenlik çemberinde, Rusya’nın enerji baskısında, Çin’in ekonomik etkisinde yaşıyor. Kıtanın en büyük gücü, hâlâ normatif diplomasi; ama normlar artık nükleer silahların gölgesinde değerini yitiriyor. Avrupa barışı korumuyor, barışı finanse ediyor. “Avrupa’da artık sessizlik bile stratejik.”

Barışın Mezarı mı, Yeniden Doğuşu mu?

Avrupa’nın yeniden askerileşmesi, yeni bir “Soğuk Savaş”ı değil, Soğuk Kaos dönemini tanımlıyor. Çünkü savaş artık cephelerde değil, bütçelerde, algoritmalarda, kamuoyunda yürütülüyor. Avrupa’nın geleceği, silahların değil, değerlerin yeniden inşasında yatıyor. Ama şu anda kıta, kendi geçmişinin gölgesinde yaşamakla meşgul. “Avrupa barışı unutmadı — sadece hangi dille konuşacağını hatırlayamıyor.”

Yeni Soğuk Cephe

Soğuk Savaş'ın bitişinden sonra dünya barışa kavuşmadı; sadece cephe değiştirdi. Bugün çatışmanın eksenini Atlantik'ten Pasifik'e kayd. Çin, ABD'nin küresel hegemonyasına meydan okuyan tek aktör; ama bunu Sovyetler gibi ideolojik değil, ekonomik ve teknolojik yollardan yapıyor.

Pasifik artık sadece bir okyanus değil, 21. yüzyılın güç mimarisini belirleyen stratejik kalp bölgesi. Tayvan'dan Güney Çin Denizi'ne, Avustralya'dan Japonya'ya kadar her ülke, bu yeni Soğuk Kaos düzeninde “cephe” konumuna geldi. “Asya Pasifik, barışın kıyısında; ama fırtınanın merkezinde.”

Çin: Hegemonyayı Yeniden Tanımlayan Güç

Çin artık yalnızca yükselen bir ekonomi değil; kural koyucu olma iddiasında. Xi Jinping'in “Çin Rüyası” (China Dream) vizyonu, ekonomik refahın ötesinde bir medeniyet iddiası taşıyor. Kuşak–Yol Projesi, yalnızca altyapı yatırımı değil, Çin'in “yeni küresel düzende” ağ kurma biçimi. Afrika'dan Avrupa'ya, Latin Amerika'dan Orta Asya'ya uzanan bu koridorlar, Çin'in barışçıl ama derin nüfuz stratejisi. ABD için bu, yalnızca ekonomik bir rekabet değil; varoluşsal bir meydan okuma. Çünkü Washington'un yüzyıllık liderliği, “dolar + demokrasi + deniz gücü” formülüne dayanıyordu.

Çin bu üç alanda da alternatif üretiyor:

- Dolar yerine dijital yuan,
- Demokrasi yerine “istikrarlı otoriterlik”,
- Deniz gücü yerine “ticaretle çevreleme.”

“Çin savaşmak istemiyor; ama geri çekilmeyi de reddediyor.”

ASYA PASİFİK: YENİ JEOPOLİTİK FIRTINA

“Pasifik artık okyanus değil; stratejik bir satranç tahtasıdır.” — Graham Allison

Tayvan: Fırtınanın Gözü

Tayvan, bugün dünyanın en kritik coğrafyası. Bir ada değil — küresel ekonominin çip kalbi. Dünyadaki ileri düzey mikroçiplerin %90'ı Tayvan'daki TSMC tarafından üretiliyor. ABD Tayvan'ı kaybederse, sadece bir müttefik değil, teknolojik egemenliğini kaybeder.

Bu nedenle Washington, Tayvan'ı “demokrasi” bahanesiyle değil, teknoloji güvenliği gerekçesiyle savunuyor. Çin için Tayvan, tarihsel bir mesele değil, jeopolitik tamamlanma süreci. “Birleşme” hedefi ertelenebilir ama vazgeçilmez. Ve bu kriz, Asya Pasifik'in kıvılcım noktası.

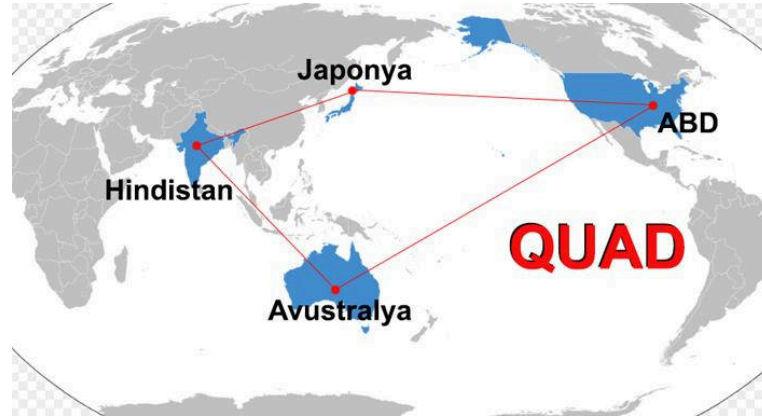
“Tayvan, üçüncü dünya savaşının değil; dijital çağın ilk büyük çatışmasının eşiği.”

ABD: Çevreleme Stratejisinin Dönüşü

ABD, Çin'i doğrudan savaşla değil, ittifak zincirleriyle çevreliyor. QUAD (ABD, Japonya, Hindistan, Avustralya) ve AUKUS (ABD, İngiltere, Avustralya) bu stratejinin askeri omurgası. Ama bu yeni çevreleme, Soğuk Savaş dönemindeki “sabit bloklar” yerine esnek koalisyonlar mantığıyla çalışıyor. Yani her ülke, kendi çıkarına göre hizalanıyor; ABD'nin otoritesi artık mutlak değil.

“Washington artık lider değil, ittifak orkestratörü.”

Japonya ve Güney Kore: Barış Anayasasından Caydırıcılığa

Japonya, 1947 Anayasası'nda savaşı reddeden bir ülkeydi. Bugün ise yeniden askerî güç olma yolunda. Tokyo, ABD'nin Asya'daki “ön cephe üssü”ne dönüştü. Güney Kore de benzer biçimde, teknoloji ve savunma sanayiini birleştiren yeni bir strateji izliyor. Her iki ülke, Çin'e karşı ekonomik bağımlı, ama güvenlik açısından Washington'a bağımlı. Bu da onları Soğuk Kaos'un en kırılgan denge noktaları yapıyor.

Hindistan: Stratejik Denge Ustası

Hindistan, ABD'nin Çin karşıtı bloklarına katılıyor.,ama aynı anda Rusya'dan silah, İran'dan enerji alıyor. Bu “denge politikası”, Hindistan'ı yeni çok kutuplu dünyanın anahtar dengeleyicisi hâline getiriyor.

Modi yönetimi, “Atmanirbhar Bharat” (kendine yeterli Hindistan) vizyonu ile teknolojik bağımsızlık arayışında. Ama bu denge, bir gün ABD ile Çin arasında seçim yapma zorunluluğuna dönüşecek.“Hindistan'ın gücü, tarafsızlığında; zayıflığı, o tarafsızlığın sürdürülemezliğinde.”

Güney Çin Denizi: Suların Altındaki Savaş

Vietnam, Filipinler, Malezya, Brunei...

Hepsi aynı soruyu soruyor: Deniz kime ait?Çin, “dokuz çizgi hattı”yla neredeyse tüm Güney Çin Denizi'ni kendi “tarihsel egemenlik alanı” ilan etti. ABD, “seyrüsefer özgürlüğü” gerekçesiyle sürekli devriye geziyor. Yani bu deniz, dünyanın en kalabalık barut fıçısı.Her suni ada, bir üs; her petrol kuyusu, bir gerekçe; her gemi geçişi, bir mesaj.Bu denizde kimse savaş istemiyor, ama herkes savaşa hazır.

Dijital Hegemonya: Çipler, Uydular ve Yapay Zekâ

Asya Pasifik, dijital çağın “ham madde alanı.” Çip üretimi Tayvan'da, montaj Çin'de, tasarım ABD'de, yazılım Hindistan'da. Bu zincir o kadar karmaşık ki bir ülke çöktüğünde tüm küresel ekonomi sarsılıyor.ABD, Çin'e ileri çip teknolojisi ihracatını yasakladı; ama Çin kendi üretim kapasitesini artırıyor. Japonya ve Hollanda üzerindeki baskılar, teknoloji savaşının sessiz nükleer silahları.Yapay zekâ, bu rekabetin yeni cephesi. Çin, “ulusal yapay zekâ stratejisi”yle veriyi petrol gibi işliyor.

ABD, etik kodlar üzerinden küresel standart koymaya çalışıyor. Ama sonunda kazanan,daha çok veri değil, daha iyi algoritma geliştiren olacak.

AATMA-NIRBHAR BHARAT

Pasifik'teki Fırtına, Dünyanın Havasını Değiştiriyor

Asya Pasifik, Soğuk Kaos'un yalnızca bir sahnesi değil,küresel atmosferin belirleyicisi. Buradaki her gerilim, dünyanın ekonomik ve politik oksijenini etkiliyor. Çin yükseldikçe ABD daha sertleşiyor; ABD sertleştikçe Çin daha milliyetçi hâle geliyor.Bu döngü, klasik Soğuk Savaş'tan farklıdır: çünkü bu kez kimse yıkılmak istemiyor — herkes çevreyi yönetmek istiyor.

“Pasifik'te bir dalga kabardığında, Atlantik'te ekonomi sarsılıyor.”

Kıtanın Hafızası: Sömürgeci Direniş

Latin Amerika, dünyadaki en uzun süreli ekonomik bağımlılık laboratuvarı. İspanyol ve Portekiz sömürgeciliğinin mirası, bugün bile IMF, Dünya Bankası ve ABD şirketlerinin politikalarıyla sürüyor. Ancak 21. yüzyılda bu kıta yeniden uyanıyor — silahla değil, seçimle ve bilinçle. Kıta halkları artık “yardım” değil, adalet talep ediyor.

Bolivya’da Evo Morales, Brezilya’da Lula, Meksika’da AMLO, Küba ve Venezuela’da süren direniş çizgisi, farklı ideolojilere sahip olsa da aynı soruyu soruyor: “Kalkınma kimin için?” Latin Amerika, artık “yoksul Güney” değil; küresel sistemin ahlaki aynası.

Venezuela: Petrol, Yaptırım ve Direniş

Venezuela, Soğuk Kaos çağının ekonomik kuşatma laboratuvarı. Dünyanın en büyük petrol rezervine sahip ülke, bugün hiperenflasyon ve yaptırımlar altında ayakta kalmaya çalışıyor. ABD’nin 2017’den beri uyguladığı finansal ambargo, ülkenin ihracatını %80 düşürdü.

Ama Maduro yönetimi, Çin ve Rusya ile ticaret anlaşmalarıyla alternatif bir ekonomik damar kurdu. 2025’te María Corina Machado’ya verilen Nobel Barış Ödülü, Batı’nın “rejim değişikliği romantizminin” sembolüydü. Ama Caracas sokaklarında bu ödül, bir “siyasi operasyon” olarak algılandı. “Venezuela, Batı için kriz; halkı için ise onur meselesi.” Venezuela’nın hikâyesi, sadece sol bir rejimin direnişi değil; enerjinin, doların ve medyanın silahlaştırılmasına karşı bir ülkenin dayanıklılık testi.

LATİN AMERİKA: SESSİZ DİRENİŞ VE YENİ POPÜLİZMİN DÖNÜŞÜ

“Latin Amerika’da tarih, asla yeniden yazılmaz — sadece yankılanır.” — Eduardo Galeano

America/América 1794
Amérique/Amerika/Америка

	España
	Portugal
	Great Britain
	United States
	Россия
	France
	Nederland

Brezilya: Lula'nın Geri Dönüşü ve Yeşil İmparatorluk

Brezilya, Latin Amerika'nın jeopolitik merkezi. Amazon ormanlarıyla dünyanın oksijen deposu, aynı zamanda küresel iklim politikalarının rehinesi. Lula da Silva'nın yeniden iktidara gelişi, yalnızca bir seçim zaferi değil, Batı'ya karşı "yeni bağımsızlık" mesajıydı.

Brezilya, BRICS içindeki rolünü güçlendirdi, Afrika ve Asya ile "Güney-Güney diplomasisini" derinleştirdi. Ancak içeride durum farklı: Bolsonaro'nun aşırı sağ mirası, ülkenin yarısını "iklim mi, kalkınma mı?" ikileminde bıraktı. Lula artık yalnızca işçi sınıfını değil,

gezegeni de temsil etmek zorunda.
"Amazon yanarken, Lula yalnız kalmaz."

Arjantin: Borç, IMF ve Popülizmin Sonsuz Döngüsü

Arjantin, modern tarihin en uzun ekonomik trajedilerinden birini yaşıyor. Borç krizleri, devalüasyonlar, IMF reçeteleri...

Her döngü aynı şekilde başlıyor ve bitiyor: borçla gelen reform, protestoyla giden hükümet. 2024'te Javier Milei'nin seçilmesi, kıtanın "anarşo-kapitalist" deneyini başlattı. Ancak dolarizasyon politikası, ülkenin bağımsız para politikasını fiilen bitirdi. Arjantin, artık ABD'nin finansal laboratuvarı. "Latin Amerika'da reform, genellikle yeni bir bağımlılığın adıdır." Milei'nin ekonomik politikaları, yeni liberalizmin değil, çaresizliğin yansıması. Arjantin halkı artık reform değil, istikrarın ahlakını istiyor.

Meksika: Kuzeyin Gölgesinde Bir Direniş

Meksika, ABD ile 3.000 km'lik bir sınır paylaşıyor. ve bu sınır, ekonomik olduğu kadar kültürel bir duvar. AMLO (Andrés Manuel López Obrador) yönetimi, bu asimetrik ilişkiye rağmen“ulusal kalkınmacı”bir model deniyor. ABD'nin uyuşturucu savaşı, Meksika'da binlerce sivilin ölümüne neden oldu. Ama Washington bu savaşın ekonomik kökenlerine dokunmuyor.

Meksika artık sadece göçmen deposu değil,ABD'nin düşük maliyetli üretim arka bahçesi.“NAFTA, ticaret anlaşması değil; bağımlılığın yeniden markalanmış hâli.” Meksika bugün hem Kuzey'e bakıyor, hem Latin kimliğini korumaya çalışıyor. Bu da ülkeyi, Soğuk Kaos'un çifte kimlikli laboratuvarı yapıyor.

Küba: Ambargodan Efsaneye

Altmış yıldır ABD ambargosu altında yaşayan Küba, hala ayakta. Çünkü bu ada devleti, sadece bir ülke değil; bir ideolojik hafıza.Küba'nın sağlık, eğitim ve dayanışma modeli, Batı'nın tüm tecrit çabalarına rağmen dünyada “alternatif bir sistemin mümkün olduğunu”hatırlatıyor. Ama ambargonun ekonomik bedeli ağır: ilaç kıtlığı, enerji yetersizliği, beyin göçü.Yine de Küba'nın asıl gücü,ahlaki direnç kapasitesi. Che'nin hayal ettiği devrim artık nostaljiye dönse de, adalet arayışı hâlâ diri. “Küba küçük kaldı, ama utançsız kaldı.”

Latin Solu'nun Dönüşü: Dayanışma mı, Dağınmılık mı?

2020 sonrası Latin Amerika, yeni bir sol dalgaya sahne oldu: Brezilya'da Lula, Kolombiya'da Petro, Şili'de Boric, Bolivya'da Arce, Meksika'da AMLO... Ancak bu yeni sol, 2000'lerin karizmatik liderlerinden farklı. Artık romantik devrim değil, pragmatik dayanışma hedefleniyor. BRICS, CELAC ve MERCOSUR eksenlerinde Latin Amerika, küresel masada yeniden söz sahibi olmaya çalışıyor. Ama solun birliği hâlâ kırılgan.

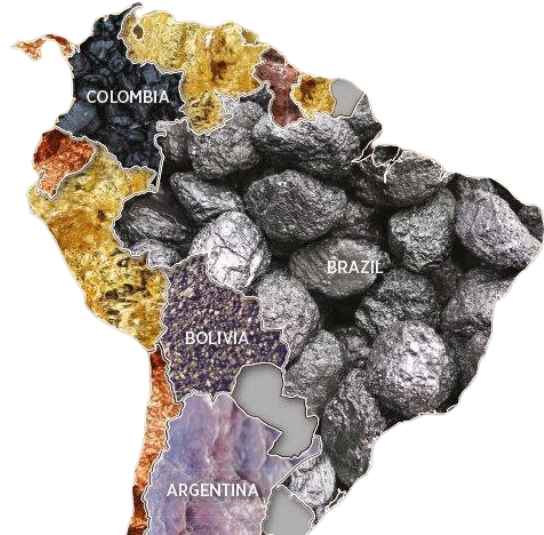
Kıtanın en büyük düşmanı artık emperyalizm değil; koordinasyonsuzluk. "Latin Amerika birleştiğinde tarih değişir; bölündüğünde tarih tekrarlanır."

Kaynak Savaşları: Lityum, Su ve Gıda

Geleceğin savaşları Latin Amerika'da çoktan başladı. Şili, Arjantin ve Bolivya'nın oluşturduğu "lityum üçgeni", elektrikli araç endüstrisinin kalbi. Amazon havzası ise dünyanın su rezervinin %20'sini barındırıyor. Batı, "yeşil dönüşüm" söylemiyle Latin Amerika'nın yeni kaynaklarını hedef alıyor. Ama bu kez kıta, sessiz kalmıyor. Bolivya lityumu millileştiriyor, Brezilya Amazon için uluslararası vergi talep ediyor. "Küresel ısınmayı Latin Amerika yaratmadı; ama bedelini Latin Amerika ödüyor."

Direnişin Coğrafyası

Latin Amerika, Soğuk Kaos dünyasında ne tam bağımsız ne tam bağımlı. Ama hâlâ en insani sesi çıkaran bölge. Bu kıta, Batı'nın "demokrasi" tanımına değil, kendi "onur ekonomisi" anlayışına dayanıyor. Toplumlar, yoksulluğun içinden bile bir ahlaki alternatif üretebiliyor. "Latin Amerika'yı anlamak, insanlığın vicdanını yeniden bulmaktır."

Yeni Dönem: Ham Madde Kıtasından Akıl Kıtasına

Afrika, 19. yüzyılda sömürgeleştirildi, 20. yüzyılda borçlandırıldı, 21. yüzyılda ise veriyle yeniden kolonileştiriliyor. Artık elmas, altın ya da petrol değil — bakır, kobalt, lityum, veri ve nadir toprak elementleri kıtanın kaderini belirliyor.

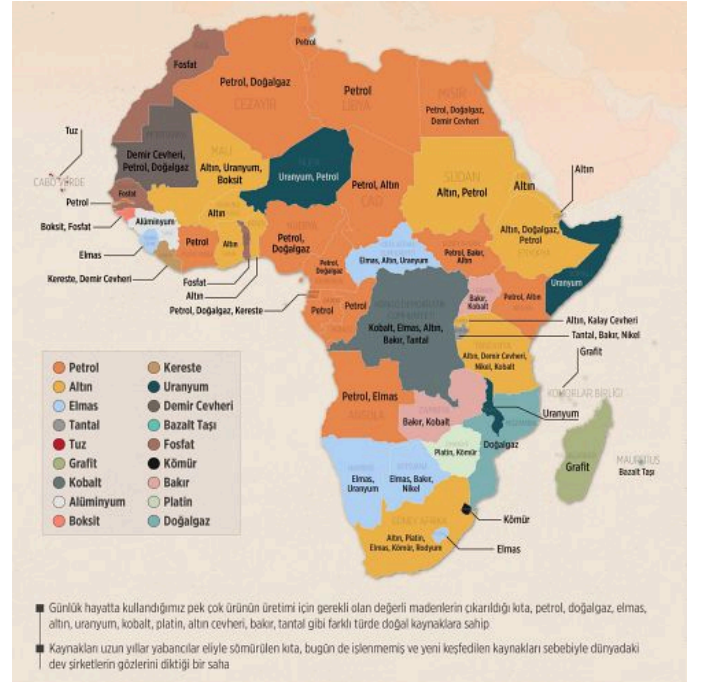
Kongo'nun kobaltı elektrikli araçları çalıştırıyor; Namibya'nın uranyumu Avrupa reaktörlerini; Ruanda'nın koltanı akıllı telefonları. Afrika yine dünya ekonomisinin kalbi ama kendi damarlarına kan gitmiyor. Ancak bu kez tablo tamamen farklı: Afrika artık sadece hammadde sağlayıcısı değil, küresel stratejilerin belirleyicisi. “Afrika olmadan yeşil dönüşüm olmaz; ama Afrika bu dönüşümden pay almıyor.”

BRICS+ ve Güney İttifakı: Güçlerin Güneyde Buluşması

2024'te BRICS'in genişlemesiyle (Suudi Arabistan, Mısır, Etiyopya, Nijerya, İran) Afrika artık küresel ekonomik düzenin kurucu aktörlerinden biri hâline geldi. Bu yeni “Güney İttifakı”, Batı merkezli finans sistemine alternatif kuruyor: Yeni Kalkınma Bankası (NDB), yerel para birimleriyle ticaret, borçsuz yatırım projeleri ve altyapı finansmanı. Etiyopya, Kızıldeniz'de Çin destekli sanayi bölgesi kurdu; Nijerya, Rusya'dan nükleer enerji teknolojisi aldı; Mısır, Türkiye ve Güney Afrika birlikte Afrika Savunma Fonu planlıyor. Bu tablo, kıtanın yavaş ama kararlı şekilde post-kolonyal ekonomik özgürlük dönemine girdiğini gösteriyor. “Afrika artık yardım alıcısı değil, yatırım ortağı.”

Çin'in Yeni Yüzü: Dijital Kolonizasyon

Çin, Afrika'da ilk kuşağı altyapıyla fethetti; ikinci kuşağı veriyle. Huawei, ZTE ve StarTimes gibi şirketler, Afrika'nın 5G, fiber internet ve uydu yayın ağlarını yönetiyor. Bu sayede Pekin, sadece ekonomi değil, bilgi akışı üzerinde de kontrol kuruyor. Afrika'da internet erişiminin %60'ı Çin altyapısıyla sağlanıyor. Ancak bu erişim özgürlük değil, gözetim getiriyor. Kenya, Uganda ve Tanzania gibi ülkelerde “dijital kimlik” sistemleri Çin teknolojisiyle inşa edildi. Bu, modern sömürgeciliğin en yeni biçimi: dijital vesayet. “Eskiden madenlerimiz alınırdı, şimdi verilerimiz.”

AFRİKA 2.0: YENİ MADENCİLİK, YENİ İTTİFAKLAR, YENİ DİRENİŞLER

“Afrika artık kurtarılmak istemiyor —
dinlenmek, dinlenildikten sonra tanınmak
istiyor.” — Chimamanda Ngozi Adichie

Rusya: Askerî Güvenlikten Kaynak Ekonomisine

Rusya, Wagner sonrası dönemde Afrika politikasını “devletleştirdi.” “Rus-Afrika Ekonomik Forumu” artık askerî kontratlardan çok madencilik ve enerji işbirliği temelinde işliyor. Mozambik’ten Nijer’e kadar birçok ülke, Rus şirketlerinden maden işletim teknolojisi ve savunma danışmanlığı alıyor. Rusya’nın yeni stratejisi: “Batı’nın güvenliğini değil, Afrika’nın egemenliğini koruma.” Bu söylem, özellikle Fransa sonrası boşalan Sahel bölgesinde güçlü yankı buluyor. Mali, Burkina Faso ve Nijer’de Fransa bayrakları indirilip Rus bayrakları asıldı — ama halkın beklentisi sadece ittifak değil, onurla muamele görmek. “Afrika’da artık sömürge yok; ama sponsorlar var.”

Türkiye: Orta Güç, Kalıcı Diplomasi

Türkiye, Afrika 2.0 döneminde “altyapı diplomasisi”nden “kurumsal ortaklığa” geçiş yapıyor. TİKA, Maarif, Yunus Emre ve THY ağlarıyla Afrika’da kalıcı bir yumuşak güç mimarisi kurdu. Somali’deki askeri üs, Senegal ve Nijer’deki ortak sanayi projeleri, Sudan liman yatırımları, Kenya ile savunma işbirliği... Türkiye artık sadece ekonomik değil, stratejik hafıza oyuncusu. Ankara, Batı’nın yorgun sömürge dilini değil, “kazan-kazan diplomasisi” anlatısını taşıyor. Afrika’da bu modelin en büyük gücü: saygı. “Afrika Türkiye’ye, Türkiye Afrika’ya ayna tutuyor.”

Yeşil Madencilik: Yeni Maskeli Sömürge

Batı, iklim değişikliği bahanesiyle Afrika’da yeni bir kaynak yarışına girdi. “Yeşil Madencilik” etiketiyle yapılan yatırımlar, aslında klasik sömürünün modern versiyonu. AB’nin “Critical Raw Materials Act” (2023) kararı, Afrika’daki stratejik madenleri “öncelikli kaynak” ilan etti. Yani kıta yeniden bir jeoekonomik av sahası. Kongo’da lityum madenleri “yeşil enerji” adına özelleştiriliyor, Madagaskar’da nikel rezervleri çok uluslu konsorsiyumlara devrediliyor. Ancak çevre tahribatı, işçi hakları ihlali ve yerel yoksulluk aynı kaldı. “Afrika için yeşil kalkınma, gri bir geleceğe dönüştü.”

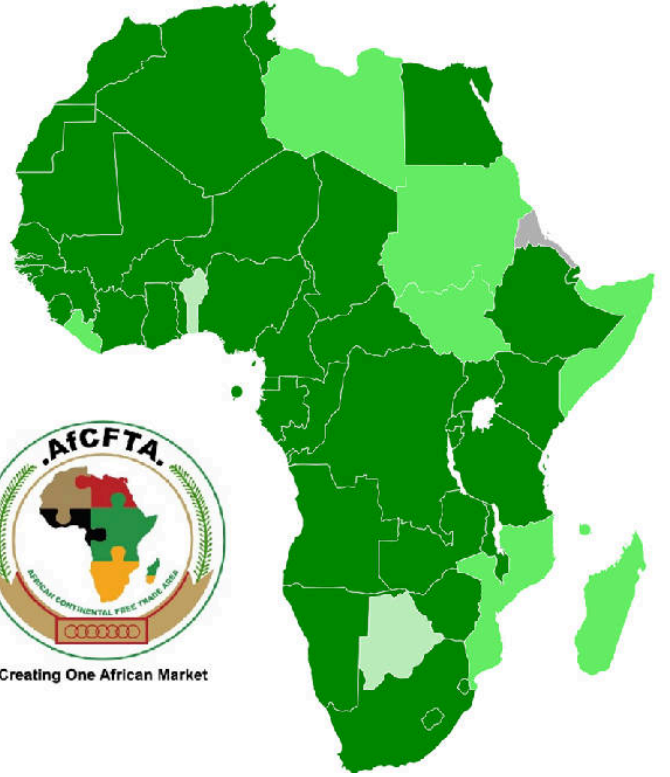
Genç Afrika: Dijital İsyân ve Kültürel Direniş

Afrika nüfusunun %60'ı 25 yaşın altında. Bu nesil artık ne sömürge ne de soğuk savaş kuşağını tanıyor. Onlar internetle büyüdü, ama firsatsızlıkla yaşadı. Nijerya'daki EndSARS, Sudan'daki Freedom Now, Senegal'deki Y'en a marre hareketleri, yeni bir bilinçli kuşak yaratıyor. Bu gençlik, ne Batı'yı kopyalıyor ne de Doğu'yu takip ediyor; Afrika'nın üçüncü yolunu arıyor. Müzik, sinema, moda ve teknoloji alanlarında Afrika artık "tüketici" değil, trend belirleyici. Netflix, Afrobeat, Nollywood... Afrika kültürü artık küresel pazar değil, küresel sahne. "Afrika artık kaynak değil, fikir üretiyor."

Yeni Direniş Biçimi: Ekonomi ve Bilinç

Afrika'daki direniş artık silahla değil, ekonomiyle. Ülkeler birbirine karşı değil, birlikte üretmeye yöneliyor. Afrika Kıtasal Serbest Ticaret Anlaşması (AfCFTA), 1,4 milyar insanlık dev bir pazar kuruyor. Bu, kıtanın ekonomik bağımsızlığı için tarihteki en büyük adım. Yine de risk büyük: eğer bu model yerel üreticiyi koruyamazsa, Afrika bir kez daha küresel tedarik zincirinin ucuz halkası olur. Ama artık fark şu: Afrika bu oyunun kurallarını biliyor — ve değiştirmeye hazır. "Afrika 2.0, mazlumun değil, maharetin kıtası."

Dirençten Tasarıma

Afrika artık küresel sistemin nesnesi değil, tasarımcısı olmak istiyor. Çünkü Soğuk Kaos çağında en güçlü silah, kaynak değil, anlam üretme yeteneği. Afrika'nın geleceği artık "kimin yönettiğinde" değil, nasıl hatırlandığında yatıyor. Ve bu kez kıta, kendi tarihini kendi kelimeleriyle yazıyor. "Afrika'nın yükselişi bir istatistik değil, bir hikâyedir — ve bu hikâyeyi artık başkaları değil, Afrikalılar anlatıyor."

Ekonomik Hegemonyanın Son Perdesi

20.yüzyılın ekonomik düzeni, Bretton Woods anlaşmasıyla başladı;

21.yüzyılın sonuna doğru “Bretton Woods 3.0” sessizce kuruluyor. Ama bu kez lider masa başında değil, algoritmaların içinde.

Doların 1944’ten bu yana süren mutlak egemenliği, 2020’lerin sonunda çatırdamaya başladı. Rusya, Çin, İran ve Suudi Arabistan’ın yerel para ticaretine geçmesi; BRICS’in kendi rezerv sistemini kurması; ve ABD’nin iç borcunun 36 trilyon doları aşması, küresel finans mimarisinde bir fay hattı yarattı. “Dolar artık güvenin değil, şüphenin para birimi.” Dünyanın finansal düzeni, hegemonik bir merkezden çok merkezli bir dijital ağ sistemine geçiyor. Bu, sadece bir ekonomik dönüşüm değil — siyasi güç dengesinin yeniden tanımlanması.

Doların Tahttan İnişi: Güven Krizinin Anatomisi

ABD doları, 20. yüzyıl boyunca üç şeye dayandı:

- Güçlü ordu,
- Petrol ticareti,
- Küresel güven.

Bugün bu üçü de sorgulanıyor. Ukrayna savaşı sonrası yaptırımlar, doların “silah” gibi kullanılabileceğini gösterdi. Bu, doların kredi değil, tehdit sembolü hâline gelmesine yol açtı. Çin, Rusya, Hindistan ve Körfez ülkeleri artık kendi aralarında ulusal para birimleriyle ticaret yapıyor. Bu eğilim, “de-dolarizasyon” değil, “post-dolarizasyon.” Yani dünya, doların yerine tek bir para koymuyor; yerine çoklu finans ekosistemleri kuruyor. “21. yüzyılın yeni rezervi: çeşitlilik.”

KÜRESEL KAOS EKONOMİSİ: DOLARIN SONU, DİJİTAL PARANIN YÜKSELİŞİ, YAPAY ZEKÂNIN İMPARATORLUĞU

*“Para artık basılmıyor; programlanıyor.” — Yuval
Noah Harari*

Dijital Dönüşüm: Merkez Bankası Paralarının (CBDC) Çağı

Çin'in dijital yuani (e-CNY), dünyadaki ilk büyük ölçekli devlet destekli dijital para oldu. Bugün 140'tan fazla ülke kendi CBDC sistemini test ediyor. Bu sistem, sadece dijital ödeme aracı değil; politik gözetim aracı. Çünkü devletler artık yalnızca para basmıyor, harcama davranışlarını da kodluyor. Dijital para, vatandaşın mali kimliğini tamamen şeffaf hâle getiriyor. Ekonomik özgürlük ile dijital kontrol arasındaki çizgi inceliyor. "CBDC'ler, modern dünyanın en zarif kelepçesidir." Çin bu sistemi kullanarak uluslararası ticaretin bir kısmını SWIFT dışında yürütüyor. Rusya kendi dijital rublesini devreye aldı, Avrupa Birliği "Dijital Euro" test aşamasında. ABD ise hâlâ direnmiyor, çünkü para gücünü kaybetmek, imparatorluğun dilini kaybetmektir.

Kripto Paralar: İsyandan Entegrasyona

Bitcoin doğduğunda, "devletsiz bir para" devrimiydi. Bugün ise Wall Street borsasında işlem gören kurumsal bir yatırım aracına dönüştü. Yani kripto paralar, sistemin dışına değil, tam merkezine entegre edildi. Bu, kapitalizmin en büyük ustalığı: isyanı yutmak. Ancak blok zincir teknolojisi hâlâ devrimsel potansiyele sahip.

Afrika'da mikro ödemelerde, Latin Amerika'da göçmen havalere, Asya'da dijital kimlik sistemlerinde merkeziyetsiz ekonomi modelleri geliyor. "Kripto devrim değil; ama yeni bir bağımsızlık dili."

Veri Kapitalizmi: Görünmeyen Para

Bugünün en değerli hammaddesi altın değil, insan davranışı. Teknoloji devleri (Google, Meta, Amazon, Tencent, Alibaba) artık para basmıyor; veri basıyor. Reklam ekonomisi, kullanıcı davranışını meta hâline getiriyor. Yapay zekâ, bu verileri işleyip tüketim alışkanlıklarını tahmin ediyor — ve sonunda birey, kendi arzularının ürünü oluyor. "Kapitalizmin son evresi, insanların rızasını değil, alışkanlığını satın alır." Bu modelde paranın işlevi değişiyor: Artık değer, kontrol edilen bilgi miktarıyla ölçülüyor. Bu da ekonomiyi, klasik üretim mantığından çıkarıp veri sömürgeciliği modeline dönüştürüyor.

Yapay Zekâ: Sermayenin Yeni Yönetim Organı

Yapay zekâ artık üretimi değil, dünyayı organize eden bir güç. Ekonomik kararların, kredi tahsislerinin, borsa algoritmalarının çoğu insan aklının dışında işliyor. ChatGPT, Gemini, Claude gibi modeller, ekonomik bilginin tekelleşmiş beyinleri. Bu sistemler, sermayeyi daha verimli yönetiyor ama aynı zamanda insanı gereksiz kılıyor.

“**Kapitalizmin son çelişkisi:** üretkenliğin artışı, emeğin yokluğu.” Yapay zekâ, küresel tedarik zincirlerini optimize ederken aynı anda milyonlarca kişiyi işsiz bırakıyor. Ekonomi artık insanın değil, verinin üretimiyle büyüyor.

Enerji Parası: Karbon Kredisi ve Emisyon Borsası

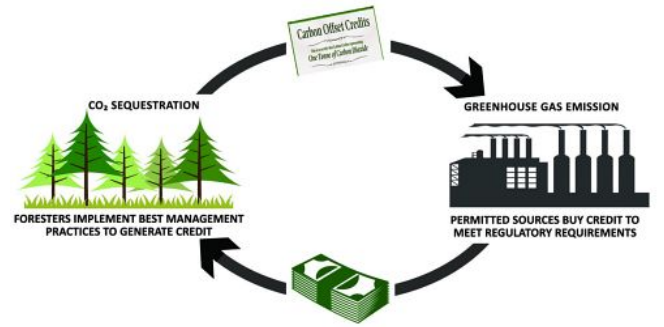
Küresel ekonomi, artık CO₂ cinsinden de fiyatlanıyor. Karbon kredileri, enerji şirketleri için yeni bir para birimi. “Yeşil dönüşüm” politikaları, görünüşte çevreci; ama gerçekte yeni bir finansal araç. Afrika, Asya ve Latin Amerika’da karbon sertifikası üretimi hızla artıyor, ama gelirlerin %85’i hâlâ Batı merkezli fonlara akıyor. Bu, yeşil sömürgeciliğin finansal yüzü. “Kirlenen kazanıyor; temizleyen borçlanıyor.”

Dijital Emeğin Yükselişi

Gig ekonomisi (Uber, Fiverr, Upwork vb.) modern kölelik sisteminin dijital formu. İş gücü artık sınır tanımıyor, ama haklar da tanınmıyor. Afrika’daki bir genç, Londra’daki bir startup için günde 2 dolar kazanabiliyor. Bu küresel emeğin yeni adı: bulut proletaryası. “Emek artık sanal; sömürü ise çok daha gerçek.”

Ekonominin Son İnsan Çağı

Küresel ekonomi artık insan aklıyla değil, sistem aklıyla çalışıyor. Dolar çökse bile düzen değişmiyor; çünkü algoritmalar devleti, parayı ve piyasa dengesini yerine koyuyor. Soğuk Kaos’un ekonomik biçimi, dijital feodalizmdir. Sermaye merkezileşiyor, insan özelliği buharlaşıyor. “Eskiden insan para için çalışırdı; şimdi para insanı çalıştırıyor.”

Dijital Çağın Yeni Süper Güçleri

Soğuk Kaos çağında artık tanklar değil, sunucular sınır çiziyor. Devletler diplomasi yürütürken, teknoloji devleri (Google, Microsoft, Amazon, Tencent, Huawei) sessizce küresel hâkimiyet kuruyor. Yapay zekâ, artık sadece bir teknoloji değil, jeopolitik araç. Kim algoritmayı kontrol ediyorsa, kamuoyunu, ticareti, hatta savaşı da kontrol ediyor. “Bir çağ bitiyor: Devletler egemenliğini, şirketlere devrediyor.” Apple, Amazon ve Microsoft’un piyasa değeri, 2025 itibarıyla 150 ülkenin GSYİH’sını geçmiş durumda. Yani artık “süper güç” kavramı sadece ordularla değil, sunucu kapasitesiyle ölçülüyor.

Yeni Petrol Değil, Yeni Oksijen

Yapay zekâ sistemlerinin hammaddesi veri. Ama bu kaynak, sınırsız değil — ve adaletsiz dağıtılmış durumda. ABD ve Çin, küresel veri akışının %70’ini elinde tutuyor. Avrupa, veri koruma yasalarıyla kendini izole ediyor. Afrika ve Latin Amerika ise, veri üreticisi olmasına rağmen veri gelirlerinden pay alamıyor. Bu, “veri emperyalizmi” dediğimiz yeni sömürge biçimini yaratıyor: Batı “etik” diyor, Doğu “verimli” diyor; ama ikisi de Afrika’nın kullanıcılarını sömürüyor. “Veri artık insanın değil, algoritmanın mülkü.”

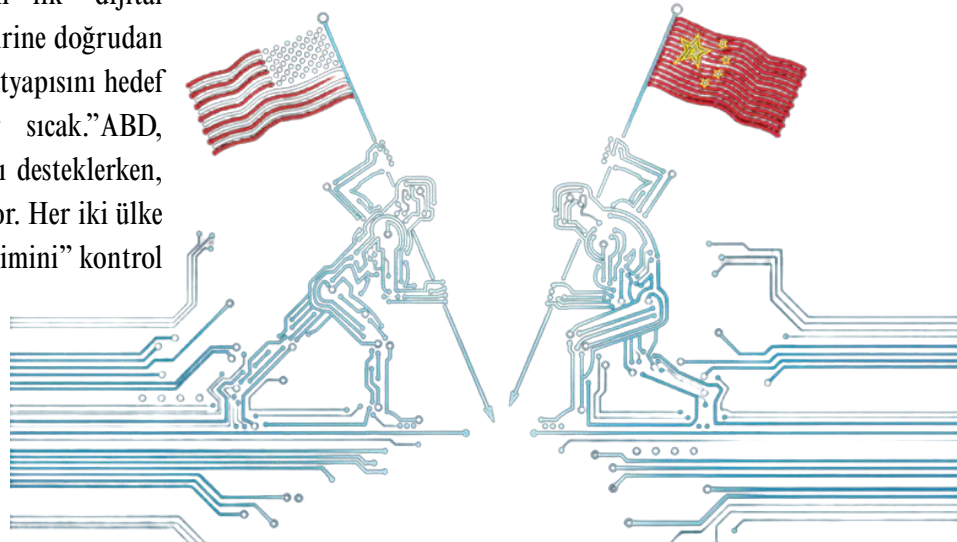
ABD—Çin Dijital Soğuk Savaşı

Tayvan çip krizinin ötesinde, esas mücadele yapay zekâ algoritmaları ve bilgi denetimi üzerine. ABD’nin “CHIPS Act” yasası (2022) Çin’e yönelik teknolojik abluka anlamına geliyor. Buna karşılık Pekin, kendi yapay zekâ modellerini (Ernie, WuDao, PanGu) ulusal güvenlik politikası kapsamına aldı. Bu, tarihteki ilk “dijital nükleer denge” durumu: İki taraf da birbirine doğrudan saldırmıyor, ama her biri diğerinin veri altyapısını hedef alıyor. “Silahlar sessiz, ama sunucular sıcak.” ABD, OpenAI ve Anthropic gibi laboratuvarları desteklerken, Çin devlet destekli dev modeller geliştiriyor. Her iki ülke de aynı soruyu soruyor: Kim “bilgi üretimini” kontrol edecek?

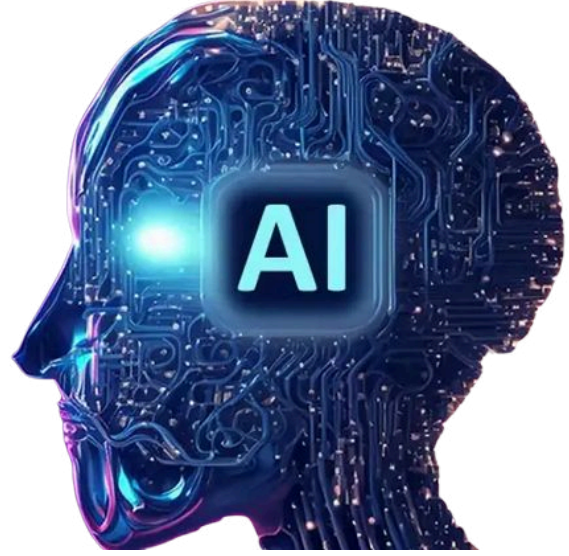
YAPAY ZEKÂ VE JEOPOLİTİK: DİJİTAL İMPARATORLUKLARIN ÇAĞI

“21. yüzyılın en büyük ordusu, veriye sahip olandır.” — Klaus Schwab

Avrupa'nın Dijital İkilemi

Avrupa, “etik yapay zekâ” politikasıyla kendini üçüncü bir yol olarak sunmak istiyor. Ancak bu etik söylem, teknolojik yavaşlığa dönüşüyor. AB'nin “AI Act” yasası (2024), veri gizliliğini koruyor ama inovasyonu yavaşlatıyor. Böylece Avrupa, ne ABD'nin hızına ne Çin'in kapasitesine erişebiliyor. Sonuç: etikle donatılmış bir geri kalmışlık. “Avrupa, insanı koruyor ama geleceği kaçırıyor.” Fransa ve Almanya, kendi büyük modellerini kurmaya çalışıyor (Mistral, Aleph Alpha, DeepMind EU), ama pazar hâlâ ABD yazılım devlerinin elinde.

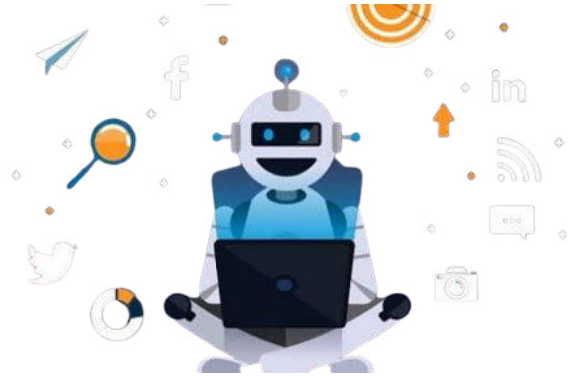
Siber Savaş: Görünmeyen Cephe

Yapay zekâ, artık siber saldırıların beynine dönüşmüş durumda. Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik siber operasyonları, İran'ın enerji altyapılarına yönelik saldırılar, ve İsrail-Filistin çatışmasında kullanılan bot ağları, derin sahte videolar... Bunlar artık klasik savaş değil —algoritmik harp. Yapay zekâ destekli dezenformasyon sistemleri, kitlelerin duygularını yönlendiriyor. Savaşın “haklı” tarafını kim belirliyor? Cevap: Kim veriyi manipüle edebiliyorsa o. “Gerçek artık bir bilgi değil; bir mühendislik ürünü.”

Dijital Sömürgecilik: Afrika ve Güney Asya Laboratuvarı

Batılı teknoloji şirketleri, yapay zekâ modelleri için veri toplarken Afrika'daki düşük ücretli işçileri kullanıyor. Kenya, Etiyopya, Filipinler'de binlerce kişi, günde 2 dolara nefret söylemi filtreliyor, etik veri kümeleri oluşturuyor. Yani “insani yapay zekâ”, insanlık dışı koşullarda üretiliyor. “Yapay zekâyı insanileştirenler, en insanlık dışı işlerde çalışanlardır.” Afrika'da bu farkındalık artıyor. Birçok ülke, veri sahipliği yasası çıkararak kendi verisini milli kaynak ilan ediyor. Bu, dijital bağımsızlık savaşının başlangıcı.

Yapay Zekâ Diplomasisi: Yeni Silah, Yeni Masalar

Birleşmiş Milletler, 2025'te "AI Governance Council" kurdu. Ancak masada yine aynı isimler var: ABD, Çin, AB. Küresel Güney yine konu değil, nesne. Türkiye, Brezilya, Güney Afrika gibi ülkeler "Yapay Zekâ Eşitliği" çağrısı yapıyor: veri erişimi, algoritmik şeffaflık, etik paylaşım. Ancak bu diplomasi, teknolojik bağımlılığı kıramıyor. "Yapay zekâ çağında diplomasi, kodlarla yürütülen sessiz bir pazarlık."

Medya, Manipülasyon ve Algoritmik Hakikat

Artık haber ajansları değil, trend algoritmaları gündemi belirliyor. Sosyal medya platformları, dünyanın politik atmosferini ölçüyor, şekillendiriyor, ve gerektiğinde yönlendiriyor. Gazze'deki savaş sırasında Twitter (X) ve Meta algoritmaları, Filistin içeriklerini otomatik olarak bastırdı. Bu, bilgi savaşının en çıplak örneği. Yapay zekâ artık sadece bilgi üretmiyor; gerçeği seçiyor. "Kimin sesi bastırılıyorsa, o gerçeğin sahibi odur."

Dijital İmparatorlukların Çağı

1. yüzyılın sonunda dünya haritası değişmeyebilir,
2. ama egemenlik sınırları yeniden çiziliyor.
3. Google bir devlet kadar güçlü,
4. Tencent bir ordu kadar etkili,
5. OpenAI bir ideoloji kadar yönlendirici.

Soğuk Kaos'un dijital versiyonu, sessiz ama derin bir sömürgecilik biçimidir. Tanklar geri çekildi; algoritmalar ilerliyor. Ve bu savaşın kazananı, insanlığı en çok anlayan değil —en çok yönlendiren olacak. "İmparatorluklar artık düşmez; sadece güncellenir."

Gezeğin Yeni Harbi: Sıcaklıkla Ölçülen Güç

1. yüzyılın en ölümcül savaşlarından biri artık görünmez:
2. Ne top atışı var, ne sınır ihlali.
3. Ama milyonlarca insan iklim kaynaklı ölümlerle karşı karşıya.

Sıcaklık 1,5°C sınırını geçti. Küresel gıda zincirleri kırılıyor, su kaynakları azalıyor, ve enerji sistemleri baskı altında. Bu artık bir çevre meselesi değil —jeopolitik bir savaş.“Savaşlar petrol için başladılar; şimdi su için başlayacak.”

İklim Diplomasisi: Yeşil Gücün Siyaseti

Paris Anlaşması (2015) umut yaratmıştı; ama vaatler, karbon salınımlarının hızına yetişemedi. Bugün küresel iklim politikası,ahlaki söylemin değil, ekonomik çıkarın alanı.ABD ve AB, “Yeşil Dönüşüm” projeleriyle kendi sanayi üretimlerini yeniden merkezileştiriyor. Avrupa Yeşil Mutabakatı (Green Deal), Afrika ve Asya’dan ithal edilen kaynaklara karbon vergisi getiriyor. Yani, iklim politikası çevreci değil,korumacı.Çin, aynı dönemde “Yeşil İpek Yolu” projesiyle güneş paneli, rüzgar türbini ve lityum pazarını domine ediyor. Sonuç: “yeşil savaş”,ekonomik hegemonya yarışına dönüştü.“Küresel ısınma, küresel soğukkanlılıkla yönetiliyor.”

Enerji Jeopolitiği: Yenilenebilirin Yeni Sömürgesi

Rüzgâr, güneş ve lityum artık barış sembolü değil;yeni rekabetin yakıtı. ABD, Avrupa ve Çin’in “yeşil sanayi” yarışında Afrika ve Latin Amerika yeniden kaynak sahası hâline geldi.Bolivya, Şili ve Arjantin’in oluşturduğu Lityum Üçgeni, elektrikli araç devriminin kalbinde. Ama bu kaynakların işlenmesi için gerekli teknoloji hâlâ kuzeyde.Afrika’da “yeşil enerji projeleri” adı altında yeni madencilik sömürüsü başlatıldı. Namibya’nın yeşil hidrojen projesi, yerel halkın değil, Avrupa’nın enerji güvenliğini sağlıyor.“Temiz enerji, kirli çıkarlarla yönetiliyor.”

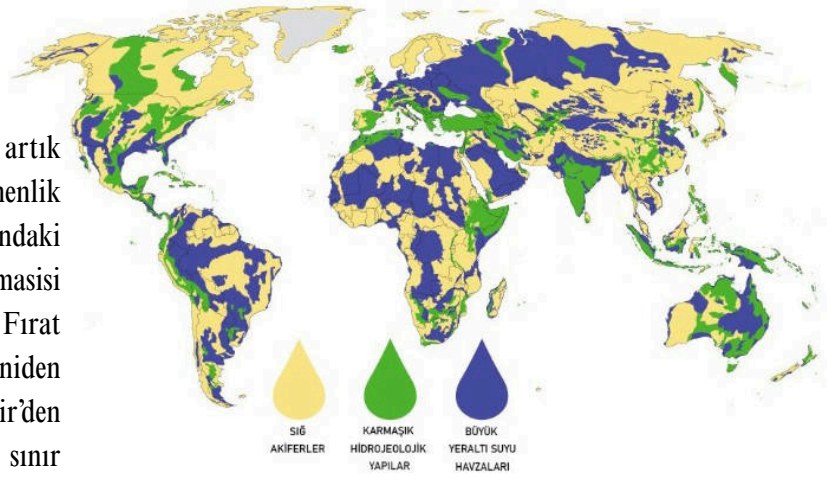
İKLİM KAOSU VE ENERJİ JEOPOLİTİĞİ: GEZEĞENİN YENİ SAVAŞ ALANI

“İklim artık doğanın değil, diplomasinin meselesi.” — António Guterres

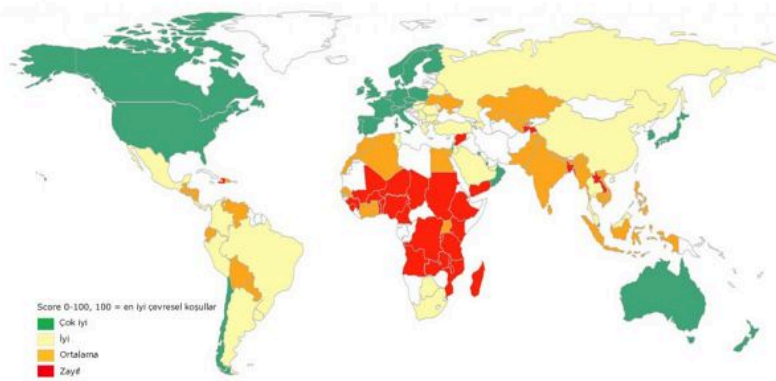
Su: 21. Yüzyılın Petrolü

Nil, Dicle–Fırat, Mekong ve İndus havzaları artık jeostratejik dosyalar. Su, sadece tarım değil; egemenlik aracı hâline geldi. Mısır ile Etiyopya arasındaki “Rönesans Barajı krizi”, Afrika’nın ilk su diplomasisi savaşına dönüştü. Türkiye, Irak ve Suriye arasında Fırat debisi tartışmaları, bölgesel gerilimi yeniden alevlendirdi. Hindistan ile Pakistan arasında Keşmir’den daha kritik yeni cephe artık su. “Barajlar yeni sınır karakollarıdır.” Birleşmiş Milletler’e göre, 2040’a kadar 700 milyon insan su kıtlığı nedeniyle göç edecek. Yani su, artık yalnızca yaşam kaynağı değil; göç, güvenlik ve savaş tetikleyicisi.

Gıda Güvenliği: Açlık Silahı

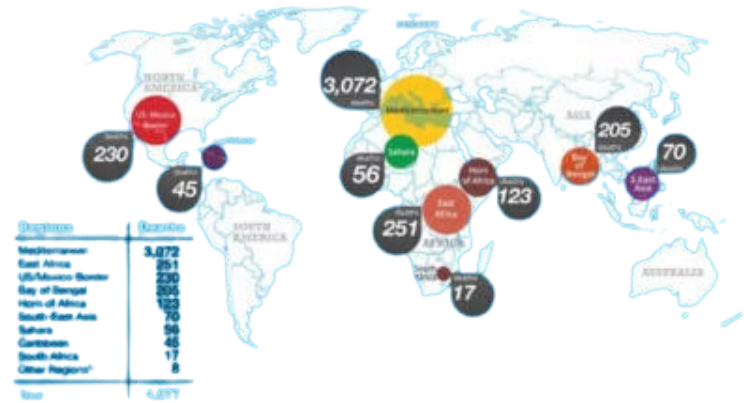
Rusya–Ukrayna savaşı, dünyanın tahıl sisteminin ne kadar kırılgan olduğunu gösterdi. Afrika ve Orta Doğu ülkeleri, Ukrayna buğdayına bağımlı oldukları için savaşın ilk aylarında açlık krizi yaşadı. İklim değişikliğiyle birleşince, tarım artık stratejik bir silah. Tohum şirketleri (Monsanto, Bayer, Syngenta) küresel gıda zincirinin kontrolünü elinde tutuyor. Bir tohum, bir ülkeyi bağımlı kılabilir. “Yoksulluğun yeni adı: tohum lisansı.”

Göç: İklimin Görünmeyen Savaşı

Her yıl milyonlarca insan, artık savaşlardan değil — kuraklıktan kaçıyor. Sahra altı Afrika’dan Avrupa’ya,

Bangladeş’ten Hindistan’a, Pasifik adalarından Avustralya’ya... Bu göç, insanlık tarihinin en sessiz isyanı. Ama Batı, duvarlarını yükseltiyor. Avrupa Birliği “iklim mültecisi” kavramını resmen tanımıyor. “Göçmenleri durduramazsınız; çünkü onlar fırtınadan kaçıyorlar.” İklim göçü, sadece insani değil, politik bir mesele. Her göç dalgası, yeni aşırı sağ partilerin yükselişine zemin hazırlıyor.

Jeoenerji Koridorları: Yeni Soğuk Cephe

Dünya enerji haritası yeniden çiziliyor.

- Doğu Akdeniz: İsrail, Mısır, Türkiye hattı.
- Orta Asya: Hazar gazı, Çin ve Avrupa arasında.
- Afrika: Nijerya-Cezayir Trans-Sahara boru hattı.
- Körfez: Suudi Arabistan-Hindistan enerji köprüsü.

Bu hatların kesiştiği her bölge, sıcak savaş potansiyeli taşıyor. Rusya-Ukrayna savaşı, Avrupa'nın enerji bağımsızlığını bitirdi. Almanya'nın "enerji diplomasisi", yenilenebilirle değil, yeni bağımlılıklarla şekilleniyor. "Enerjide bağımsızlık, politikada itaat gerektiriyor."

İklim Silahı: Geoengineering ve Kontrol Politikaları

"Geoengineering" — yani iklim mühendisliği. Artık bulutları, yağmuru, sıcaklığı askerî hedeflerle manipüle etmek mümkün. ABD'nin HAARP projesi, Çin'in "Yağmur Kontrolü Operasyonu", ve Rusya'nın "Atmosfer Modifikasyon Programı" iklimin artık bir doğa değil, stratejik bir silah haline geldiğini gösteriyor. "Tanrının işine karışan insan, sonunda kendi felaketini programlıyor." İklim kontrolü, sadece bilim değil, güç gösterisi. Ve bu, Soğuk Kaos'un en tehlikeli cephesi: görünmez, izlenemez, durdurulamaz.

Gezegenin Jeopolitiği

İklim krizi, artık yalnızca doğa olayı değil — uluslararası düzenin yeni belirleyicisi. Küresel Kuzey, kirletici geçmişini affettirmek için yeni "yeşil fonlar" kuruyor; ama bu fonlar, Küresel Güney'e borç olarak dönüyor. Soğuk Kaos'un çevresel boyutu, adaletle değil, hesapla yönetiliyor. Geleceğin savaş alanı toprak değil, atmosfer. "Gezegen yanarken, dünya hâlâ hisse senetlerini konuşuyor."

Hakikatin Sonu: Gerçeğin Gölgede Kaldığı Çağ

Bir zamanlar bilgi, özgürleştirirdi. Bugün, bilgi şekillendiriyor. Toplumlar artık öğrenmiyor, programlanıyor. Post-hakikat çağı, “yalanın gücünü” değil, inandırıcılığın estetiğini öne çıkarıyor. Gerçeğin yerini, duygusal olarak tatmin edici olan alıyor. Yani insanlar doğruyu değil, kendilerini iyi hissettiren yalanı seçiyor. “Gerçeğin ölümü, sansürle değil; dikkat dağınıklığıyla geldi.” Bu çağda hakikat, artık ideolojik değil; algoritmik. Bir içeriğin doğruluğu, aldığı beğeni sayısıyla ölçülüyor. Siyaset, bilim, medya — hepsi aynı pazarda yarışıyor: duygusal ekonomi.

Medya Endüstrisi: Algı Üretim Fabrikası

Küresel medya artık haber üretmiyor; anlam mühendisliği yapıyor. CNN, Fox News, RT, Al Jazeera, DW... hepsi aynı hikâyeyi farklı kelimelerle yazıyor. Ama sosyal medya bu düzeni dönüştürdü. Artık milyonlarca kişi, aynı anda kendi yankı odasında yaşıyor. Facebook algoritması, nefretin; TikTok algoritması, dikkat dağınıklığının; X (Twitter) ise öfkenin kapitalist sürümüdür. “Gerçeğin sesi cılızdır; yankının sesi kârlıdır.” Görsel bombardıman altında toplumlar, hakikati duygusal doygunlukla karıştırıyor. Bir video ağlatıyorsa, doğrudur. Bir cümle hoşuna gidiyorsa, inandırıcıdır. İşte post-hakikat, tam burada başlar.

Popülizm: Kitlelerin Duygusal Mimarı

Donald Trump, Jair Bolsonaro, Viktor Orbán, Recep Tayyip Erdoğan... Hepsi aynı stratejiyi kullanıyor: duygusal sadakati, rasyonel iknaya tercih etmek. Popülizm, demokrasinin virüsü değil; yansımasıdır. Çünkü insanlar artık temsil edilmek değil, duyulmak istiyor. “Popülist liderler, kitlelerin aynasıdır; sadece kırılmış bir aynanın yansımasını gösterirler.” Bu liderler, karmaşık sorunları tek cümleye sığdırma sanatında ustalaşmıştır. Gerçek, artık anlatı değil, slogan haline gelir. Ve sloganlar, halkın rızasını değil, bağımlılığını üretir.

KÜLTÜREL SAVAŞLAR VE POST-HAKİKAT ÇAĞI: GERÇEĞİN ÖLÜMÜ, ALGININ YÜKSELİŞİ

“Gerçek, artık kimde olduğu değil, kim daha çok paylaştığıyla ölçülüyor.” — Zygmunt

Bauman

Bilgi Savaşları: Hasbara, Dezenformasyon ve Algı Mühendisliği

İsrail'in 7 Ekim sonrası yürüttüğü propaganda savaşı, "hakikatin militarizasyonu"nun en çarpıcı örneği. Hasbara aygıtı, katliamı "meşru savunma", sivilleri "insan kalkanı" olarak sundu. Aynı model Ukrayna, Tayvan ve Gazze'de tekrar tekrar sahneleniyor. Gerçeğin yerini, profesyonel hikâye yazımı alıyor. Uluslararası medya, doğrulama değil, konum alma üzerine kurulu. "Artık yalan söylemeye gerek yok; yeter ki herkes farklı bir gerçeğe inansın."

Akademi, Kültür ve Direnişin Sessizliği

Üniversiteler, eskiden eleştirinin kalesiydi. Bugün, fon veren şirketlerin PR birimi. İklim, savaş, yapay zekâ gibi alanlarda bağımsız düşünce, "riskli içerik" sayılıyor. Sanat ve akademi, finansal oto-sansür çağında yaşıyor. Yani kimse yasaklamıyor — herkes kendi gerçeğini kendisi kısıyor. "Sessizlik artık korkudan değil; konfordan kaynaklanıyor."

Gerçeklik Sonrası Dünya

Soğuk Kaos'un kültürel yüzü, hakikatin parçalı hale gelmesidir. Artık tek bir "doğru" yok; herkes kendi gerçeğini satın alıyor. Bu, insanlığın bilişsel krizidir. Gerçeğin ölümü, insanın yönünü kaybetmesidir. Ama her kaos gibi, bu da bir fırsat taşır: hakikatin yeniden inşası. "Gerçeği aramak, artık devrimci bir eylemdir."

Modernitenin Son Devleti

Bir zamanlar devlet, gücün merkezindeydi. Bugün ise güç, merkeziz ağlarda dolaşıyor. Klasik anlamda egemenlik, artık “vergi toplama” veya “ordu besleme” değil; veri kontrolü ve algoritma sahipliği. Devlet, neoliberal çağda önce piyasaya, şimdi ise teknolojiye devredildi. Parlamento zayıfladı, ulus kimliği çözülüyor, bürokrasi yerini platform ekonomisine bıraktı. “Artık ulus-devletler değil, ulus-şirketler var.” Amazon bir ekonomi; Google bir istihbarat servisi; Meta bir kamuoyu bakanlığı; X (Twitter) ise yeni dönem dışişleri bakanlığı işlevinde.

Devletin Çözülüşü: İktidarın Bulutlaşması

Ulus-devletlerin temellerini üç unsur oluştururdu:

- Sınır
- Para
- Meşruiyet

Bugün üçü de buharlaşmakta.

- Sınırlar, dijital akışlarla aşılmış durumda.
- Para, özel dijital ağlarda (kripto, CBDC, fintech) dolaşıyor.
- Meşruiyet, sosyal medya trendleriyle ölçülüyor.

Bu, egemenliğin bulut mimarisi haline gelmesidir. Artık hükümetler değil, veri merkezleri karar veriyor. Yani devlet, vatandaşlarını değil, sunucularını koruyor. “Egemenlik artık sınırda değil; sunucudadır.”

Şirket-İmparatorluklar: Yeni Feodal Beylikler

Orta Çağ'da lordlar toprakları yönetirdi; bugün şirketler veri alanlarını yönetiyor. Amazon'un tedarik zinciri, küresel bir lojistik krallık. Google, dijital bilginin yasal tekeli. Tesla ve SpaceX, Mars dahil yeni kolonilerin özel valiliği. Bu yapılar, sadece ekonomik değil, politik güce sahip. Amazon, ABD'de devlet ihalelerinin %30'unu yönetiyor; Microsoft, NATO'nun siber güvenlik altyapısını sağlıyor; SpaceX, Ukrayna savaşında Starlink ağıyla askerî iletişimin omurgası.

“Devletin ordusu bitti,
CEO'nun ordusu başladı.”

YENİ ORTA ÇAĞ: DEVLETİN ÇÖZÜLÜŞÜ, ŞİRKET- İMPARATORLUKLAR VE KÜRESEL ANARŞİ

“Devletler küçülüyor, şirketler hükmediyor; düzen değil, bağlantılar belirliyor.” — Slavoj Žižek

Özel Ordular ve Güvenlik Şirketleri

Wagner, Blackwater (Academi), G4S, DynCorp... modern savaşın taşeronları. Bu şirketler, devletin yerine savaşmıyor; devletin yerine geçiyor. Mali'de, Nijer'de, Yemen'de, Ukrayna'da askerî güç, artık ihaleyle satın alınabiliyor. Savaş, bir hizmet sektörüne dönüştü. "Devletler artık savaş açmıyor; sözleşme imzalıyor." Bu özel ordular, savaşın ahlakını da, sınırını da yok ediyor. Çünkü hesap verebilirlik yok; sadece kâr-zarar tablosu.

Şehir-Devletlerin Dönüşü: Yeni Venedikler

Dubai, Singapur, Hong Kong, Riyad, Doha... bunlar sadece şehirler değil, modern Orta Çağ prenslikleri. Küresel sermaye, artık ulusları değil, vergi avantajı sunan şehirleri tercih ediyor. Bu şehirler, kendi hukuklarını yazıyor; yabancı vatandaşlık veriyor; şirketleri koruyan mikro-anayasalar üretiyor. "Uluslar çökerken, şehirler yükseliyor." Körfez'deki "NEOM" projesi, tam anlamıyla yeni çağın akıllı feodalizmi. Vatandaş değil, abonelik modeliyle yönetilen toplumlar doğuyor. Yani insanlar artık bir ülkenin değil, bir markanın vatandaşı.

Teknokrasi: Yönetimin Kod Haline Gelmesi

Yeni çağda yasalar değil, algoritmalar yönetiyor. Yapay zekâ sistemleri, kredi notundan işe alıma, cezadan sağlık sigortasına kadar her kararı rasyonelleştirilmiş önyargılarla veriyor. Devletlerin yerini teknokratik bürokrasi aldı. Ancak bu bürokrasi, demokratik değil — otomatik. "Modern Leviathan artık canlı değil; kodlanmış." Bu sistem, vatandaşın özgürlüğünü değil, verimliliğini optimize ediyor. Yani artık adalet değil, istatistiksel denge arıyoruz.

Küresel Anarşi: Düzenin Parçalanmış Hali

Soğuk Kaos çağında, artık tek bir merkez yok. ABD hegemonyası zayıfladı, BM işlevsiz, AB bölünmüş, Afrika ve Latin Amerika bağımsız ama koordinasyonsuz. Bu, klasik anarşi değil; koordineli düzensizlik. Her ülke, kendi kaosunu yönetiyor. Ve bu yetersizlik, küresel sistemin yeni normu. “Artık dünya kaotik değil; kaos, dünyanın yönetim biçimi.”

Yeni Vatandaşlık: Dijital Göçebe ve Veri Köleleri

Artık vatandaşlık, coğrafya değil bağlantı ile tanımlanıyor. İnsanlar Estonya’nın “e-vatandaşlığına”, Dubai’nin “dijital yatırım kimliğine”, ya da ABD’nin “uzaktan çalışma vizesine” başvuruyor. Ama bu özgürlük, yeni bir dijital feodalizm yaratıyor. Çünkü platformlara bağımlı olan birey, artık kendi emeğinin sahibi değil. Her tıklama, her veri, modern bir vergi niteliğinde. “Kölelik geri dönmedi; sadece çevrimiçi hale geldi.”

Düzenin Bittiği, Anlamın Başladığı Çağ

Yeni Orta Çağ, ne karanlık bir dönemdir ne de tamamen çöktür. Aksine, eski düzenin parçalanıp çok merkezli bir dünya doğurduğu evredir. Ancak bu çokluk, kaosa iç içe. Kurallar yerini bağlantılara, yasalar yerini algoritmalara bırakıyor. İktidar artık tek değil, dağınık ama derin. “21. yüzyılın kralları, sunucu odalarında taç giyiyor.” Bu çağda devlet değil, hikâye anlatan kazanacak. Çünkü Soğuk Kaos’un yeni yasası, ikna etmek, yönetmekten daha güçlüdür.

Umudun Anatomisi

Soğuk Kaos çağında direniş, artık barikatlarda değil; veri akışında, zihinsel farkındalıkta ve gündelik etik tercihlerde. Eskiden devrimler sistemleri yıkkardı; şimdi sistemin içindeki algoritmik kodları sorguluyor. Dünyanın her yerinde, görünmez bir direnç dalgası var:

- Öğrenciler ABD’de pankartlarını,
- Mühendisler Avrupa’da kodlarını,
- Gazeteciler , doktorlar Filistin’de hayatlarını,

hakikat uğruna kullanıyor.

“Direniş artık bir meslek değil, yaşam biçimi.”

Bu yeni dönem, politik değil — ahlaki bir uyanış. Çünkü insanlık, yalnızca adaletsizliği değil, kendi sessizliğini de fark ediyor.

Dijital Direniş: Kodla Konuşan Aktivizm

Yeni çağın protestocusu, elinde pankart değil;laptop taşıyor. Hacktivist ağlar, siber baskıya karşı veri sızdırarak, arşivleyerek, belgeleyerek direniyor.WikiLeaks, Anonymous, Bellingcat gibi yapılar, devletlerin gizlediği suçları kamu vicdanına taşıyor. Gazze’de, Ukrayna’da, Myanmar’da, gerçekler artık sunucuların arasında saklanıyor.“Kod, 21. yüzyılın en sessiz silahıdır.”Ama bu dijital direniş aynı zamanda kırılğan. Çünkü devletler de artık algoritmik baskı üretiyor. Sansür, eskisi gibi yasakla değil,öncelik sırasıyla uygulanıyor: Bir içerik bastırılmıyor, sadece görünmez kılınıyor.Bu yüzden dijital direnişin en büyük gücü,hafızayı korumak.

DİRENİŞİN YENİ BİÇİMLERİ: BİLİNÇ, SANAT, SİVİL TEKNOLOJİ VE AHLAKİ EKONOMİ

“Artık devrim, meydana değil; bilinçte başlıyor.”

— Arundhati Roy

KAOS

Sanat ve Estetik Direniş

Siyaset sustuğunda, sanat konuşur. Tahran duvarlarında grafitiler, Hong Kong'da dijital afişler, Filistin'de çocukların çizimleri, baskıya karşı sessiz haykırışlar. Sanat artık lüks değil, hafızanın koruma biçimi. Bir fotoğraf, bir resim, bir şarkı, savaştan daha kalıcı bir tanıktır. Banksy'nin Gazze duvarındaki eserleri, birleşmiş bir vicdanın simgesine dönüştü. Müzik, tiyatro, şiir — hepsi artık politik manifestolardan daha inandırıcı. “Estetik, bazen etik kadar güçlü bir silahtır.”

Sivil Teknoloji: Toplumsal Yeniliğin Yeni Yüzü

Afrika'da elektrik erişimi olmayan köylere güneş paneli kuran gençler, Türkiye'de afet sonrası “Güvendeyim” uygulamaları geliştiren mühendisler, ve Hindistan'da kadın güvenlik butonları yapan öğrenciler — bunlar sivil mühendisliğin kahramanları. Teknoloji artık sadece kontrol değil, kolektif kurtuluş aracı. Kod, uygulama, harita, sensör — hepsi birer modern dayanışma biçimi. “Yazılım, vicdanın yeni dili.” Sivil teknoloji hareketleri, devletlerin yapamadığı şeyleri vatandaş zekâsıyla yapıyor. Depremde hayat kurtarıyor, yangında bilgi ağı oluşturuyor, selde toplulukları birbirine bağlıyor. Bu, dijital çağın yardımlaşma ekonomisi.

Yerel Hareketler ve Mikro Dayanışmalar

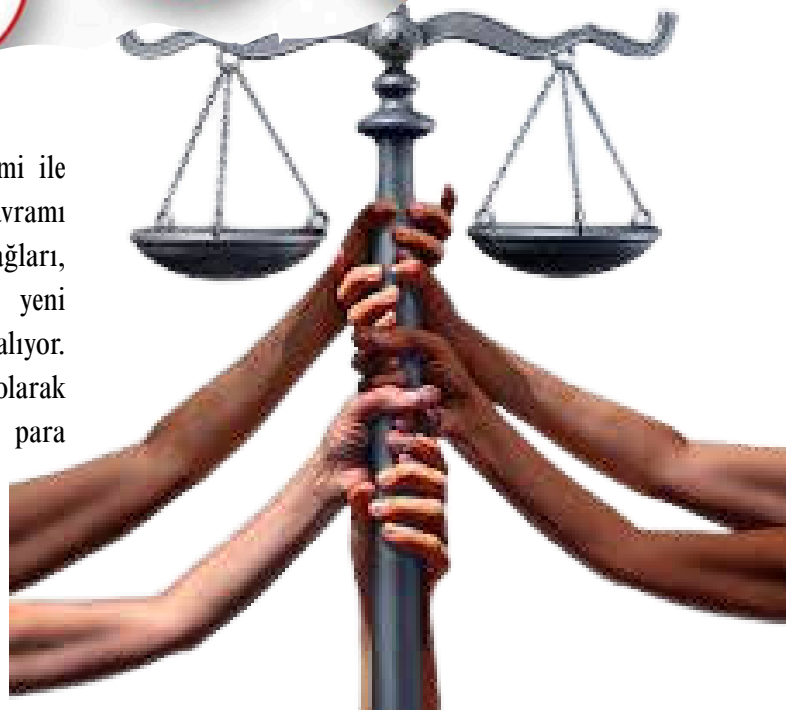
Dünya devrimleri unuttu, ama dayanışmayı hatırladı. Büyük ideolojiler çöktü; yerini küçük, kararlı, vicdanlı gruplar aldı. Kenya'da su kooperatifleri, Şili'de gıda dayanışma ağları, Türkiye'de afet gönüllü platformları, Arjantin'de geri dönüşüm kadın birlikleri... bunlar artık “küçük şeyler” değil — insanlığın yeni kökleri. “Büyük değişimler, küçük topluluklarda başlar.”

Ahlaki Ekonomi: Vicdanın Yeniden Değeri

Ekonomi artık sadece büyüme değil, değer üretimi ile ölçülüyor. “Daha çok” değil, “daha doğru” kavramı yükseliyor. Toplum destekli tarım, adil ticaret ağları, yerel üretim hareketleri, ahlaki ekonominin yeni biçimleri. Z kuşağı artık marka değil, anlam satın alıyor. Şirketler, etik duruş sergilemediğinde, kültürel olarak iflas ediyor. “Ahlak, artık piyasanın en güçlü para birimi.”

Küresel Vicdan ve Kolektif Hafıza

Gazze, Sudan, Myanmar, Ukrayna, Yemen... Dünyanın dört köşesinde insanlar aynı duyguyla sokağa çıkıyor: adalet. İletişim çağında artık hiçbir acı yerel kalmıyor. Bir çocuğun cansız bedeni Akdeniz kıyısına vurduğunda, Londra'da, İstanbul'da, Buenos Aires'te vicdan yankılanıyor. Bu kolektif hafıza, yeni bir küresel vatandaşlık biçimi doğuruyor. Devletlerin değil, insanların diplomasisi. “Vicdan, insanlığın tek uluslararası dili.”

Sessiz Devrim

Soğuk Kaos çağında direniş, artık çığlık değil — bilinçtir. Silahsız, logosuz, lidere bağlı olmayan, dağınık ama kararlı bir ağ sistemi. Bu yeni direnişin adı “vicdan ekonomisi”, yöntemi “bilgi”, silahı “dayanışma”, yolu “umut.” “Sistemi yıkmak gerekmiyor; sadece insanı hatırlamak yetiyor.”

Soğuk Kaos'un Anatomisi

Bu derginin yolculuğu boyunca bir çağın anatomisini gördük: Devletin çözülüşünü, bilginin silahlaşmasını, iklimin savaş alanına dönüşmesini, ekonominin dijitalleşmesini ve hakikatin parçalanmasını. Tüm bunların ortak paydası, Soğuk Kaos adını verdiğimiz yeni küresel düzen. Bu düzenin temelinde ne savaş ne barış var — belirsizlik. Her şey ölçülebilir ama hiçbir şey öngörülemez. Her şey bağlantılı ama hiçbir şey anlamlı değil. İnsanlık, tarihte ilk kez bu kadar “birlikte” ve bu kadar yalnız. “Soğuk Kaos, insanın Tanrı olmaya çalıştığı ama vicdanını unuttuğu çağdır.”

Yeni İnsan: Dijitalleşmiş Bilinç, Yalnızlaşmış Ruh

Modern insan artık hem Tanrı'yı hem de doğayı kontrol ettiğini sanıyor. Ama bu güç, özgürlük değil — sürekli gözlenme hali. Teknoloji, bilgiye erişimi sınırsız kıldı; ama anlamı kısıtlı hale getirdi. Yeni insan tipi, hem her yerde hem hiçbir yerde. Fiziksel varlığı sönük, dijital kimliği aşırı. Bir yandan küresel sorunlara duyarlı; öte yandan kendi ekran kabuğuna hapsolmuş. “Yeni çağın trajedisi, bilincin büyüyüp kalbin küçülmesidir.” Ancak bu bilinç, aynı zamanda potansiyel bir kurtuluşu da barındırıyor. Çünkü farkındalık, acıdan doğar. Ve dünya hiç bu kadar acı çekmemişti.

Yeni Dünya: Çok Kutupluluk Değil, Çok Gerçeklilik

Geleceğin dünyası artık tek bir hakikat etrafında şekillenmeyecek. Batı'nın normatif üstünlüğü, Doğu'nun ekonomik kalkınması, Küresel Güney'in dayanıklılığı — hepsi kendi gerçeğini kuruyor. Bu, bir çok-gerçeklilik çağı. Her ülke, her toplum, her birey kendi versiyonunu yazıyor. Bu durum ilk bakışta kaotik görünse de, aslında özgünlüğün ve çeşitliliğin temelidir. “Tek bir merkez çöktüğünde, insanlık nihayet çoğul hale gelir.” Yeni dünya düzeni, artık “kim güçlü?” değil, “kim daha dirençli?” sorusuyla ölçülecek.

SONUÇ: SOĞUK KAOS'TAN SONRA — YENİ İNSAN, YENİ DÜNYA, YENİ UMUT

*“Bütün çöküşler, aslında yeniden doğuşun
provalarıdır.” — Hannah Arendt*

Yeni Umut: Ahlakın Bilgiyle Buluştuğu Nokta

Soğuk Kaos'un en karanlık yanına rağmen, insanlık yeni bir ışık buluyor: ahlaki bilinç. Artık kalkınma, sadece büyüme değil; adalet ve sürdürülebilirlik. Artık bilgi, sadece güç değil; sorumluluk. Genç kuşaklar, statü değil anlam arıyor. Şirketler, ürün değil değer satmak zorunda. Siyasetçiler, vaat değil vicdan üretmek zorunda. Bu dönüşüm, sessiz ama köklü bir devrim. "Yeni çağın ideolojisi, iyiliktir — ama akılla işlenmiş bir iyilik."

İnsanlığın Geleceği: Belirsizliğin İçinde Anlam

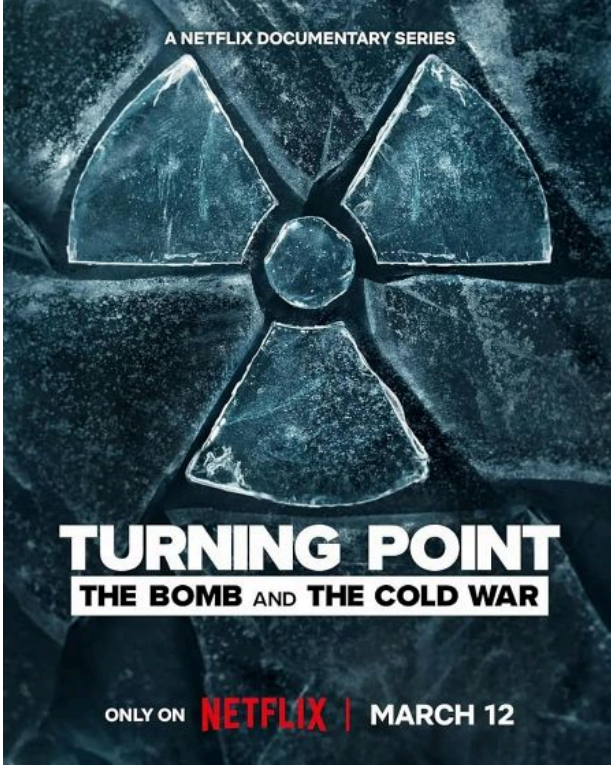
Belki sistem değişmeyecek, belki adalet hemen gelmeyecek. Ama bir şey değişiyor: insan kendi sorumluluğunu fark ediyor. Gezegen, artık sadece bir kaynak değil; bir emanet. Bilgi, sadece araç değil; bir sınav. Ve vicdan, artık sadece içsel bir ses değil; tarihsel bir görev. "İnsanlığın kurtuluşu; adaleti, ahlakı ve vicdanı öncülleyerek, birlikte yaşamakla mümkün olduğunu hatırlamakta olacaktır."

Son Söz: Soğuk Kaos'tan Sonraki Sessizlik

Bu dergi, bir dönemi anlatmak için değil, bir dönemin tanığı olmak için yazıldı. Soğuk Kaos, bir kriz değil — bir geçiş. Dünyanın da insanın da yeniden tanımlandığı, yıkım ile yeniden doğuşun yan yana yürüdüğü bir çağ. Ve belki de insanlık, ilk kez bu kadar yaklaştı hem sonuna hem başlangıcına.

"Soğuk Kaos'tan sonra, yeni bir düzen değil — yeni bir insan doğacak."

İnsanın
son sınırı,
teknolojinin
değil; vicdanın
sınıridir.
Çünkü insanlık,
bilginin değil,
vicdanın çağında
kurtulacak.

belgesel

Turning Point: The Bomb and the Cold War (2024)

Yönetmen: Brian Knappenberger | Platform: Netflix

Belgesel, atom bombasının icadından günümüze kadar uzanan nükleer çağın hikâyesini anlatır. Hiroşima ve Nagazaki'den Soğuk Savaş'a, Sovyetler Birliği'nin çöküşünden Ukrayna krizine kadar geçen süreçte insanlığın güvenlik adına sürekli korku üretme döngüsünü gözler önüne serer.

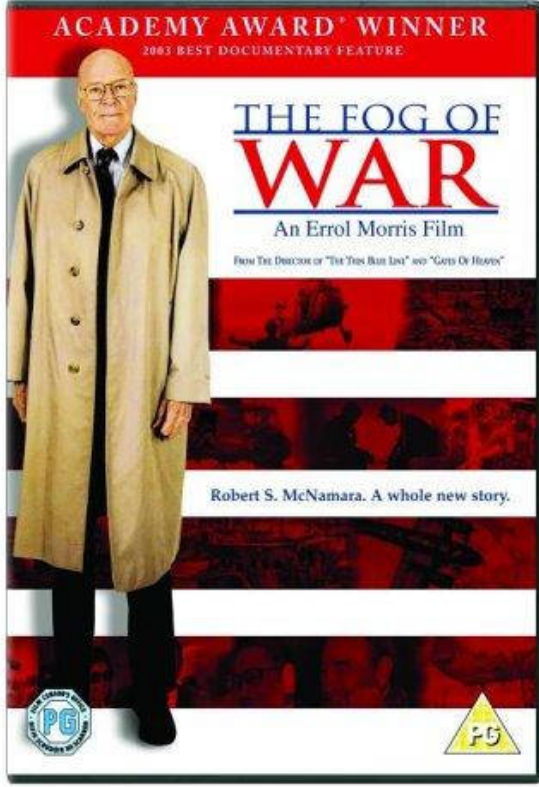
Yönetmen, arşiv görüntüleri ve tanıklıklarla “barış”ın aslında kalıcı bir kriz hâline dönüştüğünü gösterir. ABD ve Sovyetler arasındaki “karşılıklı imha dengesi”, istikrar değil soğuk bir kaos düzeni yaratmıştır.

Film, günümüz çok kutuplu dünyasında (Rusya, Çin, NATO, nükleer tehditler) Soğuk Savaş'ın bitmediğini, yalnızca biçim değiştirdiğini savunur. Sonuçta şu soruyu sorar:

“İnsanlık, kendi yarattığı yıkım gücüyle yaşamayı öğrenebilecek mi?”

Belgesel, modern dünyanın temel gerilimini özetler:

Teknoloji ilerledikçe, barış daha kırılgan hale gelir.

belgesel

The Fog of War (2003)

Yönetmen: Errol Morris

Errol Morris'in yönettiği bu belgesel, 20. yüzyılın askeri ve politik tarihine benzersiz bir pencere açar. Belgeselin merkezinde, ABD'nin eski Savunma Bakanı Robert S. McNamara yer alır. McNamara, hem İkinci Dünya Savaşı'nda görev yapmış bir analisttir hem de Vietnam Savaşı'nın en tartışmalı figürlerinden biridir.

Film boyunca McNamara, kariyerinin dönüm noktalarını ve insanlık tarihinin en kritik anlarını anlatırken "savaşın sisi — the fog of war" kavramını açıklığa kavuşturur: savaş zamanında bilgi karmaşası, belirsizlik ve duygusal körlük içinde rasyonel karar almak neredeyse imkânsızdır.

Belgesel, McNamara'nın "on bir ders"i etrafında ilerler: empati, insan doğasının kırılabilirliği, hatadan ders çıkarma, teknolojik üstünlüğün etik sınırları gibi evrensel konular. Özellikle Küba Füze Krizi ve Vietnam Savaşı'ndaki karar süreçleri, gücün nasıl bir körlüğe dönüşebileceğini gösterir.

"The Fog of War", yalnızca tarihsel bir anlatı değil, aynı zamanda derin bir vicdan muhasebesidir. McNamara, hayatının sonunda şu gerçeği itiraf eder: "Akıllı insanlar da korkunç hatalar yapabilir."

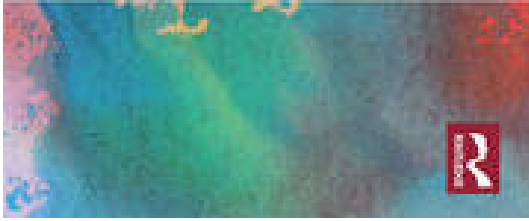
Bu yönüyle film, "Soğuk Kaos" fikrinin tarihsel ve insani temelini sunar. Hegemonyanın çöküşü burada bir devletin değil, bir dünya görüşünün çözülüşüdür. Morris'in kamerası, savaşın ortasındaki belirsizlikle insanın içsel çelişkisini yan yana getirir — ve izleyiciye şu soruyu bırakır:

"Gerçek güç, hükmetmek mi yoksa anlamak mıdır?"

MULTIPOLARIZATION, SOUTH-SOUTH COOPERATION, AND THE RISE OF POST-HEGEMONIC GOVERNANCE

Efe Can Gürcan

kitap

Multipolarization, South-South Cooperation and the Rise of Post-Hegemonic Governance

Yazar: Efe Can Gürcan

Efe Can Gürcan'ın bu eseri, çağımızın en belirgin dönüşümlerinden birini — ABD merkezli tek kutuplu düzenin çözülmesini — ayrıntılı biçimde inceler. Gürcan'a göre Soğuk Savaş sonrası oluşan Amerikan hegemonyası artık ekonomik ve ideolojik temellerini kaybetmiştir. Bu zayıflama, yalnızca Batı'nın gerilemesini değil, aynı zamanda “Küresel Güney” ülkelerinin yeni bir güç dengesi kurmasını beraberinde getirmiştir.

Kitap, “Güney-Güney işbirliği” kavramını merkeze alır: Latin Amerika, Afrika ve Asya'daki ülkelerin kendi aralarında geliştirdikleri ekonomik, politik ve teknolojik dayanışma ağları, eski sömürge ilişkilerinden kopuşun ifadesidir. Gürcan, bu süreci “post-hegemonik yönetim” olarak tanımlar — yani tek bir merkeze dayanmayan, çok katmanlı bir küresel düzen.

Eserde Brezilya'nın Latin Amerika'daki diplomatik girişimleri, Çin'in altyapı yatırımları, Güney Afrika'nın bölgesel liderliği gibi örneklerle çok kutuplu bir dünya inşasının dinamikleri gösterilir. Gürcan'a göre artık uluslararası sistem, “kimin daha güçlü olduğu” değil “kimin daha dirençli olduğu” sorusuyla şekillenmektedir.

Bu yönüyle kitap, “Soğuk Kaos” kavramına doğrudan temas eder: küresel düzen çökerken ortaya çıkan yeni dengesizlik hâlini yalnızca kriz olarak değil, alternatif bir dünya arayışı olarak yorumlar. Çok kutupluluk, Gürcan'ın bakışında bir parçalanma değil, çeşitlenme sürecidir.

kaynakça

- Al Jazeera English. (2025, Haziran 2). Africa's silent wars: The return of resource colonialism. Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2025/6/2/africas-silent-wars>
- Anadolu Ajansı. (2025, Eylül 3). Afrika'da yeni maden savaşları: Kobalt ve nadir topraklar. AA. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/afrika-da-yeni-maden-savaslari-kobalt-ve-nadir-topraklar/3768209>
- AP News. (2025, Ekim 23). Ukraine halts transit of Russian gas to Europe after a prewar deal expired. Associated Press. <https://apnews.com/article/7775fea34a7be9723b991d835a7ebd6f>
- BBC Türkçe. (2025, Nisan 12). ABD'nin küresel liderliği sorgulanıyor: Çin ve Rusya'nın yeni düzen vizyonu. BBC Türkçe. <https://www.bbc.com/turkce>
- BBC Culture. (2025, Mart 7). The rise of post-truth politics and the collapse of shared reality. BBC Culture. <https://www.bbc.com/culture>
- Bloomberg HT. (2025, Eylül 11). Yapay zekâ küresel siyaseti şekillendiriyor: Veri yeni petrol mü? Bloomberg HT. <https://www.bloomberght.com/yapay-zeka-kuresel-siyaseti-sekillendiriyor-veri-yeni-petrol-mu-2358916>
- Cumhuriyet. (2025, Mayıs 25). ABD hegemonyası sarsılıyor: Çin ve Rusya yeni ekonomik bloklar kuruyor. Cumhuriyet Gazetesi. <https://www.cumhuriyet.com.tr>
- Deutsche Welle Türkçe. (2025, Mayıs 14). Avrupa Birliği içten çatlıyor: Popülizm ve stratejik tükenmişlik. DW Türkçe. <https://www.dw.com/tr>
- Euronews Türkçe. (2025, Ekim 20). Avrupa Rus gazına bağımlılığını bitirmeye hazırlanıyor. Euronews Türkçe. <https://tr.euronews.com>
- Foreign Policy. (2025, Mart 18). America's hegemony fatigue: The limits of global power. Foreign Policy. <https://foreignpolicy.com>
- Gazete Duvar. (2025, Eylül 10). Çin'in dijital kuşatması: Afrika'dan Avrupa'ya veri savaşları. Gazete Duvar. <https://www.gazeteduvar.com.tr>
- Hürriyet / BigPara. (2025, Eylül 12). Türkiye, enerjide vites büyüttü: Bakan Bayraktar açıkladı. Hürriyet. <https://bigpara.hurriyet.com.tr>
- Independent Türkçe. (2025, Ekim 6). Gerçeklik sonrası çağ: Algı operasyonları ve medya savaşları. Independent Türkçe. <https://www.indyturk.com/node/767935>
- Medyascope. (2025, Eylül 27). Çin'in yükselişi ve Batı elitlerinin körlüğü. Medyascope. <https://medyascope.tv>
- Nikkei Asia. (2024, Aralık 29). China pivots to data dominance as global influence shifts from ports to platforms. Nikkei Asia. <https://asia.nikkei.com>
- Politico Europe. (2025, Haziran 18). The EU's existential dilemma: Between autonomy and dependency. Politico Europe. <https://www.politico.eu>
- Reuters. (2025, Ekim 20). EU agrees to gradually end Russian gas imports by 2028. Reuters. <https://www.reuters.com/sustainability/climate-energy/eu-agrees-gradually-end-russian-gas-imports-by-january-1-2028-2025-10-20>

- Sputnik Türkiye. (2025, Eylül 22). Rusya: Batı, enerji savaşını kaybetti. Sputnik Türkiye.
<https://tr.sputniknews.com>
- T24. (2025, Ekim 5). Yeni dünya düzeni mi? ABD hegemonyasının sonu tartışılıyor. T24 Haber.
<https://t24.com.tr>
- TASS News Agency. (2025, Mayıs 25). Russia strengthens energy ties with BRICS amid Western sanctions. TASS. <https://tass.com>
- The Atlantic. (2024, Kasım 17). The moral rebellion: New ethics in an age of digital chaos. The Atlantic.
<https://www.theatlantic.com>
- The Economist. (2025, Şubat 22). The end of the American century. The Economist.
<https://www.economist.com>
- The Verge. (2025, Ağustos 4). AI Empires: The battle between tech giants and nation-states. The Verge.
<https://www.theverge.com>
- World Economic Forum. (2025, Ağustos 5). 7 global shifts that explain 2025 so far. Forum Stories.
<https://www.weforum.org/stories/2025/08/inflection-points-7-global-shifts-defining-2025-so-far/>
- International Renewable Energy Agency. (IRENA). (2025, Nisan 23). The powerful role in geopolitics is to manage the energy transition. <https://www.irena.org/News/expertinsights/2025/Apr/The-Powerful-Role-in-Geopolitics-is-to-Manage-the-Energy-Transition>
- Resources for the Future. (2025, Nisan 7). Global Energy Outlook 2025: Headwinds and Tailwinds in the Energy Transition. <https://www.rff.org/publications/reports/global-energy-outlook-2025/>

